

BPL Pensioen

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
Halfjaarverslag juli - december 2022

Inhoudsopgave

1.	Managementsamenvatting	03
2.	Inleiding	05
3.	ESG karakteristieken portefeuille	10
4.	Uitsluitingsbeleid	15
5.	Engagement	34
6.	Collectief engagement	36
7.	Corporate Governance en stemmen	38
8.	Bijlage	45

1. Managementsamenvatting

1.1. Publicatie -Klimaatplan

In 2022 heeft BPL Pensioen het commitment van de financiële sector ten aanzien van het klimaatakkoord ondertekend. Als onderdeel van het commitment heeft BPL Pensioen in de tweede helft van 2022 een klimaatplan gepubliceerd en gedeeld via de eigen website en de website van het klimaatcommitment: <https://klimaatcommitment.nl/actieplannen/>

Het plan omvat een beschrijving van de acties die ondernomen worden om bij te dragen aan het klimaatakkoord van Parijs. De acties bestaan uit een combinatie van benaderingen zijn waaronder broeikasgasreductiedoelstellingen voor de portefeuille waar dat mogelijk is, restrictief beleid ten aanzien van fossiele bedrijven, engagement, en financieringen van broeikasemissie reducerende projecten. Hiermee dienen de beoogdereductiedoelstellingen voor 2030 voor de relevante beleggingen gerealiseerd te worden.

Het klimaatplan borgt een gecoördineerde klimaataanpak voor de gehele beleggingsportefeuille, waarbij op eenduidige en goed uitlegbare wijze invulling gegeven wordt aan broeikasgasreductie, sectorrestricties ten aanzien van fossiele brandstoffen en waarop engagement thema's uiteindelijk afgestemd kunnen worden. Het klimaatplan waarborgt dat in verschillende portefeuilles op consistente wijze op dezelfde doelstelling gestuurd wordt en dat door de tijd heen de benodigde maatregelen tijdig ingezet worden.

1.2. Statistieken uitsluiten, engagement en stemmen

BPL Pensioen heeft het afgelopen halfjaar haar invloed als belegger en aandeelhouder ingezet om invulling te geven aan het MVB-beleid. Hieronder is een samenvatting gemaakt van de activiteiten op het gebied van uitsluiten, engagement en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Uitsluiten

In bepaalde landen, bedrijven of bedrijfstakken investeert BPL Pensioen niet. Ook het overschrijden van internationaal geaccepteerde normen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen kan reden tot uitsluiten zijn. In het afgelopen halfjaar zijn er geen significante wijzigingen doorgevoerd in het uitsluitingsbeleid.

Normatief engagement

BPL Pensioen vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen die internationaal breed gedragen normen schenden en hen te bewegen tot verantwoord gedrag. Wij noemen dit 'Normatief engagement' of 'Normatieve dialogen' waarbij het doel is om schendingen van normen door bedrijven te stoppen, te voorkomen en waar mogelijk te herstellen. In totaal zijn er 105 lopende dialogen met 74 ondernemingen. In het afgelopen halfjaar is met 22 ondernemingen een nieuwe of hernieuwde dialoog geïnitieerd.

Thematisch engagement

Het thematische engagementprogramma van BPL Pensioen is gericht op het verhogen van sociale, milieu en governance standaarden in sectoren, ketens of bij individuele ondernemingen die zich in het beleggingsuniversum bevinden. In tegenstelling tot het normatieve engagementprogramma worden de dialogen niet geïnitieerd als direct gevolg van het schenden van internationale normen maar wordt gezocht naar het implementeren van best practices. Tot het tweede halfjaar van 2022 is er met het lopende programma 103 keer inhoudelijk contact geweest met 35 ondernemingen. Bij veel dialogen zien we dat het ons lukt om in gesprek te komen met de betrokken bedrijven, de onderwerpen die wij van belang vinden te agenderen, en in sommige gevallen ook al resultaten te bereiken in de vorm van het overnemen van aanbevelingen.

Stemmen

Het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen is een belangrijk onderdeel van het verantwoord beleggingsbeleid. We voeren een eigen stembeleid dat onder meer nadrukkelijk aandacht besteedt aan een beheerst beloningsbeleid en duurzaamheid

gerelateerde aandeelhoudersresoluties. Het stemmen zelf doet Achmea Investment Management voor de aandelenportefeuilles ontwikkelde markten. Vermogensbeheerder Robeco stemt in opkomende markten en AXA stemt op aandeelhoudersvergadering van bedrijven met een kleine marktkapitalisatie.

BPL Pensioen stemde in de tweede helft van 2022 voor **186 vergaderingen** op **1.885 agendapunten**. De aandeelhoudersvergaderingen vonden wereldwijd in zowel ontwikkelde als opkomende markten plaats.

Op aandeelhoudersresoluties over ecologische, sociale en governance kwesties is in meer dan de helft van de gevallen tegen het management gestemd. Uiteraard is tegen het management stemmen geen doel op zich. Het gaat ons om zo goed mogelijk verantwoord te beleggen.

2. Inleiding

BPL Pensioen past sinds 2008 instrumenten van verantwoord beleggen toe bij het beheer van zijn vermogen. In deze halfjaarlijkse rapportage leest u over de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten BPL Pensioen recent heeft ondernomen. Op de website www.bplpensioen.nl vindt u de beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een overzicht van de achtergrond van het BPL Pensioen verantwoord beleggen beleid.

2.1. Wat houdt verantwoord beleggen in?

BPL Pensioen heeft de overtuiging dat verantwoord beleggen bijdraagt aan het realiseren van een goed en betaalbaar pensioen voor huidige en toekomstige generaties. Daarom besteedt BPL Pensioen in het beleggingsbeleid waar nodig en mogelijk aandacht aan duurzaamheid en houden we rekening met ecologische, sociale en governance (ESG)-informatie. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen waarin belegd wordt speelt hierbij een belangrijke rol.

2.2. Wat zijn de uitgangspunten?

Bij het in praktijk brengen van het verantwoord beleggen beleid hanteert BPL Pensioen de volgende internationale standaarden voor verantwoord beleggen als richtsnoeren:

OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen

De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen aan ondernemingen waarin verwachtingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) uiteengezet zijn. Ze bieden daarmee een handvat voor ondernemingen om met maatschappelijke kwesties als kinderarbeid, milieu en corruptie om te gaan. Maar ook met kwesties als consumentenbelangen, concurrentiebeperkende afspraken en het afdragen van belastingen aan een gastland. Uitgangspunt is dat ondernemingen bijdragen bij aan de economische, sociale en ecologische vooruitgang van een gastland, door:

- zich aan de lokale wet- en regelgeving te houden;
- in kaart te brengen welke MVO-risico's er spelen in de keten;
- lokale economische en sociale ontwikkeling te bevorderen;
- gedragsregels na te leven op het gebied van MVO zich niet op ongepaste wijze te mengen in politieke aangelegenheden.

De uitgangspunten van de OESO-richtlijnen komen met name tot uiting in het engagementbeleid van BPL Pensioen.

VN Global Compact principles

BPL Pensioen besteedt in zijn engagement en uitsluitingsbeleid bijzondere aandacht aan kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie. BPL Pensioen hanteert hierbij als minimum richtlijn de uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties. BPL Pensioen ziet in de Global Compact minimum normen en waarden waaraan beleggingen moeten voldoen. Het VN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes. Deze zijn gebaseerd op internationale verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO) (zie bijlage 1).

Het VN Global Compact verlangt van ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer de kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

Hierbij is ten aanzien van mensenrechtenschendingen het Ruggie-beleidskader een belangrijk referentiekader voor het bepalen van de betrokkenheid van ondernemingen. Het Ruggie-beleidskader omschrijft onder meer:

- De maatschappelijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven om mensenrechten te respecteren (responsibility to respect).
- Het recht van slachtoffers op toegang tot rechtsmiddelen bij schending (access to remedy).

Aanvullend introduceert het beleidskader het concept 'due diligence' ofwel dat ondernemingen ook de mensenrechtenrisico's in hun keten in kaart dienen te brengen en te verminderen.

2.3. Speerpunten

Naast de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de uitgangsprincipes van het VN Global Compact hanteert BPL Pensioen specifieke speerpunten voor de verdere verankering van duurzaamheid in zijn beleggingsactiviteiten. Dit vanuit de overtuiging dat een heldere focus bijdraagt aan het vergroten van de impact die BPL Pensioen via deze activiteiten kan bereiken en dat de speerpunten bijdragen aan de herkenbaarheid van het BPL Pensioen - beleid bij de eigen deelnemers. De speerpunten van BPL Pensioen zijn nader vormgegeven rond de thema's klimaatverandering en water.

2.4. Wat doet BPL Pensioen?

Voor het verantwoord beleggen beleid hanteert BPL Pensioen een generieke aanpak waarbij gebruik wordt gemaakt van drie instrumenten:

1. Uitsluiting, van producenten van controversiële wapens en structurele schenders van het VN Global Compact;
2. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
3. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Om deze instrumenten in de praktijk doeltreffend toe te passen kiest BPL Pensioen ervoor zijn beleggingen zo veel als mogelijk onder te brengen in discretionaire mandaten.

Aanvullend past BPL Pensioen waar mogelijk en specifiek afgestemd op de strategie de volgende instrumenten toe:

1. ESG-integratie
2. CO₂-optimalisatie
3. Beleggen in green bonds

2.5. Reikwijdte van het MVB Beleid

Aandelen

BPL Pensioen belegt direct in aandelen, waarbij de aandelenportefeuille is gespreid over stijl, regio, grootte en manager. Het BPL Pensioen MVB-beleid is van toepassing op 100% van de totale aandelenportefeuille.

Vastrentende waarden

BPL Pensioen heeft eigen beleggingsmandaten voor het beheer van de *investment grade* staats- en bedrijfsobligatieportefeuilles evenals het beheer van de opkomende markten obligatieportefeuilles. Op deze mandaten is het BPL Pensioen MVB beleid zoals in de voorgaande paragrafen is beschreven volledig van toepassing. Aanvullend participeert BPL Pensioen in een high yield fonds, op dit fonds is het MVB beleid van de beheerder van toepassing. BPL Pensioen is actief in gesprek met deze beheerder en het gehanteerde MVB beleid sluit momenteel goed aan bij de MVB-visie van BPL Pensioen.

Alternatieve beleggingen

Private equity

BPL Pensioen belegt in het Interpolis Pensioenen Private Equity II fonds. Voor dit fonds worden duurzaamheidscriteria gehanteerd zoals het respecteren van de uitgangspunten van het VN Global Compact en worden beleggingen in ondernemingen die wapens produceren uitgesloten.

Infrastructuur

BPL Pensioen geeft zijn beleggingen in infrastructuur volgens de volgende normen vorm. Deze normen gebruiken we naast het generieke uitsluitingsbeleid.

- BPL Pensioen streeft naar een gebalanceerde infrastructuurportefeuille met een verdeling over meer sectoren. Dat zijn onder meer de sectoren transport (havens en vliegvelden), waterdistributie en – hergebruik en de energiesector. Binnen de infrastructuurportefeuille streeft BPL naar een passende allocatie in herwinbare energieprojecten.
- BPL Pensioen doet beleggingen in gereguleerde infrastructuurprojecten die al bestaan. Het uitvoeren van: economische-, milieu- en sociale impactanalyses is onderdeel van de projectanalyses.

BPL Pensioen geeft de voorkeur aan investeringen in OESO-landen.

Kenmerken van de projecten zijn hierdoor:

- een hoge mate van bescherming door stringente wet- en regelgeving;
- onafhankelijke rechtspraak voor mensen die worden gedupeerd door activiteiten gerelateerd aan de projecten.

Vastgoed

In 2030 zijn de CO₂ emissies van de woningportefeuille BPL Pensioen gehalveerd ten opzichte van 1990

BPL Pensioen investeert in het minimaliseren van de impact van de gebouwde omgeving op klimaatverandering. Daarmee kan er een verschil gemaakt worden voor toekomstige generaties. Het doel is om de CO₂-uitstoot van de woningportefeuille in 2030 ten opzichte van 1990 gehalveerd te hebben. Dit in aansluiting op het Klimaatakkoord. Inmiddels zijn de CO₂ emissies met 29,0% gereduceerd. Belangrijke stappen om dit verder te reduceren zijn:

- Een aankoop- en verkoopstrategie die hieraan bijdraagt;
- De introductie van een houtbouw acquisitiestrategie;
- Het verduurzamingsprogramma voor de type 570/600 woningen;
- Een plan van aanpak naar groene daken binnen de bestaande woningportefeuille

Alle te acquireren nieuwbouwobjecten hebben energielabel A. Grondgebonden woningen voldoen aan BENG-eisen¹

Alle te acquireren nieuwbouwobjecten hebben energielabel A. Grondgebonden woningen hebben minimaal een EPC² van 0,0 of voldoen aan BENG-eisen. Alle acquisities van de afgelopen jaren zijn voorzien van minimaal een energielabel A.

¹ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/wetten-en-regels-gebouwen/beng>

² Vanaf 1 januari 2021 gelden er nieuwe energieprestatie-eisen voor nieuwbouw. De energieprestatiecoëfficiënt (EPC) is daarbij vervangen door de eisen voor 'bijna energieneutrale gebouwen' (Beng).

TABEL 2.5.1 OVERZICHT MVB-INSTRUMENTEN PER BELEGGINGSCATEGORIE (31-12-2022)

Strategie	Stembeleid	Uitsluitingen	Engagement	ESG-integratie	CO ₂ -reductie	Green bonds	Impact beleggen
Robeco / aandelen opkomende markten	X ¹	X	X	X	X		
Axa SC / Aandelen Wereld	X	X	X	X	X		
Blackrock Multi Factor ESG(EDHEC)/ Aandelen Wereld	X	X	X	X	X		
Blackrock MF ESG (FTSE) Low Carbon/Aandelen Wereld	X	X	X	X	X		
Achmea IM staat / investment grade		X	Nee	X	Nee	X	
Achmea IM niet-staat / investment grade		X	X	X	X	X	
Achmea IM / high yield		X ²	X ²	X	X	Nee	
Legal & General Local Currency/ opkomende markten		X		X	Nee	Nee	
Legal & General Em. Mkts. Debt / opkomende markten		X		X	Nee	Nee	
Ninety One Em.Mkts Dyn. Debt/ opkomende markten		X		X	Nee	Nee	
ANNO SUS INVEST / alternatives							X
FAIR ACC FD / alternatives							X
Direct vastgoed							X
Indirect vastgoed							X

- ¹ Een actief stembeleid wordt gevoerd voor de aandelenbeleggingen in opkomende markten. Dit stemrecht wordt voor deze specifieke portefeuille momenteel uitgevoerd door de fondsmanager. Voor de overige mandaten wordt het stemrecht uitgevoerd door Achmea Investment Management.
- ² Op deze portefeuille is het engagementbeleid van de fondsmanager van toepassing. Dit beleid komt overeen met het BPL Pensioen engagementbeleid.

2.6. Hoe legt BPL Pensioen verantwoording af?

Transparantie is onafscheidelijk verbonden aan een goed verantwoord beleggen beleid. BPL Pensioen rapporteert daarom tweemaal per jaar hoe zij de afgelopen periode invulling gaf aan het beleid. Ook wordt er gerapporteerd over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's. BPL Pensioen rapporteert via een verantwoord beleggen rapportage en het jaarverslag. Met behulp van een zogenoemd 'VDS' wordt inzicht in het stemgedrag gegeven. De rapportages, het systeem en bijbehorende beleidsdocumenten zijn toegankelijk via deze rapportage. De gekozen instrumenten, gemaakte keuzes en recente ontwikkelingen worden in het vervolg van dit verslag in afzonderlijke hoofdstukken besproken. Dit is een geïntegreerde rapportage, de informatie met betrekking tot verantwoord beleggen in dit rapport heeft derhalve betrekking op de beleggingen van BPL Pensioen.

3. ESG karakteristieken portefeuille

3.1. ESG integratie

Multifactor aandelenportefeuilles

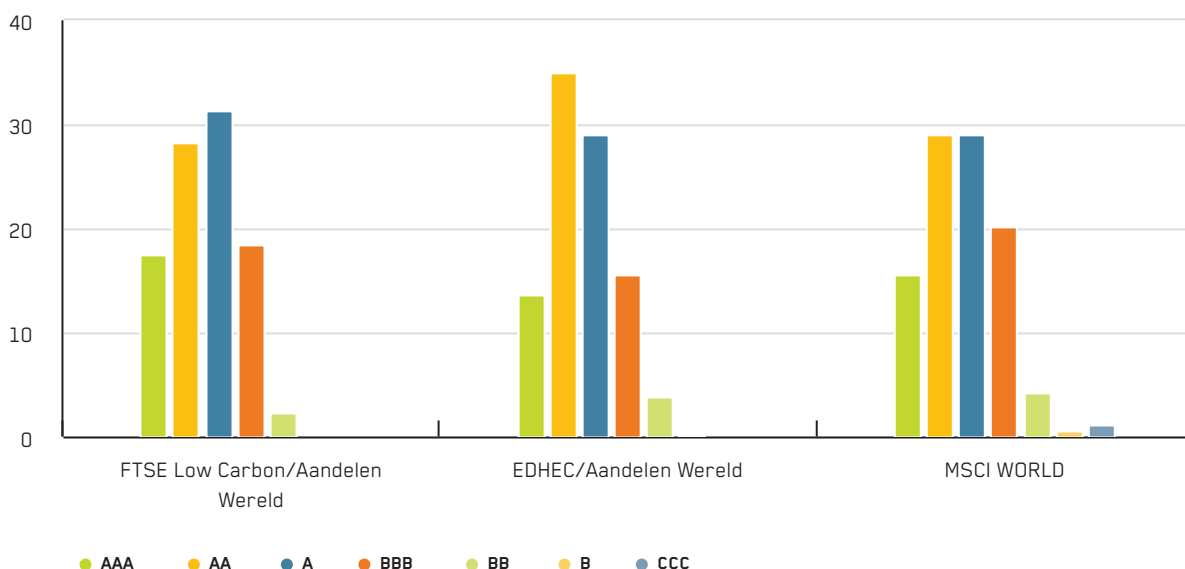
BPL Pensioen belegt in een multifactorportefeuille waarbij onze overtuigingen ten aanzien van ESG en factorpremies samenkomen.

Best-in-class

BPL Pensioen ziet in een best-in-class benadering een strategie die passend is om zijn MVB overtuigingen op structurele en prudente wijze in de praktijk te brengen. Daarbij beoordeelt BPL Pensioen voor de best-in-class benadering ondernemingsspecifieke ESG-informatie vanuit een financieel perspectief. Oftewel welk effect hebben factoren op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur op de concurrentiepositie of het bedrijfsmodel van een onderneming? De best-in-class aanpak leidt er toe dat per sector achterblijvers niet in de benchmark worden opgenomen.

Onze aanpak via de rule-based benadering leidt tot een maatwerkindex. Waarbij wij kiezen voor een passief beheerde portefeuille op basis van deze maatwerk index. Op deze wijze kan objectief de invloed van onze ESG keuzes op de rendementen gemonitord en verantwoord worden.

GRAFIEK 3.1.1 OVERZICHT VERDELING ESG RATINGS AANDELENPORTEFEUILLES ONTWIKKELDE MARKTEN

**TABEL 3.1.1 BIJDRAGE ESG BELEID AAN RENDEMENT
AANDELEN ONTWIKSELDE MARKTEN (31-12-2022)**

Index	YtD	Sinds 30/4/2017 ¹
MSCI World	-12,8%	8,1%
MSCI World met BPL Pensioen ESG beleid	-13,4%	8,6%

¹ Dit zijn geannualiseerde rendementen

CO₂-emissiereductie

TABEL 3.1.2 OVERZICHT VAN AFSPRAKEN PER BELEGGINGSMANDAAT VOOR CO₂-REDUCTIE

Strategie	Maatstaf voor sturing	Doelstelling	Referentie
AXA Small cap	CO ₂ -intensiteit	Streven 70%	Benchmark
FTSE Multifactor ESG	CO ₂ -emissies	Streven 50%	Portefeuille 2016
EDHEC Multifactor ESG	CO ₂ -emissies	Streven 50%	Portefeuille 2016
Robeco EM	CO ₂ -intensiteit	Streven 20%	Benchmark
Achmea IM niet-staat	CO ₂ -intensiteit	Streven 30%	Benchmark

Wereldwijde portefeuille aandelen ontwikkelde markten

Met de multifactor aandelenportefeuilles is BPL Pensioen er aanvullend in geslaagd om gestelde financiële doelstellingen te verenigen met een sterke CO₂-emissiereductie. Dit door het toepassen van een CO₂-filter en een optimalisatie. Deze optimalisatie zorgt dat er op individueel aandeelniveau maxima worden toegepast. Waarbij vervolgens met in achtneming van het streven naar CO₂-emissiereductie over de factoren wordt belegd. Met de multifactor aandelenportefeuille heeft BPL Pensioen de CO₂-emissies (tCO₂/mio EUR belegd vermogen) met ruim 70% gereduceerd ten opzichte van de aandelenportefeuille op 1-1-2016. Dit met behoud van de gewenste blootstelling aan bewezen factorpremies en een passend niveau van diversificatie. BPL Pensioen blijft de komende jaren monitoren of een verdere reductie opportuun is.

Aanvullend hebben de emissiereductiemaatregelen ook geleid tot een forse reductie van de CO₂-intensiteit (de ratio tussen de CO₂-emissies en de omzet van een onderneming.) De CO₂-intensiteit wordt bepaald op basis van de gewogen gemiddelde CO₂-intensiteit van de portefeuille ('weighted average carbon intensity'). Deze maatstaf kan eenvoudiger toegepast worden in verschillende beleggingscategorieën omdat deze niet afhankelijk is van eigenaarschap.

Focus op scope 1 en scope 2 CO₂-emissies

Op basis van het Greenhouse Gas (GHG) Protocol zijn de bronnen voor CO₂-emissie per onderneming onderverdeeld in drie 'scopes' (reikwijdtes). Scope 1 en 2 emissies hebben betrekking op emissies waar een onderneming direct voor verantwoordelijk is en indirecte broeikasgasemissies door verbruik van gekochte elektriciteit, warmte of stoom. Scope 3 emissies dekken alle indirecte emissies als gevolg van de activiteiten van een onderneming.

BPL Pensioen baseert de berekeningen voor de CO₂-voetafdruk op scope 1 en scope 2 emissies. BPL Pensioen signaleert dat scope 3 emissies nog onvoldoende en op verschillende manieren door bedrijven worden gerapporteerd. De kwaliteit van deze gegevens is daardoor van een lager niveau. Ook leiden deze scope 3 CO₂-emissies tot dubbeltellingen in de voetafdruk. BPL Pensioen laat de scope 3 CO₂-emissies daarom voorlopig buiten beschouwing.

Bron en reikwijdte van CO₂-data

Voor de berekening van de voetafdruk is gebruik gemaakt van CO₂-data van MSCI ESG Research. Voor de aandelenportefeuilles zijn deze CO₂-data voor ruim 99% beschikbaar. Voor de creditportefeuille is dit ruim boven de 90%.

TABEL 3.1.3 OVERZICHT CO₂-INTENSITEIT PORTEFEUILLES PER 31-12-2022

Portefeuille	Intensiteit portefeuille	Reductie t.o.v. benchmark
FTSE Low Carbon/Aandelen Wereld	58,47	-57%
EDHEC/Aandelen Wereld	56,43	-59%
AXA/Small cap Wereld	45,92	-73%
UBS/Small cap Wereld	71,12	-58%
Robeco/Aandelen opkomende markten	161,66	-27%
Achmea IM/Credits	95,12	-34%

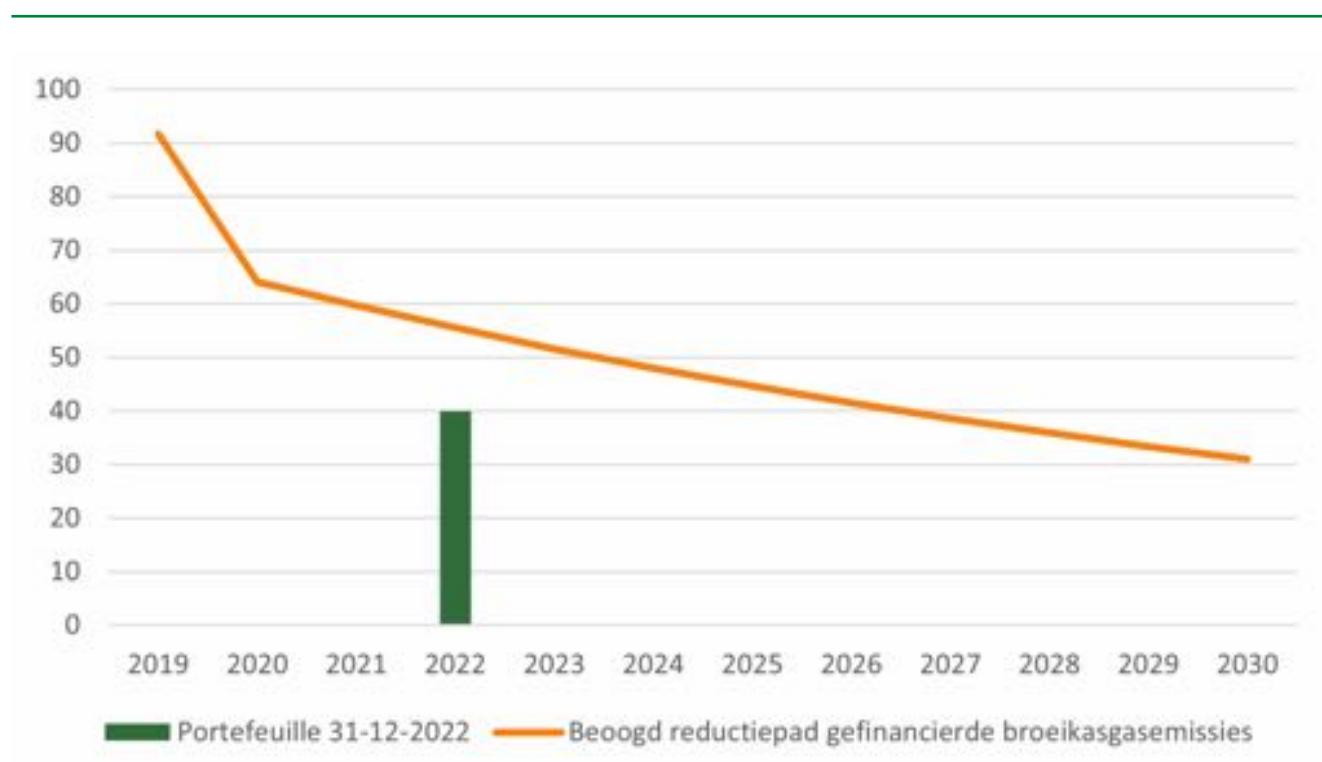
Afstemming. op doelstellingen uit klimaatakkoord van Parijs

BPL Pensioen heeft zich eind 2021 aangemeld bij het commitment van de financiële sector aan het klimaatakkoord en al eerder in 2021 in het eigen overkoepelend beleid de ambitie opgenomen om reductiedoelstellingen voor de eigen portefeuilles nader af te stemmen op de minimum standaarden voor de EU klimaatbenchmarks.

De EU hanteert als belangrijkste CO₂-maatstaf de broeikasgasintensiteit, die wordt gedefinieerd als ‘ton CO₂ - equivalent gedeeld door ondernemingswaarde inclusief kasmiddelen in miljoenen euro’. De veel gehanteerde Engelse term daarvoor is “Enterprise Value Including Cash (EVIC)”. De gewenste situatie is dat alle operationeel vermogensbeheerders op deze maatstaf gaan sturen. Dit betekent dat er met de operationeel vermogensbeheerders nieuwe afspraken gemaakt gaan worden ten aanzien van de maatstaf en wijze waarop zij sturing geven aan CO₂-reductie.

Ook indien de huidige BPL Pensioen portefeuilles aan de hand van deze maatstaf worden doorgerekend en afgezet worden tegen de vereiste reductiepaden van de EU Climate Transition Benchmark klimaatbenchmark, zijn de prestaties goed. Figuren 2.5.1 toont aan dat de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille ruim voldoen aan de vereisten passend bij een CTB-reductiepad zitten.

FIGUUR 3.1.1 GEFINCIEERDE BROEIKASGASEMISSIES (OP BASIS VAN CO₂/EVIC ATTRIBUTIEFACTOR) VAN DE ESG MULTIFACTOR PORTEFEUILLES OP 31-12-2022 AFGEZET TEGEN HET CTB- REDUCTIEPAD

BPL Pensioen belegt in een small cap aandelenportefeuille. Op deze portefeuille is het BPL Pensioen uitsluitingsbeleid van toepassing en wordt stemrecht actief uitgevoerd. Met de beheerder van deze portefeuille zijn aanvullend afspraken gemaakt over het actief meewegen van ESG-factoren in de aandelenkeuzemodellen. Ook spant de beheerder zich in om de CO₂-voetafdruk van de portefeuille aanzienlijk te verminderen ten opzichte van zijn benchmark zonder dat de risico-rendementskarakteristieken van de portefeuille wezenlijk worden beïnvloed.

Ontwikkelde markten bedrijfsobligaties

Een ESG-factor is integraal onderdeel van de beheerstrategie voor de bedrijfsobligatieportefeuille. De portefeuille wordt gestuurd op kwantitatieve en kwalitatieve factoren. De ESG-factor is onderdeel van de kwalitatieve factoren (naast informatie over bijvoorbeeld kostenefficiëntie, geografische spreiding en managementstrategie) en draagt bij aan een kwalitatief betere beoordeling van de risicovergoeding op een obligatie. Dit doordat er een vollediger beeld van de risico's van een obligatie uitgevende instelling ontstaat. Het gewicht van de ESG factor verschilt per sector en uitgevende instelling, de sectorspecialist bepaalt deze via een beoordelingsmatrix.

Ontwikkelde markten staatsobligaties

Aan de hand van macro-economische- en ESG-factoren, de rentetermijnstructuur en de marktomstandigheden ontstaat in binnen het beleggingsproces voor de ontwikkelde markten staatsobligatieportefeuille een visie op toekomstige renteontwikkelingen. Vanuit de overtuiging dat een afgewogen combinatie van macro-economische cijfers en ESG-factoren het meest betrouwbare beeld van de risico's en kredietwaardigheid van landen wordt ESG-informatie ook volledig geïntegreerd bij het beheer van de staatsobligatieportefeuille.

Opkomende markten staatsobligaties

BPL Pensioen belegt een deel van zijn vermogen in staatsobligaties van opkomende landen. BPL Pensioen hanteert voor deze beleggingen een maatwerk benchmark waarbij ESG-factoren een belangrijk gewicht hebben bij het bepalen van het benchmarkgewicht voor de individuele landen. De ESG-factoren die worden gebruikt hebben een sterk maatschappelijk karakter en zijn gebaseerd op onder meer: energieafhankelijkheid, vervuiling, uitputting van grondstoffen, onderwijs, economische ongelijkheid, mate van sociale bescherming, het democratisch bestel, politieke effectiviteit en zakelijke rechten. Deze factoren zijn van meerwaarde omdat zij inzicht geven in de mate waarin landen een duurzame economische ontwikkeling nastreven. Dit wordt van belang geacht vanuit de overtuiging dat productieve landen en landen die tekortkomingen in het politieke en sociale kader beheersen beter in staat zijn om aan hun soevereine verplichtingen op de lange termijn te voldoen. Waaronder ook het maken van periodieke rentebetalingen en de aflossing op staatsobligaties. Hoewel de ESG-factoren een sterk maatschappelijk karakter hebben zijn deze factoren in eerste instantie bedoeld om risico te beheersen en niet om een normatieve ondergrens te bepalen.

Klimaat scenario-analyse

Met behulp van het 2 °C scenarioanalyse model van het 2 ° Investing Initiative is de aandelen wereld portefeuille van BPL Pensioen getoetst op. Het model levert de volgende inzichten op :

BPL Pensioen heeft een relatieve lage exposure naar de transitiegevoelige sectoren olie en gas, steenkool en de autosector.

- BPL Pensioen heeft een relatief hoge blootstelling aan de transitiegevoelige energiesector. Deze blootstelling is echter wel grotendeels toe te kennen aan energiebronnen die meer in lijn zijn met een 2 °C scenario zoals herwinbare- en kernenergie en energie uit waterkracht.
- Op basis van de huidige portefeuillesamenstelling is de prognose dat de portefeuille over 5 jaar: (a) volledig in lijn is met het <2 °C scenario voor energiewinning uit steenkool en olie en (b) sterk in lijn is met het <1,5 °C scenario voor energiewinning uit gas.
- Het model geeft aan dat op basis van de huidige blootstelling de portefeuille in 2023 ten aanzien van fossiele brandstoffen en het totaal vermogen aan energiecapaciteit volledig in lijn is met een 2 °C 'aligned' modelportefeuille.
- Het model geeft wel aan dat op basis van de huidige blootstelling de portefeuille in 2023 een licht hogere blootstelling heeft aan traditionele verbrandingsmotoren waardoor de portefeuille hier licht afwijkt van de 2 °C modelportefeuille.

Het rapport geeft aanvullend inzicht in welke ondernemingen het meest van invloed zijn op het succesvol behalen van een 2 °C scenario en welke ondernemingen het meest het beschikbare CO₂ budget overschrijden. Deze inzichten worden waar mogelijk verwerkt in het engagementprogramma.

3.2. Doelinvesteringen

Green bonds

Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor (her)financiering van milieuvriendelijke (ook wel 'groene') projecten. Veelal leveren zij hiermee een directe bijdrage aan een verminderde belasting van het klimaat, bijvoorbeeld door verbeteren van energie-efficiëntie van producten, het op hernieuwbare wijze genereren van energie, of het doorvoeren van veranderingen in de bestaande energie infrastructuur zodat deze beter aansluit op de energietransitie. Opbrengsten van deze obligaties moeten specifiek aan dergelijke projecten worden besteed.

De typering green bond is echter niet beschermd en iedere emittent mag zijn obligatie het predicaat green bond geven. BPL Pensioen toetst green bonds op naleving van de Green Bond Principles (GBP). De richtlijnen (taxonomie) van het Climate Bonds Initiative (CBI) worden hierbij gehanteerd om een inhoudelijk 'duurzaamheid'-afweging te maken ten aanzien van de gefinancierde projecten. Door het uitvoeren van additionele controles waarborgt BPL Pensioen dat de opbrengsten van green bonds waarin wordt belegd daadwerkelijk ten goede komen aan groene projecten.

TABEL 3.2.1 BELEGGINGEN IN GREEN BONDS

Portefeuille	Portefeuillegewicht					
	31-12-2022	30-06-2022	31-12-2021	30-06-2021	31-12-2020	30-06-2020
Staatsobligaties	11,32%	11,20%	10,54%	14,32%	9,09%	8,96%
Bedrijfsobligaties	9,78%	8,53%	7,14%	7,74%	4,67%	2,38%

Impact investment

BPL Pensioen investeert in innovatieve en/of duurzame projecten of ondernemingen. Dit noemen we impact investing. Deze vorm van investeren houdt in dat we beleggen in winstgevende activiteiten met een sociale of milieudoelstelling. De nadruk ligt hierbij op projecten of ondernemingen die aansluiten op de aan BPL Pensioen verwante sectoren. Voor deze investeringen wil BPL Pensioen een acceptabel rendement ontvangen.

Sociale doelstellingen

Bij impact investing wordt gestreefd naar een evenwichtige combinatie van financiële én sociale resultaten. De sociale doelstellingen van de projecten en ondernemingen waarin wordt belegd wordt voortdurend voor ogen gehouden. Er wordt alleen geïnvesteerd in projecten of ondernemingen waarvan aannemelijk is dat deze een positieve maatschappelijke impact hebben. De sociale doelstelling van de organisaties waarin wordt belegd is een belangrijke randvoorwaarde.

Beheersen van risico's

Om risico's te voorkomen en te beheersen wordt er een strikt risicobeleid gehanteerd. Bijvoorbeeld op het gebied van governance (goed ondernemingsbestuur). Daarnaast wordt ervoor gewaakt dat er niet een te groot deel van het totale pensioenfondsvermogen in de eigen sector wordt geïnvesteerd.

4. Uitsluitingsbeleid

De keuze om niet te beleggen in ondernemingen of landen is afhankelijk van diverse factoren. Een factor waar BPL Pensioen rekening mee houdt is dat investeringen geen negatieve gevolgen voor de samenleving mogen hebben. Concreet betekent dit dat BPL Pensioen niet belegt in ondernemingen als deze controversiële producten produceren of structureel ongewenst gedrag vertonen. Voor beleggingen in staatsobligaties wordt een landenbeleid gehanteerd.

Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit van de onderneming, hanteert BPL Pensioen op voorhand een uitsluitingsbeleid. Een engagementbeleid is dan niet reëel, het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. Het uitsluitingsbeleid van BPL Pensioen richt zich hier op de producten controversiële wapens en tabak. Ten aanzien van steenkool hanteert BPL Pensioen een restrictief beleid. Daarnaast is ervoor gekozen niet te beleggen in ondernemingen die de uitgangspunten van het VN Global Compact structureel schenden. Voordat ondernemingen op dit criterium daadwerkelijk worden uitgesloten wordt eerst getracht een constructieve dialoog te starten met ondernemingen die het VN Global Compact (dreigen te) schenden. Dit met de intentie een positieve gedragsverandering te bereiken.

4.1. Controversiële wapens

Wat zijn de criteria?

Voor BPL Pensioen zijn wapens controversieel wanneer deze wapens onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen. Ook na afloop van een conflict veroorzaken deze wapens nog op aanzienlijke schaal slachtoffers en ontwrichten deze de maatschappij en de economie. In de praktijk gaat het om de volgende typen wapens:

- Nucleaire wapens
- Biologische wapens
- Chemische wapens
- Antipersoonsmijnen
- Clustermunitie
- Munitie met verarmd uranium
- Witte fosfor bommen

Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt het pensioenfonds aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Het volledige uitsluitingsbeleid kunt u terugvinden op de website.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

Het onafhankelijke Zweedse onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens (tabel 3.6.1). Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele BPL Pensioen beleggingsuniversum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid bij productie van controversiële wapens vaststelt leidt dat tot uitsluiting.

4.2. Tabak

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van tabak. Het BPL Pensioen tabaksbeleid is gericht op de directe vervaardiging van tabaksproducten (waaronder sigaretten, sigaren, pijp en/of losse tabak, pruimtabak en/of snuiftabak, rookloze tabak en rauwe, bewerkte, gereconstitueerde en/of geëxpandeerde tabak).

Het BPL Pensioen tabaksbeleid is primair van toepassing op ondernemingen waar tabaksgerelateerde activiteiten de belangrijkste bedrijfsactiviteit zijn. In specifieke omstandigheden komt een bedrijf dat indirect betrokken is bij de 'vervaardiging, distributie en verkoop' van tabaksproducten ook in aanmerking voor uitsluiting. BPL Pensioen toetst deze bedrijven aan de hand van de principes van essentiële en significante betrokkenheid.

1. Essentiële betrokkenheid
Het betrokken bedrijf heeft een essentieel vermogen of specifieke vaardigheden of kennis, voor het vervaardigen van tabaksproducten.
2. Significante betrokkenheid
Een onderneming speelt een substantiële rol bij de vervaardiging en/of levering van tabaksproducten.

Onder deze omstandigheden sluiten we uit: een distributiebedrijf dat is gespecialiseerd in de distributie van tabaksproducten; of een groothandel of detailhandelaar die gespecialiseerd is in de verkoop van tabak. Waar het aanbieden van niet-tabaksproducten de voornaamste activiteiten zijn, bijvoorbeeld bij supermarkten, wordt uitsluiting niet overwogen.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

Voor het identificeren van de tabaksbedrijven zijn de classificaties van GICS (Global Industry Classification Standaard), BICS (Bloomberg Industry Classification System) en de Market Sub-Sector van de iBoxx in aanvang leidend voor het samenstellen van de uitsluitingslijst. De lijst wordt jaarlijks herzien.

4.3. Thermisch steenkool

4.3.1. Thermisch steenkool

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van steenkool. Het BPL Pensioen steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien:

1. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkool gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.
2. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

De gegevens voor het in praktijk brengen van het steenkool beleid zijn afkomstig van de onafhankelijke dienstverlener MSCI ESG. MSCI ESG baseert de gegevens ten aanzien van steenkool uitsluitend op data gerapporteerd door de ondernemingen. Het beleggingsuniversum wordt jaarlijks getoetst aan de hand van de BPL Pensioen beleidscriteria. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging en posities in ondernemingen worden verkocht indien er een aantoonbare betrokkenheid bij thermische steenkool is.

4.3.2. Teerzanden

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van teerzanden. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit teerzanden gerelateerde activiteiten.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

De gegevens voor het in praktijk brengen van het steenkool beleid zijn afkomstig van de onafhankelijke dienstverlener MSCI ESG. MSCI ESG baseert de gegevens ten aanzien van teerzanden uitsluitend op data gerapporteerd door de ondernemingen. Het beleggingsuniversum wordt jaarlijks getoetst aan de hand van de BPL Pensioen beleidscriteria. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging en posities in ondernemingen worden verkocht indien er een aantoonbare betrokkenheid bij teerzanden is.

4.4. Structurele VN Global Compact schenders

Wat zijn de criteria?

Indien een onderneming gedurende twee jaar het VN Global Compact schendt kan BPL Pensioen beslissen een onderneming uit te sluiten van het beleggingsuniversum. Bij dit besluit worden eventuele inzichten verkregen uit onder meer het engagementprogramma meegewogen. Als BPL Pensioen tot uitsluiting overgaat worden alle beleggingen in desbetreffende entiteit verkocht. De vaststelling van de lijst van schenders van het VN Global Compact vindt eenmaal per jaar plaats.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

Het onafhankelijke Zweedse onderzoeksbureau ISS ESG toetst tevens het hele beleggingsuniversum op structurele schendingen van het VN Global Compact en stelt vast of een onderneming een of meerdere principes van het VN Global Compact schendt. De beleggingsadviescommissie van BPL Pensioen brengt aan de hand van de ISS ESG analyses en inzichten uit het engagementprogramma een advies uit of op basis van het MVB beleid een onderneming uitgesloten dient te worden. Dit advies wordt bekrachtigd door het BPL Pensioen bestuur. Een lijst van uitgesloten ondernemingen wordt halfjaarlijks in dit rapport gepubliceerd (tabel 3.6.5).

4.5. Klimaat

Voor de invulling van het klimaatrisico-beleid kiest BPL Pensioen er voor om niet te beleggen in ondernemingen die slecht presteren op het gebied van klimaatbeleid. Voor de beoordeling in hoeverre ondernemingen de bereidheid en bekwaamheid hebben voor de overgang naar een koolstof arme economie maakt BPL Pensioen van gebruik van de tooling van The Transition Pathway Initiative (TPI). De ondernemingen in de portefeuille wordt door TPI gescreend op de managementkwaliteit en CO2-prestaties gericht zijn op de overgang naar een koolstofarme economie conform het Klimaatakkoord van Parijs. TPI hanteert voor de managementkwaliteit 5 tredes van beoordeling voor ondernemingen. BPL Pensioen kiest er voor om ondernemingen die een TPI score hebben van ≤ 3 uit te sluiten uit de aandelen en de bedrijfsobligatie portefeuilles.

4.6. Goed Bestuur

BPL Pensioen belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van:

- ✓ Goede managementstructuren;
- ✓ Betrekkingen met werknemers;
- ✓ Beloning van het betrokken personeel;

- ✓ Naleving van de belastingwetgeving.

Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt BPL Pensioen gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.

4.7. Landenbeleid

Wat zijn de criteria?

BPL Pensioen past op de gehele staatsobligatieportefeuille, ontwikkelde en opkomende landen, een landenbeleid in de vorm van een uitsluitings- en selectiebeleid toe. Landen die op voorhand zijn uitgesloten evenals landen die niet voldoen aan de selectiecriteria vormen tezamen de lijst van uitgesloten landen.

Uitsluitingsbeleid

Landen worden op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er een schending is van het non-proliferatieverdrag;
- Machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers schenden op grove wijze schenden;

- Vanwege een hoge mate van corruptie toevertrouwde middelen in dergelijke landen niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. BPL Pensioen hanteert de Sanctiewet 1977 als signaalfunctie om te bepalen of landen voldoen aan bovenstaande uitgangspunten en in aanmerking komen voor uitsluiting op voorhand.

Selectiebeleid

BPL Pensioen stelt eisen aan landen wat betreft duurzaamheidsprestaties. Prestaties van landen inzake bescherming mensenrechten, bescherming arbeidsrechten, naleven milieuafspraken en corruptiebestrijding worden hiervoor getoetst. Opname van een staatsobligatie in portefeuille wordt alleen overwogen indien duurzaamheidsprestaties van het uitgevende land voldoen aan een vooraf gestelde ondergrens. Deze ondergrens staat symbool voor de verantwoord beleggen uitgangsprincipes van BPL Pensioen.

De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken:

- Freedom House met de Freedom in the World index,
- ITUC met de ITUC Global Rights index;
- EPI (Yale) met de Environmental Performance Index en
- Transparency International met de Corruption Perception Index.

Hoe wordt de uitsluitingslijst samengesteld?

BPL Pensioen toetst of landen uit zijn beleggingsuniversum voldoen aan:

1. De gestelde normatieve ondergrens (uitsluitingsbeleid),
2. Voldoen aan ESG-selectiecriteria (selectiebeleid)

De uitkomsten van de analyses worden jaarlijks besproken in de beleggingsadviescommissie van BPL Pensioen en met een advies voorgelegd aan het bestuur. Het bestuur van het pensioenfonds bekrachtigt jaarlijks de wijzigingen in de landenlijst en bepaalt daardoor de samenstelling van de landenlijst (tabel 3.6.6).

4.8. Staatsbedrijven

In het verlengde van het landenbeleid sluit BPL Pensioen ook staatsbedrijven gelieerd aan de uitgesloten landen uit van belegging. Een onderneming wordt als staatsbedrijf aangemerkt indien de staat meer dan 50% van de aandelen bezit.

4.9. Uitsluitingslijsten

TABEL 4.9.1 UITSLUITINGSLIJST CONTROVERSIËLE WAPENS PER 1 JANUARI 2023

Adecco Group AG	IHO Verwaltungs GmbH
Adecco International Financial Services BV	Israel Corporation Ltd.
AECOM	Jacobs Solutions, Inc.
Aerojet Rocketdyne Holdings, Inc.	Johns Hopkins University
Airbus Finance B.V.	KBR, Inc.
Airbus SE	Kier Group plc
Alten SA	Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.	L3Harris Technologies, Inc.
ArcelorMittal SA	Larsen & Toubro Ltd.
Aryt Industries Ltd.	Leidos Holdings, Inc.
Babcock International Group PLC	Leidos, Inc.

BAE Systems (Finance) Ltd.	Leonardo SpA
BAE Systems plc	Leonardo US Holding, Inc.
Bayer AG	LIG Nex1 Co., Ltd.
Bayer Capital Corp. BV	Lockheed Martin Corporation
Bayer Corp.	Lumibird SA
Bayer US Finance II LLC	Moog Inc.
Bayer US Finance LLC	Morgan Sindall Group plc
Bharat Dynamics Ltd.	MTAR Technologies Ltd.
Boeing Company	Northrop Grumman Corporation
Booz Allen Hamilton Holding Corporation	Parsons Corporation
Booz Allen Hamilton, Inc.	Poongsan Corp.
Brookfield Asset Management Ltd. Class A	Poongsan Holdings Corp.
Brookfield Business Partners LP	Premier Explosives Ltd.
Brookfield Corporation	Raytheon Technologies Corp.
Brookfield Finance I (UK) Plc	Rheinmetall AG
Brookfield Finance LLC	Rolls-Royce Holdings plc
Brookfield Finance, Inc.	Rolls-Royce Plc
BWX Technologies, Inc.	Safran SA
CACI International Inc	Sandhar Technologies Ltd.
CAE Inc.	Schaeffler AG
China Aerospace Science & Industry Group Corp.	Science Applications International Corporation
China Aerospace Science & Technology Group Co., Ltd.	Serco Group plc
China National Nuclear Corp.	SGL Carbon SE
China North Industries Corp.	SNT DYNAMICS Co., Ltd.
China North Industries Group Corp. Ltd.	SNT Holdings Co., Ltd.
China Poly Group Co., Ltd.	Solar Industries India Limited
China Shipbuilding Industry Co., Ltd.	Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
CNIM Group SA	Spirit AeroSystems, Inc.
Cohort Plc	Steel Partners Holdings L.P.
Doosan Enerbility Co., Ltd.	Tennessee Valley Authority
Eaton Capital Unlimited Co.	Textron Inc.
Eaton Corporation	Thales SA
Eaton Corporation plc	TransDigm Group Incorporated
Fluor Corporation	TransDigm, Inc.
Fortive Corporation	Ultra Electronics Holdings plc
General Dynamics Corporation	United Technologies Corporation
Harris Corporation	Veolia Environnement SA
HEICO Corporation	Vigie SA
Hitachi Zosen Corporation	Walchandnagar Industries Ltd.
Honeywell International Inc.	Wartsila Oyj Abp

Huntington Ingalls Industries, Inc.

ICL Group Ltd.

TABEL 4.9.2 UITSLUITINGSLIJST TABAK PER 1 JANUARI 2023

Altria Group, Inc.	KT & G Corporation
B.A.T. Capital Corp.	Miquel y Costas & Miquel, S.A.
B.A.T. International Finance Plc	Philip Morris International Inc.
B.A.T. Netherlands Finance BV	PT Gudang Garam Tbk
British American Tobacco p.l.c.	Reynolds American Inc.
Compania de Distribucion Integral Logista Holdings SAU	RLX Technology, Inc.
Eastern Company	Scandinavian Tobacco Group A/S
Imperial Brands Finance Netherlands BV	Smoore International Holdings Ltd.
Imperial Brands Finance Plc	STG Global Finance BV
Imperial Brands PLC	Swedish Match AB
Japan Tobacco Inc.	Universal Corporation
JT International Financial Services BV	Vector Group Ltd.

TABEL 4.9.3 UITSLUITINGSLIJST STEENKOOL, TEERZANDEN, SCHALIEOLIE- EN GAS EN ARCTISCH OLIE- EN GAS PER 1 JANUARI 2023

Aboitiz Equity Ventures Inc.	ITOCHU ENEX CO., LTD.
ACEN Corp.	Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
Adani Power Limited	Jardine Cycle & Carriage Limited
Adani Transmission Ltd.	Jardine Matheson Holdings Limited
AEP Texas, Inc.	Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
AEP Transmission Company, LLC	Jersey Central Power & Light Company
AES Andes S.A.	Jindal Steel & Power Ltd.
AES Corporation	Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
AES Indiana	Kansai Electric Power Company, Incorporated
AES Ohio	Kentucky Utilities Co.
AES Panama Generation Holdings SRL	Korea East-West Power Co., Ltd.
African Rainbow Minerals Limited	Korea Electric Power Corporation
AGL Energy Limited	Korea Midland Power Co., Ltd.
Aksa Enerji Uretim A.S.	Korea South-East Power Co., Ltd.
Alabama Power Company	Korea Southern Power Co., Ltd.
Albioma SA	Korea Western Power Co., Ltd.
ALLETE, Inc.	Kyushu Electric Power Company, Incorporated
Alliant Energy Corporation	Listrindo Capital BV
Alliant Energy Finance LLC	Louisville Gas & Electric Co.
Ameren Corporation	Manila Electric Co.
Ameren Illinois Company	MEG Energy Corp.
American Electric Power Company, Inc.	Metropolitan Edison Company

American Transmission Systems, Inc.	MGE Energy, Inc.
Appalachian Power Company	MidAmerican Energy Company
Arch Resources, Inc.	MidAmerican Energy Holdings Company
Arizona Public Service Company	Mid-Atlantic Interstate Transmission LLC
Athabasca Oil Corporation	Mississippi Power Company
Banpu Public Co. Ltd.	Monongahela Power Co.
Berkshire Hathaway Energy	Narragansett Electric Co.
BHP Billiton Finance (USA) Ltd.	Nevada Power Company
BHP Billiton Finance Ltd.	New Hope Corporation Limited
BHP Group Limited	NiSource Finance Corp.
BKW AG	NiSource Inc.
Black Hills Corporation	Northern Natural Gas Co.
Bulgarian Energy Holding EAD	Northern Powergrid (Northeast) Plc
Canadian Natural Resources Limited	Northern Powergrid (Yorkshire) Plc
Capital Power Corporation	Northern States Power Co.
Carolina Power & Light Company	NorthWestern Corporation
Cenovus Energy Inc.	Nova Scotia Power, Inc.
CenterPoint Energy Houston Electric, LLC	NTPC Limited
CenterPoint Energy Resources Corp.	OCI Co., Ltd
CenterPoint Energy, Inc.	OGE Energy Corp.
CESC Ltd.	Oglethorpe Power Corporation
CEZ as	Ohio Edison Company
China Coal Energy Company Limited	Ohio Power Company
China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.	Okinawa Electric Power Co., Inc.
China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.	Oklahoma Gas and Electric Company
China Longyuan Power Group Corp. Ltd.	Origin Energy Finance Ltd.
China Power International Development Limited	Origin Energy Limited
China Resources Power Holdings Co., Ltd.	Otter Tail Corporation
China Shenhua Energy Company Limited	PacifiCorp
China Shenhua Overseas Capital Co., Ltd.	Peabody Energy Corporation
Chubu Electric Power Company, Incorporated	Pennsylvania Electric Company
Chugoku Electric Power Co., Inc.	Petro-Canada
Cleveland Electric Illuminating Company	PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
CLP Holdings Limited	Piedmont Natural Gas Company, Inc.
CLP Power HK Finance Ltd.	Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
CLP Power Hong Kong Financing Ltd.	Pinnacle West Capital Corporation
CMS Energy Corporation	PNM Resources, Inc.
Coal India Ltd.	Portland General Electric Company
Colbun S.A.	Power Assets Holdings Limited
Comision Federal de Electricidad SA de CV	PPL Capital Funding, Inc.

CONSOL Energy Inc.	PPL Corporation
Consumers Energy Company	PPL Electric Utilities Corporation
Contourglobal Plc	PT Adaro Energy Indonesia Tbk
Coronado Finance Pty Ltd.	PT Adaro Indonesia
Coronado Global Resources, Inc.	PT Astra International Tbk
DMCI Holdings Inc.	PT Bukit Asam Tbk
Dominion Energy South Carolina, Inc.	PT Delta Dunia Makmur Tbk
Dominion Energy, Inc.	PT Harum Energy Tbk
DPL Inc.	PT Indika Energy Tbk
DTE Electric Company	PT Indo Tambangraya Megah Tbk
DTE Energy Company	PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
Duke Energy Corporation	PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
Duke Energy Florida LLC	PT United Tractors Tbk
Duke Energy Indiana, LLC	Public Power Corporation S.A.
Duke Energy Ohio, Inc.	Public Service Company of Colorado
Duke Energy Progress LLC	Public Service Company of Oklahoma
East Ohio Gas Co.	Puget Energy, Inc.
Eastern Energy Gas Holdings LLC	Puget Sound Energy, Inc.
Eastern Gas Transmission & Storage, Inc.	Ramaco Resources, Inc.
EDP Finance BV	Ratch Group Public Co. Ltd.
EDP-Energias de Portugal SA	Reliance Power Limited
Electric Power Development Co., Ltd.	RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
Electricity Generating Public Co., Ltd.	RWE AG
Emera Incorporated	SDIC Power Holdings Co., Ltd.
Emera US Finance LP	Sembcorp Industries Ltd.
EnBW Energie Baden-Wurttemberg AG	Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
ENEA S.A.	Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
Enel Chile SA	Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
Enel Generacion Chile S.A.	Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
ENGIE Brasil Energia S.A.	Shenergy Co., Ltd.
Engie Energia Chile S.A.	Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
Entergy Corporation	Shikoku Electric Power Company, Incorporated
Entergy Louisiana LLC	Sierra Pacific Power Company
Entergy Mississippi LLC	Sinosing Services Pte Ltd.
Entergy Texas, Inc.	SMC Global Power Holdings Corp.
Entergy Utility Affiliates, LLC	Solar Star Funding LLC
Entergy Utility Property, Inc.	Southern Company
Eskom Holdings SOC Ltd.	Southern Company Gas Capital Corp.
Evergy Kansas Central, Inc.	Southern Power Co.
Evergy Metro, Inc.	Southwestern Electric Power Company

Evergy, Inc.	Southwestern Public Service Company
Exxaro Resources Limited	Suncor Energy Inc.
First Pacific Co. Ltd.	Tampa Electric Company
FirstEnergy Corp.	Tata Power Company Limited
FirstEnergy Transmission LLC	Tatneft PJSC
Fortis Inc.	TAURON Polska Energia S.A.
FortisAlberta, Inc.	TBEA Co., Ltd.
FortisBC Energy, Inc.	Teck Resources Limited
FortisBC, Inc.	Tenaga Nasional Bhd.
GD Power Development Co., Ltd.	Tennessee Valley Authority
Genesis Energy Limited	Terasen Gas, Inc.
Genting Bhd.	TNB Global Ventures Capital Bhd.
Geo Energy Resources Ltd.	Tohoku Electric Power Company, Incorporated
Georgia Power Company	Toledo Edison Company
Global Power Synergy PCL	Topaz Solar Farms LLC
GOHL Capital Ltd.	Torrent Power Limited
Great River Energy	Trans-Allegheny Interstate Line Co.
GS Holdings Corp.	TransAlta Corporation
Guangdong Investment Limited	Tucson Electric Power Company
Guanghui Energy Co., Ltd.	Union Electric Company
Gujarat Mineral Development Corporation Limited	Vedanta Limited
HK Electric Investments & HK Electric Investments Ltd.	Vedanta Resources Finance II Plc
Hokkaido Electric Power Company, Incorporated	Vedanta Resources Limited
Hokuriku Electric Power Company	Virginia Electric & Power Co.
Huadian Power International Corp. Ltd.	Vistra Corp.
Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.	Vistra Operations Co. LLC
Huaneng Power International, Inc.	Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
Husky Energy Inc.	WEC Energy Group Inc
IDACORP, Inc.	Whitehaven Coal Limited
Idaho Power Company	Wisconsin Electric Power Company
Imperial Oil Limited	Wisconsin Power and Light Company
Indiana Michigan Power Company	Wisconsin Public Service Corporation
Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited	Xcel Energy Inc.
Inner Mongolia ERDOS Resources Co., Ltd.	Yancoal International Resources Development Co., Ltd.
Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.	Yankuang Energy Group Co., Ltd.
Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited	Yorkshire Power Finance Ltd.
Interstate Power and Light Company	Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
IPALCO Enterprises, Inc.	
Israel Electric Corp. Ltd.	

TABEL 4.9.4 UITSLUITINGSLIJST THERMISCH STEENKOOL EN TEERZANDEN PER 1 JULI 2022

Aboitiz Equity Ventures Inc	Imperial Oil Ltd
AC Energy Corp	Indo Tambangraya Megah Tbk PT
Adani Electricity Mumbai Ltd.	INNER MONGOLIA YITAI COAL CO., LTD
ADANI POWER LIMITED	Inter Rao Yees Pao
Adani Transmission Ltd	Israel Electric Corp. Ltd.
Adaro Energy Indonesia Tbk PT	Itochu Enex Co Ltd
AES Corp/The	Japan Petroleum Exploration Co Ltd
African Rainbow Minerals Ltd	Jardine Matheson Holdings Ltd
AGL Energy Ltd	JASTRZEBSKA SPOLKA WEGLOWA SPOLKA AKCYJNA
AKSA ENERJI URETIM ANONIM SIRKETI	JINDAL STEEL AND POWER LIMITED
Albioma SA	JUNZHENG
ALLETE Inc	Kansai Electric Power Co Inc/The
Alliance Resource Operating Partners LP	Korea East-West Power Co., Ltd.
Alliant Energy Corp	Korea Electric Power Corp
Alpha Metallurgical Resources Inc	Korea Midland Power Co., Ltd.
Ameren Corp	Korea South-East Power Co., Ltd.
American Electric Power Co Inc	Korea Southern Power Co., Ltd.
Arch Resources Inc	Korea Western Power Co., Ltd.
Astra International Tbk PT	Kyushu Electric Power Co Inc
Athabasca Oil Corporation	LLPL Capital Pte Ltd.
Ayala Corp	lu'an EED
Banpu Public Company Limited	Manila Electric Co
Black Hills Corp	Maritime Link Financing Trust
Bukit Asam Tbk PT	MEG Energy Corp
Bulgarian Energy Holding EAD	MGE Energy Inc
Canadian Natural Resources Ltd	New Hope Corp Ltd
Capital Power Corp	NiSource Inc
Castle Peak Power Finance Co. Ltd.	Northern Natural Gas Co.
Cenovus Energy Inc	Northern Natural Gas Co.
CenterPoint Energy Inc	NorthWestern Corp
CESC LTD	Nova Scotia Power, Inc.
CEZ AS	NTPC Ltd
China Coal Energy Co Ltd	OCI Company Ltd.
China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.	OGE Energy Corp
China Longyuan Power Group Corp Ltd	OGK-2 PJSC
CHINA POWER	Okinawa Electric Power Co Inc/The
China Resources Power Holdings Co Ltd	Origin Energy Ltd
China Shenhua Energy Co Ltd	Otter Tail Corp
China Shenhua Energy Co Ltd	Peabody Energy Corp

Chubu Electric Power Co Inc	PGE Polska Grupa Energetyczna SA
Chugoku Electric Power Co Inc/The	Pinnacle West Capital Corp
CLP Holdings Ltd	PNM Resources Inc
CMS Energy Corp	Portland General Electric Co
Coal India Ltd	Power Assets Holdings Ltd
Colbun S.A.	PPL Corp
Comision Federal de Electricidad SA de CV	PT Cikarang Listrindo Tbk
CONSOL Energy Inc	PT Delta Dunia Makmur Tbk
ContourGlobal PLC	PT Harum Energy Tbk
ContourGlobal Power Holdings SA	PT Indika Energy Tbk
Coronado Global Resources Inc	PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
DMCI HOLDINGS INC.	PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
Dominion Energy Inc	PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
DTE Energy Co	Puget Energy, Inc.
Duke Energy Corp	Ratch Group PCL
EDP - Energias de Portugal SA	RELIANCE POWER LIMITED
Electric Power Development Co Ltd	Resorts World Las Vegas LLC
Electricity Generating PCL	RWE AG
Emera Inc	SDIC Power Holdings Co Ltd
EnBW Energie Baden-Wuerttemberg AG	Sembcorp Industries Ltd
ENBW International Finance BV	Shaanxi Coal Industry Co Ltd
ENEA SPOLKA AKCYJNA	SHAN XI HUA YANG GROUP NEW ENERGY CO., LTD.
Enel Chile SA	Shanxi Coking Coal Energy Group Co Ltd
Enel Generacion Chile S.A.	Shenergy Company Limited
Energa Finance AB	Shenzhen Energy Group Co Ltd
Engie Brasil Energia SA	Shikoku Electric Power Co Inc
Engie Energia Chile S.A.	Southern Co/The
Eskom Holdings SOC Ltd.	Suncor Energy Inc
ETSA Utilities Finance Pty Ltd.	Tampa Electric Company
Evergy Inc	Tata Power Co Ltd/The
Exxaro Resources Ltd	TATNEFT' PAO
First Pacific Co Ltd	TAURON Polska Energia S.A.
FirstEnergy Corp	TBEA Co Ltd
GD Power Development Co Ltd	Teck Resources Ltd
Genesis Energy Ltd	Tenaga Nasional Bhd
Genting Bhd	Tennessee Valley Authority
GEO ENERGY RESOURCES LIMITED	Tohoku Electric Power Co Inc
Global Power Synergy PCL	TORRENT POWER LIMITED
Great River Energy	TransAlta Corp
GS Holdings Corp	TUCSON ELECTRIC POWER COMPANY

Guangdong Investment Ltd	United Tractors Tbk PT
Guanghui Energy Co Ltd	Vedanta Ltd
GUJARAT MINERAL DEVELOPMENT CORPORATION LIMITED	Veolia Environnement SA
Hero Asia Investment Ltd.	Vistra Corp
HK ELECTRIC INVESTMENTS LIMITED	Washington H Soul Pattinson & Co Ltd
HKELECTRIC-SS	WEC Energy Group Inc
Hokkaido Electric Power Co Inc	Whitehaven Coal Ltd
Hokuriku Electric Power Co	Xcel Energy Inc
Hongkong Electric Finance Ltd.	Yankuang Energy Group Co Ltd
Huaneng Power International Inc	Yankuang Energy Group Co Ltd
Huaneng Power International Inc	Zhejiang Zheneng Electric Power CO., LTD
IDACORP Inc	

TABEL 4.9.5 UITSLUITINGSLIJST STRUCTURELE NORMSCHENDERS PER 1 JANUARI 2023

AECC Aero-Engine Control Co Ltd	JBS SA
AECC Aero-Engine Control Co Ltd	LUKOIL PJSC
AES Corp/The	Marathon Petroleum Corp
Altice Financing SA	Mizrahi Tefahot Bank Ltd
B Communications Ltd.	NTPC Ltd
Bank Hapoalim BM	PARTNER COMMU ADR
Bank Leumi Le-Israel BM	Partner Communications Co Ltd
Bezeq The Israeli Telecommunication Corp	Petroleos de Venezuela SA
Bharat Heavy Electricals Limited	Phillips 66
BHP Group Ltd	POSCO ADR
BHP Group plc	POSCO Holdings Inc
Cellcom Israel Ltd	Power Construction Corp of China Ltd
Centrais Eletricas Brasileiras SA	Raytheon Technologies Corp
Centrais Eletricas Brasileiras SA	Red Rock Resorts Inc
Cia Energetica de Minas Gerais	Samarco Mineracao SA
Companhia Energetica de Minas Gerais- CEMIG	Serco Group PLC
Elbit Systems Ltd	Shell International Finance BV
Elsewedy Electric Co.	Shell International Finance BV
Enbridge Inc	Shell PLC
Energy Transfer Operating, L.P.	Station Casinos LLC
Export-Import Bank of India	Vale SA
First International Bank Of Israel Ltd/T	Vale SA Pfd A
General Dynamics Corp	XPO Logistics Inc
Israel Discount Bank Ltd	

TABEL 4.9.6 UITSLUITINGSLIJST KLIMAAT PER 1 JANUARI 2023

Adani Enterprises Limited	Industries of Qatar Co.
Air China Limited	InterGlobe Aviation Ltd.
Aluminum Corporation of China Limited	Iwatani Corporation
Anhui Conch Cement Company Limited	Li Auto, Inc.
BYD Company Limited	MMG Ltd.
China Mengniu Dairy Co., Ltd.	NIO Inc.
China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.	NS United Kaiun Kaisha, Ltd.
China National Building Material Co., Ltd.	Oil & Natural Gas Corp. Ltd.
China Southern Airlines Company Limited	PT Aneka Tambang Tbk
Chongqing Changan Automobile Company Limited	PT Indah Kiat Pulp & Paper Tbk
CITIC Limited	PT Semen Indonesia (Persero) Tbk
Compania Sud Americana de Vapores S.A.	Qatar Gas Transport Co.
Daido Steel Co., Ltd.	Reliance Industries Limited
Daio Paper Corporation	Ruentex Development Co., Ltd.
Emerson Electric Co.	SAIC Motor Corporation Limited
EMS-CHEMIE HOLDING AG	Shandong Sunpaper Co., Ltd.
ENN Natural Gas Co., Ltd.	Spirit Airlines, Inc.
Eregli Demir ve Celik Fabrikalari TAS	Tesla, Inc.
Great Wall Motor Co., Ltd.	Tokushu Tokai Paper Co., Ltd.
Hokuetsu Corporation	XPeng, Inc.
Holmen AB	
Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.	

TABEL 4.9.7 UITSLUITINGSLIJST GOED BESTUUR PER 1 JANUARI 2023

First Union Corporation	PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
Freeport-McMoRan, Inc.	Southern Copper Corporation
Grupo Mexico S.A.B. de C.V.	Wachovia Bank, National Association
Petrobras Global Finance BV	Wachovia Corporation
Petrobras International Finance Co.	Wells Fargo & Company
Petroleo Brasileiro SA	

TABEL 4.9.8 UITSLUITINGSLIJST STAATSBEDRIJVEN PER 1 JANUARI 2023

Abu Dhabi Commercial Bank	Industrial & Commercial Bank of China Ltd. /New York Branch/
Abu Dhabi Crude Oil Pipeline LLC	Industrial and Commercial Bank of China Limited
Abu Dhabi National Energy Company	Industries of Qatar Co.
Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC	Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
Abu Dhabi Ports Co. PJSC	Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
AECC AERO ENGINE CONTROL CO. LTD.	Inter Rao Yees Pao
AECC Aviation Power Co, Ltd	International Bank of the Republic of Azerbaijan
Agricultural Bank of China (UK) Ltd.	IPIC GMTN Ltd.

Agricultural Bank of China Limited	Jiangsu Expressway Company Limited
Agricultural Bank of China Ltd. (Singapore Branch)	JIC Zhixin Ltd.
Agricultural Development Bank of China	Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
Airports of Thailand Public Co. Ltd.	KazMunayGas NC JSC
Alrosa PJSC	King Power Capital Ltd.
Amipeace Ltd.	Krung Thai Bank Public Co., Ltd.
Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.	KunLun Energy Company Limited
Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.S.	Kweichow Moutai Co., Ltd.
Avi Funding Co. Ltd.	Lamar Funding Ltd.
AVIC Electromechanical Systems Co., Ltd.	Leader Goal International Ltd.
AVIC Industry-Finance Holdings Co., Ltd.	Liaoning Port Company Limited
AVIC International Finance & Investment Ltd.	Luzhou Laojiao Company Limited
AviChina Industry & Technology Co., Ltd.	Mamoura Diversified Global Holding PJSC
Avicopter Plc	Mango Excellent Media Co., Ltd.
Bank of China	Mazoon Assets Co. Saoc
Bank of China (Hong Kong) Limited	MCC Holding (Hong Kong) Corp. Ltd.
Bank of China Limited Magyarorszagi Fioktelepe	MDGH - GMTN B.V.
BANK OF CHINA Ltd. (Frankfurt Branch)	MDGH GMTN (RSC) Ltd.
Bank of China Ltd. (London Branch)	Mesaieed Petrochemical Holding Company Q.S.C.
Bank of China Ltd. (Macau Branch)	Metallurgical Corporation of China Ltd.
Bank of China Ltd. (Singapore Branch)	Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.
Bank of China Ltd. (Sydney)	Motovilicha Plants PJSC
Bank of China Ltd. /Luxembourg Branch/	MTR Corp Ltd
Bank of Thailand	Mumtalakat Sukuk Holding Co.
Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.	Nakilat, Inc.
Beijing Capital International Airport Co., Ltd.	NARI Technology Co., Ltd.
Beijing Enterprises Holdings Ltd	National Central Cooling Co. (P.S.C.) (Tabreed)
Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited	National Silicon Industry Group Co., Ltd.
Beijing TongRenTang Co., Ltd.	NAURA Technology Group Co., Ltd.
Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.	NCB Tier 1 Sukuk Ltd.
Bharat Electronics Limited	nogaholding Sukuk Ltd.
Bharat Petroleum Corporation Limited	NTPC Limited
Blossom Joy Ltd.	Ocean Laurel Co. Ltd.
Bluestar Finance Holdings Ltd.	Offshore Oil Engineering Co., Ltd.
BOC International (China) Co., Ltd.	OGK-2 PJSC
BPRL International Singapore Pte Ltd.	Oil & Gas Holding Co. BSC
CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.	Oil & Natural Gas Corp. Ltd.
CCCI Treasure Ltd.	Oil India International Pte Ltd.
CDBL Funding 1	Oil India Limited
CDBL Funding 2	OmGrid Funding Ltd.

CECEP Wind-Power Corp	ONGC Videsh Ltd.
CGN Power Co., Ltd.	ONGC Videsh Vankorneft Pte Ltd.
CGNPC International Ltd.	Ooredoo QPSC
Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.	OQ SAOC
Charming Light Investments Ltd.	Orient Securities Co., Ltd.
China Chengtong Hong Kong Co., Ltd.	Oryx Funding Ltd.
China Cinda (2020) I Management Ltd.	Oztel Holdings SPC Ltd.
China Cinda Asset Management Co., Ltd.	Pakistan Water & Power Development Authority
China Cinda Finance (2014) Ltd.	Pangang Group Vanadium Titanium and Resources Co., Ltd.
China Cinda Finance (2015) I Ltd.	People's Insurance Co. (Group) of China Ltd.
China Cinda Finance (2017) I Ltd.	PetroChina Company Limited
China Citic Bank Corp. Ltd. (London Branch)	Petroleos de Venezuela SA
China CITIC Bank Corporation Limited	PICC Property & Casualty Co., Ltd.
China Clean Energy Development Ltd.	Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
China Coal Energy Company Limited	Postal Savings Bank of China Co., Ltd.
China Communications Services Corp. Ltd.	Power Construction Corporation of China, Ltd.
China Construction Bank (Europe) SA	Power Finance Corporation Limited
China Construction Bank (London) Ltd.	Power Grid Corporation of India Limited
China Construction Bank Corp. (Luxembourg)	Power Sector Assets & Liabilities Management Corp.
China Construction Bank Corporation	Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
China CSSC Holdings Limited	Promsvyazbank PJSC
China Development Bank	Prosperous Ray Ltd.
China Development Bank Corp. (Hong Kong)	PT Aneka Tambang Tbk
China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.	PT Bank Mandiri (Persero) Tbk
China Energy Engineering Corp. Ltd.	PT Bank Negara Indonesia (Persero) Tbk
China Everbright Bank Co. Ltd. (Luxembourg Branch)	PT Bank Rakyat Indonesia (Persero) Tbk
China Everbright Bank Co. Ltd. (Hong Kong Branch)	PT Freeport Indonesia
China Everbright Environment Group Ltd	PT Hutama Karya
China Galaxy Securities Co., Ltd.	PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
China Great Wall International Holdings III Ltd.	PT Pelabuhan Indonesia (Persero)
China Great Wall International Holdings IV Ltd.	PT Pelabuhan Indonesia III Persero
China Great Wall International Holdings V Ltd.	PT Pertamina (Persero)
China Great Wall International Holdings VI Ltd.	PT Perusahaan Gas Negara Tbk
China Great Wall Securities Co., Ltd.	PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.	PT Sarana Multi Infrastruktur (Persero)
China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.	PT Semen Indonesia (Persero) Tbk
China Huaneng Group Hong Kong Co. Ltd.	PT Telkom Indonesia (Persero) Tbk
China Huaneng Group Treasury Management (Hong Kong) Ltd.	PTT Global Chemical Plc
China Jinmao Holdings Group Ltd	PTT Public Co., Ltd.
China Life Insurance Co. Ltd.	PTT Treasury Center Co., Ltd.

China Longyuan Power Group Corp. Ltd.	PTTEP Canada International Finance Ltd.
China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.	PTTEP Treasury Center Co., Ltd.
China Merchants Port Holdings Co Ltd	Public Joint-Stock Company Gazprom
China Merchants Securities Co., Ltd.	Qatar Electricity & Water Co.
China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.	Qatar Petroleum
China National Nuclear Power Co., Ltd.	QazaqGaz National Co. JSC
China Oilfield Services Limited	Qinghai Salt Lake Industry Co., Ltd.
China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.	QNB Finance Ltd.
China Overseas Finance (Cayman) VI Ltd.	QNB Finansbank A.S.
China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.	Qtel International Finance Ltd.
China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.	Rakfunding Cayman Ltd.
China Petroleum & Chemical Corporation	Ras Laffan Liquefied Natural
China Railway Group Limited	REC Limited
China Railway Signal & Communication Corp. Ltd.	Rongshi International Finance Ltd.
China Resources Beer Holdings Co Ltd	Rosneft Oil Co.
China Resources Land Limited	Rosselkhozbank JSC
China Resources Microelectronics Ltd.	Russian Railways JSC
China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.	Ruwais Power Co. PJSC
China Shenhua Energy Company Limited	SA Global Sukuk Ltd.
China Shenhua Overseas Capital Co., Ltd.	SABIC Agri-Nutrients Co.
China Southern Airlines Company Limited	SABIC Capital I BV
China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.	SABIC Capital II BV
China State Construction Engineering Corp. Ltd.	SAIC Motor Corporation Limited
China State Construction Finance (Cayman) I Ltd.	Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
China State Construction Finance (Cayman) III Ltd.	Saudi Arabian Mining Co.
China Taiping Insurance Holdings Co Ltd	Saudi Arabian Oil Co.
China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.	Saudi Basic Industries Corp.
China Tourism Group Duty Free Corporation Limited	Saudi Electricity Co.
China Tower Corp. Ltd.	Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 2
China Yangtze Power Co., Ltd.	Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 3
Chinalco Capital Holdings Ltd.	Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 4
CITIC Limited	Saudi National Bank
CITIC Securities Finance MTN Co. Ltd.	Saudi Telecom Co.
CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.	Sberbank of Russia PJSC
CNOOC Finance (2014) ULC	SBI Life Insurance Co. Ltd.
CNOOC Curtis Funding No. 1 Pty Ltd.	SCF Capital Ltd
CNOOC Finance (2003) Ltd.	SDIC Power Holdings Co., Ltd.
CNOOC Finance (2011) Ltd.	Senaat General Holding Corp.
CNOOC Finance (2012) Ltd.	SEPCO Virgin Ltd.
CNOOC Finance (2013) Ltd.	Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.

Cnooc Finance (2015) Australia Pty Ltd.	Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC	Shandong Gold Mining Co., Ltd.
CNOOC Petroleum North America ULC	Shanghai Baosight Software Co Ltd
CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.	Shanghai Construction Group Co., Ltd.
CNPC Global Capital Ltd.	Shanghai Electric Group Co., Ltd.
CNRC Capital Ltd.	Shanghai International Airport Co., Ltd.
Coal India Ltd.	Shanghai Lingang Holdings Corp. Ltd.
Container Corporation of India Limited	Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
COSL Singapore Capital Ltd.	Shanghai Zhangjiang Hi-Tech Park Development Co., Ltd.
CRCC Chengan Ltd.	Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
CRCC Hean Ltd.	Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
CRRC Corporation Limited	Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
CSC Financial Co., Ltd.	Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.	Shennan Circuits Co., Ltd.
CSSC Capital 2015 Ltd.	Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
DAE Funding LLC	Shenzhen Overseas Chinese Town Co., Ltd.
DAE Sukuk (DIFC) Ltd	Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd.
Daqin Railway Co., Ltd.	Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
Development Bank of Kazakhstan JSC	Sinochem Offshore Capital Co. Ltd.
Development Bank of Mongolia LLC	Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
Development Bank of the Philippines	Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
Development Bank of The Republic of Belarus	Sino-Ocean Land Treasure Finance I Ltd.
Dianjian Haiyu Ltd.	Sino-Ocean Land Treasure Finance II Ltd.
DIFC Sukuk Ltd.	Sino-Ocean Land Treasure IV Ltd.
Dongfang Electric Corporation Limited	Sinopec Capital (2013) Ltd.
Dongfeng Motor (Hong Kong) International Co. Ltd.	Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.
Dongfeng Motor Group Co., Ltd.	Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.
Dongxing Securities Co., Ltd.	Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.
Dongxing Voyage Co. Ltd.	Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.
DP World Crescent Ltd.	Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
DP World Limited	Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.
DP World Salaam	Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.
Eastern Company	Sinopec Group Overseas Development Ltd.
EI Sukuk Co. Ltd.	Sinopec Shanghai Petrochemical Co., Ltd.
Emirates Development Bank	Sinopharm Group Co., Ltd.
Emirates NBD Bank (P.J.S.C)	Sinotrans Ltd.
Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC	Sinotruk Hong Kong Ltd.
Emirates Telecommunications Group Company PJSC	SNB Sukuk Ltd.
Export Credit Bank of Turkey, Inc.	Soar Wise Ltd.
Export-Import Bank of China	Southern Gas Corridor CJSC

Export-Import Bank of India	Southwest Securities Co., Ltd.
Export-Import Bank of Thailand	SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
Faw Jiefang Group Co., Ltd.	SPIC Luxembourg Latin America Renewable Energy Investment Co.
Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao	SPIC MTN Co. Ltd.
GACI First Investment Co.	State Bank of India
GAIL (India) Limited	State Bank of India (London Branch)
GD Power Development Co., Ltd.	State Elite Global Ltd.
Greenko Dutch BV	State Grid Europe Development (2014) Plc
Greenko Power II Ltd.	State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
Greenko Solar (Mauritius) Ltd.	State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
Greenko Wind Projects (Mauritius) Ltd.	State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
GRG Banking Equipment Co., Ltd.	State Oil Company of Azerbaijan Republic
Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.	State Transport Leasing Co OJSC
Guangzhou Yuexiu Financial Holdings Group Co., Ltd.	STC Sukuk Co. Ltd.
Gulf International Bank BSC	Sunny Express Enterprises Corp.
Guolian Securities Co., Ltd.	Sweihaan PV Power Co.
Guosen Securities Co., Ltd.	Thai Oil Public Co. Ltd.
Guoyuan Securities Company Limited	Three Gorges Finance I (Cayman Islands) Ltd.
Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.	Three Gorges Finance II (Cayman Islands) Ltd.
HBIS Co., Ltd.	Tianma Microelectronics Co., Ltd
Heilongjiang Agriculture Company Limited	Transneft PJSC
Hindustan Petroleum Corporation Limited	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.S.
Hua Hong Semiconductor Ltd.	Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı
Hua Xia Bank Co., Limited	UHI Capital Ltd.
Huadian Power International Corp. Ltd.	Unisplendour Co., Ltd.
Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.	Unity 1 Sukuk Ltd.
Huaneng Power International, Inc.	Uzbekneftegaz National Holding Co.
Huarong Finance 2017 Co. Ltd.	Vnesheconombank
Huarong Finance 2019 Co. Ltd.	VTB Bank PJSC
Huarong Finance II Co. Ltd.	Western Securities Co., Ltd.
ICBCIL Finance Co. Ltd.	Wuchan Zhongda Group Co., Ltd.
ICD Funding Ltd.	Wuliangye Yibin Co., Ltd.
ICD Sukuk Co. Ltd.	Xiamen Tungsten Co., Ltd.
Indian Oil Corp. Ltd.	Yanbu National Petrochemical Co.
Indian Railway Catering & Tourism Corp. Ltd.	Yunnan Aluminium Co Ltd
Indian Railway Finance Corp. Ltd.	Zhangzhou Pientzehuang Pharmaceutical Co., Ltd.
Indonesia Eximbank	Zhejiang China Commodities City Group Co., Ltd.
Indraprastha Gas Limited	Zhejiang Expressway Co., Ltd.
Industrial & Commercial Bank of China (Macau) Ltd.	Zhejiang Juhua Co., Ltd.
Industrial & Commercial Bank of China /Hong Kong Branch/	Zheshang Securities Co., Ltd.

TABEL 4.9.9 UITGESLOTEN LANDEN PER 1 JANUARI 2023

United Arab Emirates	Mongolia
Afghanistan	Nigeria
Angola	Oman
Azerbaijan	Papua New Guinea
Bahrain	Philippines
Belarus	Pakistan
Central African Republic	Qatar
China	Russia
Egypt	Rwanda
Ethiopia	Saudi Arabia
Gabon	Sudan
Guatemala	Somalia
Honduras	Syria
Indonesia	Thailand
India	Tajikistan
Iraq	Turkey
Iran	Uzbekistan
Jordan	Venezuela
North Korea	Vietnam
Kazakhstan	Zimbabwe
Myanmar	

Deze tabel bevat alleen landen waarin BPL Pensioen kan beleggen op basis van de samenstelling van de voor het pensioenfonds relevante benchmarks (iBoxx Sovereigns, JPM EMBI en JPM GBI-EM).

BPL Pensioen belegt sowieso niet in gesanctioneerde landen als Noord-Korea, Somalië, Soedan, Zuid-Soedan, Syrië, Centraal-Afrikaanse Republiek en Zimbabwe. Deze landen zijn echter ook geen onderdeel van de door BPL Pensioen gehanteerde benchmarks.

5. Engagement

Een onderneming is gericht op het maken van winst. Het streven naar maximale winst kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het VN Global Compact. In een context waar ondernemingen deze internationale richtlijnen systematisch schenden wordt gedrag onverantwoord. Onverantwoord gedrag vormt niet alleen een risico voor belanghebbenden het vormt ook een bedreiging voor de continuïteit van winst op de lange termijn.

Het is dus in het belang van de onderneming en al haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. BPL Pensioen gaat de dialoog aan met ondernemingen. Het doel is het stellen van duidelijke kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices' bij ondernemingen. Zo wordt bijgedragen aan het bevorderen van het juiste evenwicht en worden de belangen van het pensioenfonds beschermd.

5.1. BPL Pensioen en de dialoog

Engagement is het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het verantwoord beleggen beleid. Met het aangaan van de dialoog wil BPL Pensioen het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren en tegelijkertijd aandeelhouderswaarde vergroten.

Anders dan bij het uitsluitingsbeleid waarbij BPL Pensioen op voorhand niet belegt in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegt wordt in ondernemingen die ter discussie staan. BPL Pensioen heeft dan als aandeelhouder de mogelijkheid om het management aan te sporen het beleid of activiteiten te wijzigen.

Het BPL Pensioen engagementprogramma is op te splitsen in drie onderdelen:

Normatief engagement

Thema engagement

(PRI) collectieve engagement

Normatief engagement

De beginselen van het VN Global Compact (zie bijlage 1) vormen een minimaal uitgangspunt voor verantwoord ondernemen. Structurele schendingen van het VN Global Compact vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden.

Aan de hand van de vier hoofdthema's: mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie worden ondernemingen getoetst en op basis van portefeuilleposities geselecteerd voor engagement.

Belangrijke aandachtspunten bij het voeren van een dialoog zijn dat ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van de beginselen van het VN Global Compact. Mochten zij zich daaraan wel schuldig maken, dan is het noodzakelijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat de schendingen in de toekomst opnieuw zullen optreden.

Thema engagement

Daarnaast gaat BPL Pensioen ook de dialoog aan over onderwerpen die gerelateerd zijn aan maatschappelijk verantwoord ondernemen, de rapportage daarvan en aan corporate governance gerelateerde onderwerpen. Dit met het doel de kansen en risico's van een onderneming beter in kaart te krijgen en met als doel het duurzame gedrag van ondernemingen te verbeteren en aandeelhouderswaarde op de langere termijn te creëren. Naast dat er aandacht wordt besteed aan sociale en goed bestuur thema's wordt er ook de nadruk gelegd op engagementtrajecten die goed passen binnen de speerpuntthema's Klimaat en Water.

PRI collectieve engagement

BPL Pensioen is ondertekenaar van de PRI. Binnen dit initiatief worden onder meer de collectieve engagement initiatieven aangeboden. BPL Pensioen kan op 3 manieren bijdragen aan collectieve engagement initiatieven, te weten:

1. Een rol als supporting investor binnen een collectief engagement,
2. Een rol als lead investor binnen een collectief engagement,
3. Als ondertekenaar van verklaringen, oproepen, et cetera.

In het hoofdstuk Collectief Engagement wordt er meer inzicht gegeven in collectieve dialogen gesteund door BPL Pensioen.

Voortgang op de individuele normatieve en thematische thema's wordt uitgebreid uiteengezet in de BPL Pensioen specifieke rapportage opgenomen als bijlages 3 en 4 in deze MVB rapportage.

6. Collectief engagement

BPL Pensioen is in samenwerking met zijn fiduciaire manager betrokken bij andere vormen van engagement. Met andere beleggers worden dan bijvoorbeeld de krachten gebundeld voor een collectief engagement. Deze dialogen zijn vaker gericht op sectoren, bepaalde onderwerpen (bijvoorbeeld CO₂-uitstoot) of overheden en andere regelgevende instanties.

6.1. Op deze wijze participeert BPL Pensioen (in)direct in de volgende collectieve initiatieven:

Carbon Disclosure Project

Gegevens over klimaatverandering vormen in toenemende mate een belangrijk element bij besluitvorming over investeringen. Betrouwbare, bruikbare en vergelijkbare klimaatgegevens spelen hierbij een essentiële rol. Daarom hecht BPL Pensioen belang aan het Carbon Disclosure Project (CDP). Dit project stuurt jaarlijks een vragenlijst uit naar ondernemingen waarin wordt gevraagd naar relevante informatie over de uitstoot van broeikasgassen, de voorbereiding op klimaatverandering, en corporate governance en de strategie om te reageren op klimaatproblematiek.

Gecoördineerd vanuit de *Principles for Responsible Investment* (PRI) ondersteunen investeerders jaarlijks via een collectief engagement de vragenlijst van het CDP. Hierbij wordt de vragenlijst extra onder de aandacht gebracht bij alle aangeschreven ondernemingen en benadrukken de investeerders het belang van betrouwbare gegevens voor het beleggingsproces. Op basis van de beschikbare gegevens stelt het CDP de Carbon Disclosure Leadership Index (CDLI) samen.

In afwachting van de nieuwe CDP onderzoeksgegevens worden voor dit collectief engagement momenteel geen werkzaamheden verricht.

6.2. BPL Pensioen is als supporting investor aangesloten bij onderstaande initiatieven:

1. PRI engagement: methaan uitstoot en risico's
2. RE100: gebruik van hernieuwbare energie
3. Climate Action 100+
4. Engagement met Europese technologiebedrijven omtrent hun uitstoot van broeikasgassen
5. Decarbonisatie initiatief van investeerders – update

PRI engagement: methaan uitstoot en risico's

Wereldwijd initiatief over de risico's verbonden aan de uitstoot van broeikasgas methaan door olie- en gasbedrijven en elektriciteitsbedrijven. Omdat het weglekken van methaan in alle fases van de aardgas waardeketen plaats kan vinden wordt het engagement gericht op zowel producenten van aardolie en -gas als distributeurs en elektriciteitsbedrijven. Het belangrijkste doel zal zijn om te leren wat ondernemingen doen om hun methaanemissies te meten en welke middelen kunnen worden ingezet om deze ongewenste uitstoot tot een minimum te beperken. Beleggers nemen zo kennis van de best practices omtrent het beperken van de methaanuitstoot en kunnen deze kennis delen met andere bedrijven. Bedrijven worden aangespoord om werk te maken van hun uitstoot van broeikasgassen. Deze engagement geeft invulling aan de ambitie van BPL Pensioen om als

betrokken aandeelhouder bedrijven te stimuleren om de uitstoot van broeikasgassen uit de eigen bedrijfsvoering terug te dringen.

RE100: gebruik van hernieuwbare energie

Bedrijven worden aangeschreven en opgeroepen om zich te committeren aan de verduurzaming van ingekochte energie. Het initiatief vraagt om te streven naar 100% gebruik van hernieuwbare energie per een af te spreken datum. Namens beleggers worden de grootste ondernemingen ter wereld aangesproken om zich aan het doel van RE100 te verbinden en daarmee een reductie van uitstoot te realiseren.

Het vervangen van energie uit fossiele bronnen door hernieuwbare energie leidt direct tot een lagere absolute uitstoot van broeikasgassen. Dit initiatief past daarmee bij de keuze van BPL Pensioen om de uitstoot van ondernemingen uit de eigen bedrijfsvoering te verminderen.

Climate Action 100+

Climate Action 100+ is een nieuw initiatief dat is opgericht door een diverse groep van investeerders om bedrijven met de grootste CO₂-uitstoot aan te sporen 1) de CO₂-uitstoot te verminderen, 2) transparanter te zijn over klimaatbeleid en -doelstellingen en 3) de governance op klimaatveranderingsvlak te verbeteren. Achmea IM heeft namens BPL Pensioen actief bijgedragen aan de ontwikkeling van het initiatief en zal in 2018 deelnemen aan dialogen met geselecteerde bedrijven.

Engagement met Europese technologiebedrijven omtrent hun uitstoot van broeikasgassen

Een van de belangrijkste oorzaken van temperatuurstijgingen is de uitstoot van broeikasgassen. De technologiesector is verantwoordelijk voor 2 tot 3% van de wereldwijde uitstoot. Echter, wordt deze sector vaak over het hoofd gezien bij engagement. Om deze reden koos de initiatiefnemer Arabesque Asset Management om engagementbrieven te sturen naar zes ondernemingen in de technologiesector, waaronder SAP SE, SimCorp SE en AMS. Deze brieven moedigen de ondernemingen aan om hun rapportage op gebied van uitstoot van broeikasgassen te verhogen en geven advies over de verbeteringen die nodig zijn. Uitgebreide rapportages over de uitstoot van broeikasgassen van een onderneming zijn van cruciaal belang om klimaatrisico's in te schatten. Gebrek aan bedrijfsinformatie leidt tot gaten in ESG-gegevens en -modellen, die vaak de ruggengraat vormen voor duurzame beleggingen. Dit is dan ook de reden geweest voor BPL Pensioen om deze engagementbrieven te steunen.

Investor statement toegang tot medicijnen in beloningsbeleid voor bestuurders

In 2020 heeft Achmea IM in samenwerking met meer dan 50 institutionele beleggers een collectief investor statement uitgebracht over de rol van de farmaceutische sector bij de COVID-19 crisis. Een vervolg hierop was de brief 'Vaccines equity & executive remuneration', die begin 2022 naar de producenten van vaccins is gestuurd. Hierin riepen beleggers deze ondernemingen op om toegang tot vaccins een plek in het beloningsbeleid voor bestuurders te geven. Met alle vier de producenten van vaccins is er naar aanleiding van onze brief contact geweest. Al deze ondernemingen hebben ons uitgenodigd om input te leveren voor de evaluatie van hun beloningsbeleid in de tweede helft van 2022.

Met een kerngroep van investeerders en experts, waaronder Access to Medicine, heeft Achmea IM daarom een brief aan de betrokken ondernemingen opgesteld. BPL Pensioen heeft deze brief ondertekend. In de brief worden de criteria en KPI's genoemd waarmee Toegang tot Medicijnen een betere plek in het beloningsbeleid kan krijgen. De brief gaat hiermee ook in op de bezwaren die in de engagement gesprekken door ondernemingen naar voren werden gebracht, namelijk dat er onvoldoende geschikte KPI's zouden zijn. Aangezien deze input niet alleen voor de producenten van vaccins relevant is, is het voornemen om deze brief breder te verspreiden onder farmaceutische bedrijven.

Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid en het recht op collectieve onderhandeling

Via het normatieve engagementprogramma, voert ISS ESG namens BPL Pensioen engagement met Amazon naar aanleiding van diverse schendingen van arbeidsrechten, waaronder ook schendingen van vakbondsvrijheid. Bovendien voert Achmea IM binnen het IMVB-convenant namens BPL Pensioen de dialoog met Amazon op het thema vakbondsvrijheid. Amazon heeft aan deze dialoog tot op heden geen medewerking verleend. Op 25 mei 2022 stemden aandeelhouders op de aandeelhoudersvergadering (AVA) van Amazon over een resolutie, ingediend door SHARE. In deze resolutie werd de raad van bestuur gevraagd een rapport op te stellen over het huidige mensenrechten en arbeidsrechtenbeleid, met name in relatie tot vakbondsvrijheid. Het voorstel werd gesteund door 39% van de stemmen, waaronder ook door BPL Pensioen. De raad van bestuur heeft sindsdien echter nog geen actie ondernemen waaruit het voornemen blijkt om het voorstel uit te voeren en daarmee aan de wensen van aandeelhouders te voldoen.

7. Corporate Governance en stemmen

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. BPL Pensioen belegt in aandelen van beursgenoteerde ondernemingen en heeft hierdoor aandeelhoudersrechten. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan BPL Pensioen invloed uitoefenen op de onderneming. Bijvoorbeeld bij het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en het goedkeuren van het beloningsbeleid. Door deel te nemen aan de besluitvorming op een aandeelhoudersvergadering (stemmen) vervult BPL Pensioen actief de aandeelhoudersrechten.

7.1. BPL als betrokken aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen een beleid moeten hebben ten aanzien van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin wordt belegd. Daarbij wordt van de institutionele belegger verwacht dat er minstens eenmaal per jaar wordt aangegeven hoe invulling is gegeven aan het stembeleid.

Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 2 vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance code.

BPL Pensioen voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website www.bplpensioen.nl zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid
2. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen jaar
3. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering

De BPL Pensioen aandelenportefeuilles zijn sterk internationaal georiënteerd. Het is daarom niet mogelijk om alle aandeelhoudersvergaderingen in persoon te bezoeken. Om het stemrecht toch volledig te benutten stemt BPL Pensioen op afstand via volmachten (proxy voting). BPL Pensioen maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van stemanalyses en stemadviezen van Institutional Shareholder Services (ISS). De uiteindelijke steminstructie is gebaseerd op criteria die BPL Pensioen heeft vastgelegd in zijn eigen stembeleid. De striktere criteria in het eigen

stembeleid leiden met name bij controversiële agendapunten en ten aanzien van beloningsbeleid tot een afwijking van de gangbare steminstructies van ISS.

7.2. Stemgedrag BPL Pensioen

De tweede helft van het jaar is relatief rustig omdat de meeste Europese en Amerikaanse aandeelhoudersvergaderingen in de eerste helft van het jaar plaatsvinden. De piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen in Australië en Nieuw-Zeeland ligt wel in de tweede helft van het jaar. In het derde en vierde kwartaal vinden daarnaast meestal bijzondere aandeelhoudersvergaderingen plaats voor tussentijdse benoemingen van bestuurders, voor de goedkeuring van beloningsbeleid en over aandelenuitgifte. In Australië was zichtbaar dat de steun voor klimaattransitieplannen van ondernemingen daalt. De ondernemingen ontvingen nog wel voor het merendeel VOOR-stemmen maar het aantal TEGEN-stemmen is toegenomen. Ook is er een stijging zichtbaar van klimaat gerelateerde aandeelhoudersresoluties in Australië.

BPL Pensioen stemde in de tweede helft van 2022 voor **186 vergaderingen** op **1.885 agendapunten**. Zie de tabel hieronder voor de regionale verdeling van de vergaderingen over H2 2022.

TABEL 7.2.1 REGIONALE VERDELING H2 2022

Land	Aantal
Australië	47
Oostenrijk	1
België	2
Bermuda	2
Denemarken	2

Finland	1
Frankrijk	2
Hong Kong	4
Ierland	5
Israël	10
Italië	1
Japan	5
Jersey	1
Luxemburg	4
Nederland	4
Nieuw-Zeeland	7
Noorwegen	1
Polen	1
Singapore	7
Spanje	1
Zweden	1
Zwitserland	4
Verenigd Koninkrijk	30
VS	43

Het BPL stembeleid is op de website te vinden en wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van het percentage tegenstemmen.

TABEL 7.2.2 OVERZICHT STEMACTIVITEITEN H2 2022

Totaal aantal stemmen	% Tegenstemmen
1.885	18%

Als gevolg van aanpassingen door ISS in rapportages zijn de categorieën voorstellen aangepast en kan er nu geen onderverdeling gegeven worden in management- en aandeelhoudersvoorstellen. We zijn met ISS in gesprek om dit aan te passen zodat er weer een onderverdeling gegeven kan worden tussen management- en aandeelhoudersvoorstellen. De categorieën zullen wel blijvend aangepast blijven. Het omvat de volgende indeling:

TABEL 7.2.3 OVERZICHT CATEGORIEËN

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

De meeste voorstellen betroffen (her)benoemingen. Relatief gezien is het % 'tegen' stemmen het hoogst bij beloningen. Het betrof met name beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam zowel terug in beloningsbeleid als beloningsverslagen.

TABEL 7.2.4 OVERZICHT STEMMEN EN TEGEN STEMEN PER CATEGORIE¹

Categorie	Aantal voorstellen ²	% Tegen stemmen
Aandelen gerelateerd	154	5%
Audit gerelateerd	127	3%
Beloning	292	55%
Benoemingen	950	12%
Bestuurders gerelateerd	41	10%
Corporate Governance	4	0%
Duurzaamheid	2	50%
Klimaat	16	19%
Niet-routinematig	5	0%
Overig	35	69%
Overname gerelateerd	43	0%
Routine	132	4%
Sociaal	36	0%
Statuten gerelateerd	32	13%
Strategische transacties	28	4%

¹ Bron: ISS, Achmea Investment Management

² Het is mogelijk dat er bij het aantal voorstellen dubbeltellingen voorkomen, waardoor het totaal van deze tabel kan afwijken van het totaal aantal gestemde voorstellen.

7.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Aandeelhouders hebben de mogelijkheid om op aandeelhoudersvergaderingen een voorstel te agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. In het afgelopen halfjaar heeft BPL Pensioen op **50 aandeelhoudersresoluties** gestemd.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Dat betekent dat wij niet in alle gevallen voor een resolutie zullen stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema's

Aandeelhoudersresolutie inzake arbeidsnormen FedEx Corporation

Clean Yield Asset Management heeft een resolutie ingediend met het verzoek aan FedEx om een rapport te publiceren dat een congruentieanalyse bevat tussen de waarden van de onderneming en haar politieke en verkiezingsuitgaven.

FedEx rapporteert en bespreekt het beleid dat van toepassing is op de politieke bijdragen en het lidmaatschap van handelsverenigingen in haar beleid inzake politieke bijdragen. De onderneming publiceert een gespecificeerde lijst van bijdragen aan organisaties en handelsverenigingen die in 2021 jaarlijkse betalingen van 50.000 dollar of meer ontvingen.

Hoewel FedEx informatie verstrekt over haar beleid inzake politieke bijdragen en handelsverenigingen en toezichtmechanismen, maakt de onderneming niet bekend hoeveel geld specifiek wordt uitgegeven aan lidmaatschapsbijdragen of dat het geld door deze organisaties kan worden gebruikt voor politieke doeleinden. FedEx voert aan dat deelname aan het politieke proces en lidmaatschap van verschillende handelsverenigingen gepaard gaan met het besef dat de onderneming het misschien niet altijd eens is met alle standpunten van de ontvangers, organisaties of andere leden van de organisaties, maar dat deze groepen standpunten naar voren brengen die in overeenstemming zijn met de belangen van de onderneming.

FedEx heeft in de media negatieve aandacht gekregen omtrent haar politieke incongruentie. Aanvullende informatie over de aard en omvang van de politieke bijdragen van FedEx en uitleg over eventuele incongruenties zou aandeelhouders in staat stellen een volledig beeld te krijgen in de politieke activiteiten van de onderneming. BPL Pensioen heeft voor de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders heeft 36% VOOR het voorstel gestemd, het voorstel is hiermee afgewezen. Het voorstel kreeg iets minder steun dan in 2021 (37,2%).

Mensenrechten

Nike

Domini Impact Equity Fund en mede-indieners Vancity Investment Management en Canadian Equity Fund hebben een aandeelhoudersvoorstel ingediend bij Nike. De indieners verzoeken Nike om de inkoop van katoen en andere grondstoffen uit China tijdelijk stop te zetten, tot de 'Uyghur Forced Labor Prevention Act' van de Amerikaanse overheid is opgeheven of teruggetrokken. Op 23 december 2021 ondertekende president Biden de 'Uyghur Forced Labor Prevention Act'. Deze wet verbiedt de invoer van goederen die geheel of gedeeltelijk in de Oeigoerse autonome regio Xinjiang in China zijn vervaardigd. Daarnaast heeft het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken het 'Xinjiang Supply Chain Business Advisory' gepubliceerd, waarin de potentiële risico's worden belicht die ondernemingen kunnen lopen door investeringen in Xinjiang. De aandeelhouders maken zich zorgen over de gedwongen Oeigoerse arbeid in de toeleveringsketen van de onderneming en over de juridische risico's van mogelijke niet-naleving.

Nike heeft een verklaring gepubliceerd over dwangarbeid, mensenhandel en moderne slavernij voor het boekjaar 2021. Hierin wordt informatie verstrekt over haar toeleveringsketen. Nike eist van haar leveranciers dat zij voldoen aan de minimumnormen in haar gedragscode en Code Leadership Standards (CLS). Nike heeft ook een verklaring gepubliceerd dat zij zich ernstig zorgen maakt over dwangarbeid in de regio Xinjiang. Zij nemen geen producten af uit de regio en leveranciers hebben bevestigd dat zij geen textiel of gesponnen garen uit de regio gebruiken. De onderneming voegt eraan toe dat zij haar controleprotocollen heeft aangescherpt en voortdurend due diligence-onderzoek verricht bij haar leveranciers in China. De onderneming verklaart verder dat, hoewel Nike geen katoen of andere

grondstoffen uit de regio rechtstreeks afneemt, de traceerbaarheid op het niveau van de grondstoffen een punt van voortdurende aandacht is. Zij schrijft dat zij nauw samenwerkt met leveranciers, brancheorganisaties, merken en andere belanghebbenden om traceerbaarheidsbenaderingen te testen en materiaalbronnen in kaart te brengen.

Hoewel de onderneming goede stappen heeft gezet om de risico's voor de mensenrechten aan te pakken, zou aanvullende transparantie en goedkeuring van de door de onderneming gedane toezeggingen om dwangarbeid in haar toeleveringsketen te voorkomen, bevestigen en versterken. Bovendien is de onderneming naar verluidt betrokken bij controverses in verband met de mensenrechten. In het licht van deze vermeende controverses zou het aannemen van dit voorstel gunstig zijn voor betrokken aandeelhouders en de aandeelhouderswaarde verder waarborgen. Om deze reden heeft BPL Pensioen voor het voorstel gestemd. Slechts 6,2% van de aandeelhouders heeft VOOR het voorstel gestemd, hiermee is het voorstel afgewezen. Dit voorstel is voor het eerst ingediend.

Tesla

De 'State of New York Office of the State Comptroller' (NYS Comptroller) heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend omtrent transparantie over intimidatie en discriminatie. Tesla wordt verzocht te rapporteren in een openbaar jaarverslag over haar inspanningen, inclusief gekwantificeerde resultaten, om intimidatie en discriminatie van werknemers te voorkomen.

Tesla hanteert een nultolerantiebeleid voor intimidatie, discriminatie en pesten. De Ethische code van de onderneming beschrijft het beleid inzake gelijke kansen voor alle werknemers en het onderschrijft de VN-verklaring voor de rechten van de mens. In het Impact Report 2021 geeft Tesla informatie over inclusieve verwervingsinitiatieven en programma's voor diversiteit, gelijkheid en inclusie.

Tesla heeft echter te maken met herhaaldelijke beschuldigingen van rassendiscriminatie en seksuele intimidatie op de werkvloer. Momenteel lopen er meerdere rechtszaken, waaronder een rechtszaak van het 'California Department of Fair Employment and Housing' wegens vermeende rassendiscriminatie en intimidatie. Aandeelhouders zouden baat hebben bij aanvullende informatie om te begrijpen hoe de onderneming de daarmee samenhangende risico's beheert en beperkt. BPL Pensioen heeft daardoor voor de resolutie gestemd. Ruim 46,5% van de aandeelhouders heeft VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel is hiermee helaas afgewezen maar heeft wel een dusdanig volume VOOR stemmen ontvangen dat de onderneming hier actie op zal moeten ondernemen om te voorkomen dat stemmen op herbenoemingen beïnvloed worden door een gebrek aan reactie. Dit voorstel stond voor het eerst op de agenda.

Microsoft

AkademikerPensioen en een aantal mede-indieners hebben een resolutie ingediend met het verzoek dat Microsoft zijn belastingbetalingen rapporteert in overeenstemming met de GRI Tax Standard. De indieners voeren aan dat Microsoft "geen inkomsten of winsten in niet-Amerikaanse markten bekendmaakt, en buitenlandse belastingbetalingen niet worden uitgesplitst, waardoor het voor beleggers moeilijk wordt om de risico's van belastinghervormingen voor [het] bedrijf te evalueren".

Microsoft stelt dat de GRI Tax Standard niet op grote schaal wordt toegepast, ook niet door grote Amerikaanse technologiebedrijven, en dat het voorbarig zou zijn om deze vrijwillige standaard aan te nemen. Microsoft verstrekt al informatie over haar belastingbijdragen in haar Form 10-K voor Amerikaanse federale, staats- en internationale inkomstenbelastingen.

BPL Pensioen heeft voor de resolutie gestemd, omdat de voorgestelde GRI Tax Standard extra transparantie biedt van de onderneming over belastingbeleid. Van de aandeelhouders stemde 22,8% VOOR het voorstel, het voorstel is hiermee afgewezen. Het voorstel stond voor het eerst op de agenda.

Governance

General Mills

John Chevedden heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend bij General Mills, waarin het verzoekt dat de onderneming beleid rondom onafhankelijk bestuur aanneemt. Het stelt dat de voorzitter van de Raad van Bestuur een onafhankelijk bestuurder dient te zijn. Bij General Mills vervult Jeffrey Harmening zowel de rol van CEO als Chair.

General Mills verklaart dat het 'cruciaal' is dat de onderneming de flexibiliteit en discretie behoudt om te bepalen welke leiderschapsstructuur op een bepaald moment het meest geschikt is voor de onderneming en haar aandeelhouders. Wanneer de voorzitter echter niet onafhankelijk is, moeten de onafhankelijke bestuurders een onafhankelijke hoofdbestuurder kiezen. De Raad van Bestuur is van mening dat de optimale voorwaarde voor de huidige leiderschapsstructuur wordt bewezen door de financiële prestaties van de onderneming en het 'robuuste' onafhankelijke toezicht op de raad. De onderneming stelt verder dat zijn leiderschapsstructuur verder wordt ondersteund door een "sterke onafhankelijke raad en corporate governance-structuren die effectief onafhankelijk toezicht en verantwoording bevorderen".

Social Advisory Services erkent dat veel grote ondernemingen de functies van voorzitter en CEO combineren; het is echter over het algemeen in het belang van de aandeelhouders om deze functies te scheiden. De primaire verantwoordelijkheid van de raad van bestuur is de aandeelhouders van de onderneming te vertegenwoordigen, toezicht te houden op het management en verantwoording af te leggen. Er kunnen belangenconflicten ontstaan wanneer één persoon zowel de functie van voorzitter als die van CEO bekleedt.

Bij de taakomschrijving van de voorzitter staat de plicht om de prestaties van de CEO te beoordelen. Deze rol van objectieve beoordeling van de prestaties van de CEO komt in het gedrang wanneer een voorzitter belast is met de beoordeling van haar/zijn eigen prestaties als CEO. Deze objectiviteit kan ook in het gedrang komen, of als zodanig worden ervaren, wanneer een gelieerde bestuursvoorzitter belast is met de evaluatie en beoordeling van de prestaties van het management. Bovendien vormt een verenigde positie van voorzitter en CEO een directe bedreiging voor de soepele werking van het gehele bestuursproces, aangezien het de uiteindelijke verantwoordelijkheid van de voorzitter is om de agenda vast te stellen en ervoor te zorgen dat bestuurders volledige toegang krijgen tot informatie om met kennis van zaken beslissingen te kunnen nemen. Om deze reden heeft BPL Pensioen VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel is afgewezen door de aandeelhouders, 41,5% van de aandeelhouders heeft VOOR het voorstel gestemd.

Klimaat

Commonwealth Bank of Australia

Aandeelhouders verbonden aan Market Forces hebben een resolutie ingediend waarin Commonwealth Bank of Australia (CBA) wordt verzocht informatie openbaar te maken over de wijze waarop wordt voorkomen dat haar financiering zal worden gebruikt voor nieuwe of grote projecten op het gebied van fossiele brandstoffen. De aandeelhouders erkennen de steun van de onderneming voor het Klimaatakkoord van Parijs en de doelstelling om in 2050 net zero te zijn.

CBA heeft verklaard dat het een leidende rol wil spelen in de transitie van Australië naar een net zero economie in 2050, inclusief het vaststellen van tussentijdse doelstellingen. In het klimaatrapport van 2022 heeft CBA informatie verstrekt over de wijze waarop CBA voornemens is verschillende industriële sectoren te financieren en over de vooruitgang in het lopende jaar. Ook heeft het een reductiepad op sectorniveau gepubliceerd, waardoor de bank op transparante wijze de reductie kan volgen bij vier van de meest emissie-intensieve sectoren in haar portefeuille.

BPL Pensioen heeft voor de resolutie gestemd, omdat extra informatie over de financiering van de onderneming in relatie tot haar toegezegde klimaatdoelstellingen aandeelhouders in staat zou stellen beter te begrijpen hoe de onderneming de aan klimaatverandering gerelateerde risico's beheert en monitort. Het voorstel is niet op de agenda gekomen nog onbekend is wat hiervan de reden is.

KLA Corporation

As You Sow heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend waarin KLA Corporation wordt verzocht verslag uit te brengen over haar doelstellingen inzake broeikasgasemissies, in overeenstemming met het Klimaatakkoord van Parijs. Specifiek wordt de onderneming verzocht om een rapport uit te brengen, tegen redelijke kosten en met uitsluiting van vertrouwelijke informatie, waarin wordt bekendgemaakt hoe de onderneming haar broeikasgasemissies denkt te

verminderen in overeenstemming met de 1,5-gradendoelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs.

KLA Corporation is van mening dat de 'dwingende aanpak' van het voorstel niet in het belang van de onderneming is, gezien haar huidige klimaatacties. Hoewel de onderneming stelt dat haar scope 1 en 2 GHG-reductiedoelstellingen 'SBTi informed' zijn, wordt KLA op de SBTi-website echter niet benoemd als één van de ondernemingen met vastgestelde wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen. De onderneming stelt dat het eind 2023 van plan is zijn scope 3-emissiestrategie bij te werken, wat in overeenstemming kan zijn met het Klimaatakkoord van Parijs.

Aandeelhouders hebben er baat bij te weten hoe de onderneming van plan is de klimaattransitie naar een koolstofarmere economie te bewerkstelligen en dat het haar scope 3-emissies af gaat stemmen op de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs. Scope 3 zijn daarbij het overgrote deel van de broeikasgasemissies van de onderneming. Om deze reden heeft BPL Pensioen VOOR het voorstel gestemd. Van de aandeelhouders heeft 25% VOOR het voorstel gestemd, het voorstel is hiermee afgewezen. Het voorstel stond voor het eerst op de agenda.

Sysco Corporation

Green Century Capital Management ("Green Century") heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend op de aandeelhoudersvergadering van Sysco. De onderneming wordt gevraagd jaarlijks verslag uit te brengen over haar maatregelen om het gebruik van absolute plasticverpakkingen te verminderen.

Sysco heeft het Maatschappelijk Verslag 2021 gepubliceerd, waarin het haar inspanningen op het gebied van afvalvermindering schetst. Zo heeft de onderneming recyclingmogelijkheden met voedsel- en organisch afval uitgebreid. De onderneming maakt geen informatie bekend over haar plastic voetafdruk. Ook heeft Sysco geen doelstellingen geformuleerd om haar plasticgebruik te verminderen. Het bestuur heeft over het aandeelhoudersvoorstel geen aanbeveling gedaan en verklaart dat het van plan is het voorstel via toekomstige communicaties uit te voeren.

De bezorgdheid over de door plastic veroorzaakte milieuschade neemt toe. In een aantal rechtsgebieden zal daarbij waarschijnlijk regelgeving van kracht worden die de hoeveelheid plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik beperkt. De gevraagde aanvullende informatie in het voorstel helpt aandeelhouders te beoordelen of de onderneming de risico's rondom het ontstaan van plastic afval naar behoren beheert. Daarom heeft BPL Pensioen VOOR deze resolutie gestemd. Het voorstel heeft 88,1% VOOR stemmen ontvangen. Hiermee is het voorstel aangenomen en zal de onderneming het rapport moeten publiceren. Het voorstel stond voor het eerst op de agenda.

7.4. Corporate Governance ontwikkelingen

Herziening Corporate Governance Code

Op 20 december 2022 is de Corporate Governance Code uit 2016 geactualiseerd door de Monitoring Commissie Corporate Governance Code. Naast onderhoudsupdates zijn er enkele wijzigingen doorgevoerd:

- Het woord 'duurzaam' is toegevoegd aan de 'kern leidraad voor bestuurders en commissarissen'. Bestuurders en commissarissen dienen rekening te houden met de effecten van het handelen van de onderneming op mens en milieu. Het doel is daarmee 'duurzame langetermijnwaardecreatie' te borgen. Deze wijziging in zienswijze kan leiden tot andere eisen aan bestuurders en commissarissen op het gebied van ervaring en competenties.
- Aandeelhouders moeten ook het belang van een ondernemingsstrategie, gericht op duurzame langetermijnwaardecreatie onderkennen. Dit is wat wij als aandeelhouder onderkennen en ook verankerd hebben in het stembeleid.
- 'Leeftijd' is toegevoegd als relevante factor m.b.t. een diverse samenstelling van het bestuur en de Raad van Commissarissen (RvC). Gezien de gemiddelde leeftijd van 60,7 jaar in de RvC's van beursgenoteerde ondernemingen is dit een goede toevoeging om bredere diversiteit te bevorderen.
- Ondernemingen dienen concreet beleid op te stellen rondom diversiteit en inclusie, cultuur en cybersecurity. De Corporate Governance Code heeft hier concrete handvatten voor opgenomen.

De aanpassingen in de Code leiden niet tot wijzigingen in onze werkwijze of ons stembeleid. Wij steunen de wijzigingen in de Code maar hadden graag verdere stappen gezien. Onder andere in de vorm van meer concretere handvatten. Dat draagt namelijk bij dat ondernemingen transparanter zijn over de afwegingen die ze maken, waardoor een betere dialoog mogelijk is.

De zittingstermijn van de Monitoring Commissie eindigt per 1 januari 2023. De Commissie heeft in haar slotdocument aangegeven dat ze verwachten dat als gevolg van alle maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van corporate governance de, nu herziene, code binnen afzienbare tijd weer aan herziening toe zal zijn. Minister Adriaansens van Economische Zaken en Klimaat heeft aangegeven voorlopig nog geen nieuwe commissie te willen aanstellen. Er is een verkenning gestart om te zien hoe de Code 'toekomstbestendig' kan worden ingericht en ze wil hier eerst de uitkomst van afwachten. Het kabinet zal in het 1e kwartaal van 2023 een besluit nemen over het aanwijzen van de geactualiseerde code als officiële gedragscode voor beursgenoteerde ondernemingen en hun aandeelhouders. Waarop de wettelijke pas-toe-of-leg-uit-regel van toepassing is. Om te voorkomen dat het een 'afvink' oefening wordt zijn

om deze reden ook meer concrete handvatten omtrent transparantie belangrijk.

Speerpuntenbrief Eumedion 2023

Op 12 oktober 2022 werd de 18e jaarlijkse Speerpuntenbrief van Eumedion aan Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen uitgestuurd. De speerpunten die in de brief worden vermeld zijn onderwerp van gesprek tijdens dialogen van de, bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers, met de ondernemingen in aanloop naar en op de aandeelhoudersvergaderingen in 2023. De speerpunten voor 2023 zijn:

- Biodiversiteit
- Transparantie op het gebied van mensenrechten

Afgelopen jaar was klimaat één van de speerpunten die met ondernemingen besproken werden, biodiversiteit is hier een vervolg op. Biodiversiteit kan namelijk niet los worden gezien van de klimaatcrisis. In de brief worden ondernemingen gevraagd om afhankelijkheden en impact van de onderneming op biodiversiteit en kwetsbare ecosystemen te identificeren, meten en beoordelen. Dit omvat ook de waardeketen. Wanneer de afhankelijkheid/impact materieel is dient de onderneming haar beleid te publiceren met informatie over hoe zij de negatieve impact wil mitigeren of hoe zij positieve impact wil creëren.

Het andere speerpunt in de brief is een herhaling van de oproep aan ondernemingen om te rapporteren over de effectiviteit van hun procedures en maatregelen om mensenrechten in de gehele waardeketen te waarborgen. Tijdens de dialogen in 2022 is gebleken dat veel ondernemingen wel beleid hebben met betrekking tot dit thema en hier transparant over zijn maar dat zij niet rapporteren over de effectiviteit van het beleid en de maatregelen die de ondernemingen nemen. Ook is er weinig inzicht in het afwegingskader wat ondernemingen hanteren om te bepalen of ondernemingen activiteiten moeten voorzetten in landen of gebieden waar mensenrechtenschendingen zijn vastgesteld. De ondernemingen worden gevraagd om hierover in hun jaarverslagen over het boekjaar 2022 te rapporteren.

Oproep tot verlenging van Europese minimum-oproepingstermijn voor AVA's

De European Securities and Markets Authority (ESMA) heeft op 11 oktober 2022 een zogenaamde 'Call for Evidence' gepubliceerd. In dit document worden vragen gesteld over de werking van specifieke onderdelen van de Shareholders Rights Directive (SRD). Belanghebbenden kunnen dan feedback geven. Achmea IM heeft via Eumedion input geleverd op de Call for Evidence. In de reactie zit een oproep om de in de SRD opgenomen minimum oproepingstermijn voor een aandeelhoudersvergadering (AVA) te verlengen van 21 naar 42 dagen. Dit geeft ondernemingen en aandeelhouders meer mogelijkheden om over bepaalde AVA-voorstellen in dialoog te gaan en geeft stemadviesbureau's meer tijd om goede AVA-analyses en stemadviezen op te stellen. In Nederland geldt

deze termijn al. Wij zijn voorstander van het verlengen van de minimum oproepingstermijn om bovengenoemde redenen.

In de reactie is ook teruggegeven dat de herziening van de SRD heeft geleid tot meer dialogen tussen ondernemingen en aandeelhouders. Specifiek ten aanzien van bestuurdersbeloningen. Dit is zeer positief. Het internationale stemproces kan nog wel worden verbeterd. Er is nog veel rompslomp met betrekking tot het afgeven van steminstructies. Regelmatig is er additionele documentatie benodigd, waaronder specifieke volmachten. Hier zijn dan weer extra kosten aan verbonden die niet overal gelijk zijn. De tijdslijnen hierbij zijn ook extreem kort. Ook is er helaas de constatering dat steminstructies soms niet door de 'stemketen' heen komen. Deze punten zijn meegegeven ter overweging om te pleiten voor een aanscherping van de SRD.

De ESMA beoordeelt de feedback om te bekijken wat zij meeneemt bij het aanleveren van input voor de SRD2 review die juli 2023 bij de Europese Commissie moet worden aangeleverd.

8. Bijlage

8.1. Bijlage 1: Uitgangspunten van de Global Compact van de Verenigde Naties

Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het VN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplchtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

8.2. Bijlage 2: Bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code

Bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code

IV.4 Verantwoordelijkheid institutionele beleggers

Principe Institutionele beleggers handelen primair in het belang van hun achterliggende begunstigden of beleggers en hebben een verantwoordelijkheid jegens hun achterliggende begunstigden of beleggers en de vennootschappen waarin zij beleggen om

op zorgvuldige en transparante wijze te beoordelen of zij gebruik willen maken van hun rechten als aandeelhouder van beursvennootschappen.

Best practice bepalingen

IV.4.1 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) publiceren jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

IV.4.2 Institutionele beleggers doen jaarlijks op hun website en/of in hun jaarverslag verslag van de uitvoering van hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht in het betreffende boekjaar.

IV.4.3 Institutionele beleggers brengen ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op de algemene vergaderingen van aandeelhouders.

Verantwoordelijkheid van aandeelhouders

Principe Aandeelhouders gedragen zich ten opzichte van de vennootschap, haar organen en hun medeaandeelhouders naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Hieronder valt de bereidheid om een dialoog met de vennootschap en medeaandeelhouders aan te gaan.

Best practice bepaling

IV.4.4. Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer een of meer aandeelhouders het voornemen heeft de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). Dit geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De betreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd in de zin van best practice bepaling II.1.9.

IV.4.5. Een aandeelhouder stemt naar zijn eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruikt maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid van deze stemadviseur en de door deze verstrekte stemadviezen.

IV.5.5. Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsten, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij indien nodig vragen hierover.

Voortgang Normatieve Dialogen juli - december 2022

BPL Pensioen (vertrouwelijk)

Opgesteld voor:
BPL Pensioen

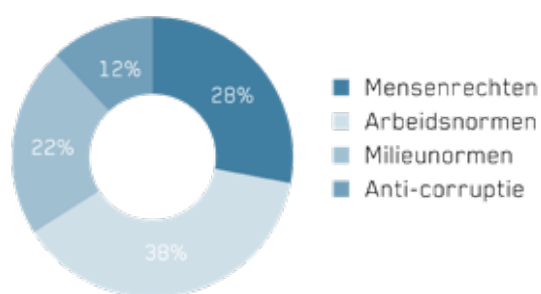
Inhoudsopgave

	Managementsamenvatting	04
1.	De basis voor onze normatieve dialoog	07
2.	Het engagementproces	15
3.	Voortgang mensenrechten	19
4.	Voortgang arbeidsnormen	20
5.	Voortgang milieu	22
6.	Voortgang anti-corruptie	23
11.	Lijst van ondernemingen	82
12.	Escalatieoverzicht	85

Managementsamenvatting

BPL Pensioen vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatieve engagement. Per 31 december 2022 maken 74 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 105 dialogen. Onderstaand is weergegeven hoe het programma is opgebouwd.

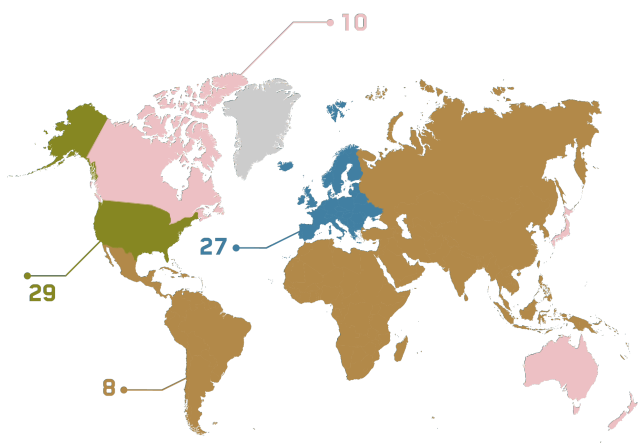
FIGUUR 1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd in verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt met 66 dialogen op de ontwikkelde markten. We verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren we de dialoog met 8 ondernemingen in de opkomende markten. Figuur 5.2.2 laat de regionale verdeling zien van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

In het afgelopen halfjaar is met 22 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd of een lopende dialoog opnieuw opgestart.

FIGUUR 2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

Iedere dialoog heeft vier doelstellingen, die specifiek zijn voor de onderneming. Deze worden samengevat in vier mijlpalen, zoals weergegeven in tabel 5.2.1. De mijlpalen worden in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Per dialoog is bekeken welke mijlpaal relevant is voor de onderneming. Herstel en Verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant doordat er niet één specifieke groep van benadeelden is of Herstel en Verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

TABEL 1 MIJLPALEN

Mijlpalen
1 Het delen van relevante informatie
2 Implementatie van Beleid
3 Herstel en Verhaal
4 Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige engagementprogramma. Alle positief afgesloten dialogen zijn uit de statistieken gehaald. De onderstaande tabel alleen geeft alleen de lopende dialogen weer.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal - Het delen van Relevante Informatie - zijn in 30% van de dialogen nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil of doordat de dialoog recent is gestart. In 38% van de dialogen is informatie gedeeld en in 5% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 26% van de dialogen heeft de onderneming een toezegging gedaan relevante informatie te delen.

TABEL 2 DELEN VAN RELEVANTE INFORMATIE

Indicatoren	Mijlpaal 1: Delen van relevante informatie
 Er zijn geen maatregelen genomen	30%
 Er is een toezegging gedaan	26%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	38%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	5%
n.v.t.	1%

Voor de tweede mijlpaal - De Implementatie van het Beleid – hebben in 29% van de dialogen de ondernemingen stappen gezet en 3% zijn geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 36% van de dialogen is de toezegging gedaan om stappen te zetten en in 26% van de dialogen hebben de ondernemingen stappen gezet noch toezeggingen gedaan.

TABEL 3 IMPLEMENTATIE VAN BELEID

Indicatoren	Mijlpaal 2: Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	26%
 Er is een toezegging gedaan	36%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	29%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	3%
n.v.t.	6%

Het mogelijk maken van Herstel en Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. Hierbij zien we dat in 30% van de dialogen de onderliggende doelstellingen zijn behaald, waarvan 4% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Voor 14% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 4 HERSTEL EN VERHAAL

Indicatoren	Mijlpaal 3: Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	34%
 Er is een toezegging gedaan	18%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	30%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	4%
n.v.t.	14%

Bij de vierde mijlpaal - Het opheffen en/of Voorkomen van de Schending - zien we dat in 15% van de dialogen de ondernemingen de onderliggende doelstellingen hebben behaald, waarvan 2% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Additioneel is in 25% van de dialogen de toezegging gedaan om maatregelen te nemen.

TABEL 5 OPHEFFEN EN/OF VOORKOMEN

Indicatoren	Mijlpaal 4: Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	42%
 Er is een toezegging gedaan	25%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	15%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	16%

Afgesloten dialogen

Voorafgaand aan de rapportageperiode zijn in het engagementprogramma 61 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Met 7 ondernemingen is de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst, schaal** en **onomkeerbaarheid** van de schending:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen of kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voorafging aan de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaal mogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkoping en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten op het gebied van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO).

1.1. Mensenrechtenkwesies en internationale verdragen

De ‘rechten van de mens’ vormen één van de vier hoofdthema’s van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.1.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights* (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

“The Guiding Principles’ normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved”.

TABEL 1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Beperking van het recht op zelfbeschikking

Het recht op zelfbeschikking van volken is opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en is weer uitgewerkt in twee bindende VN verdragen; ‘*Burgerrechten en Politieke Rechten*’ (BuPo) en ‘*Economische, Sociale en Culturele Rechten*’ (EcSoCu). Deze verdragen werden in 1966 aanvaard en gingen in 1976 van kracht. Het individuele recht op zelfbeschikking kan gezien worden als een element van de persoonlijke vrijheid, en daarmee als een grondslag van de mensenrechten. Hierdoor vormen kwesties waarin ondernemingen bijdragen aan een beperking van het recht op zelfbeschikking een mensenrechtenschending.

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De '*UN Guiding Principles on Business & Human Rights*', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principles. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardde in 2007 een '*Verklaring over de rechten van inheemse volken*'. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de '*VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven*' wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILOconventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de '*Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*'.

1.2. Arbeidsnormenkwesities en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.2.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

TABEL 1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de '*UN Guiding Principles on Business & Human Rights*' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

1.3. Milieunormenkwesities en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.3.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

TABEL 1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de 'Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling' en luiden: *"Business should support a precautionary approach to environmental challenges"*, *"Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility"* en *"Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies."* In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie-, en voorzichtigheidsbeginsel samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het *Kyoto Protocol*, het *Verdrag van Bazel* (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het *Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro*. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Schendingen hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

1.4. Anticorruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in diverse richtlijnen en verdragen (zie tabel 1.4.1). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

TABEL 1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: *"Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."*

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

2. Het engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending starten we een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen zowel commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar tabel 2.1.

TABEL 2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd.
Oranje	9	Dreigende schending van internationale normen	De onderneming is een contractuele verbintenis aangegaan waarvan de realisatie zal leiden tot een schending van internationale normen.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	In onderzoek	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

De houding en aanpak van de onderneming beoordelen

Analisten beoordelen of de onderzochte onderneming verantwoordelijkheid neemt voor betrokkenheid, de maatregelen die het neemt om herhaling te voorkomen en stappen om eventuele negatieve effecten te herstellen of te compenseren. Een onderzoek volgt naar (aangekondigde) maatregelen en de doeltreffendheid ervan. Om de mate van doeltreffendheid te kunnen vaststellen maakt men gebruik van informatie van belanghebbenden, waaronder deskundigen en vertegenwoordigers van overheidsinstellingen, rechtspraak intergouvernementele organisaties, niet-gouvernementele organisaties en vakbonden.

De aanpak van de onderneming wordt op basis van deze analyse geplaatst in 1 van de 4 categorieën die in de onderstaande tabel worden toegelicht.

TABEL 2.2 MIJLPAAL CATEGORIEËN

	Waarden	Definities
1.	Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	De door de onderneming genomen maatregelen zijn door externe belanghebbenden beoordeeld en de doeltreffendheid van de maatregelen wordt bevestigd. De onderneming kan dit aantonen door middel van documentatie en onafhankelijk onderzoek.
2.	Maatregelen geïnitieerd	De onderneming is begonnen met de implementatie van maatregelen die het resultaat zijn van een duidelijke, tijdsgebonden strategie als reactie op de betreffende schending. De onderneming kan dit aantonen door middel van gedetailleerde informatie of ondersteunende documentatie.
3.	Er is een toezegging uitgesproken. Bedrijf heeft verbetering beloofd, maar er zijn nog geen maatregelen genomen	De onderneming heeft publiekelijk, of in dialoog met ISS ESG, toegezegd met adequate maatregelen en middelen te zullen komen om de betreffende schending te adresseren.
4.	Er zijn (nog) geen maatregelen genomen	De onderneming heeft geen toezegging gedaan om met adequate maatregelen en middelen te komen om de betreffende schending te adresseren.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang (zie tabel 2.1 voor een gedetailleerd overzicht). Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport.

Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

▪ 3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

▪ 2 jaar ORANJE > GROEN

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGDER

HERSTEL EN VERHAAL

3. Voortgang mensenrechten

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden.

Onderneming	Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
				1.	2.	3.	4.
CoreCivic, Inc.	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Exxon Mobil Corp.	10	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Glencore plc	8	15-10-2022	Verenigd Koninkrijk	Australië			
Glencore plc	8	15-10-2022	Verenigd Koninkrijk	Colombia			
PG&E Corporation	7	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Securitas AB	8	15-10-2021	Zweden	Zwitserland			
The GEO Group, Inc.	8	18-7-2019	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
TotalEnergies SE	8	15-7-2022	Frankrijk	Oeganda			

TABEL 3.1

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

4. Voortgang arbeidsnormen

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden.

Onderneming	Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
				1.	2.	3.	4.
Accenture Plc	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Amazon.com, Inc.	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Duitsland			
Amazon.com, Inc.	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Amazon.com, Inc.	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Italië			
Amazon.com, Inc.	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Spain			
Amazon.com, Inc.	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk			
Anheuser-Busch InBev	8	15-7-2022	België	Peru			
boohoo group Plc	4	15-10-2020	Verenigd Koninkrijk	Verenigd Koninkrijk			
Carrefour SA	6	15-4-2022	Frankrijk	China			
CoreCivic, Inc.	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
FAST RETAILING CO., LTD.	6	15-4-2022	Japan	China			
G-III Apparel Group Ltd	6	15-7-2022	Verenigde Staten	China			n.v.t.
HUGO BOSS AG	6	15-4-2022	Duitsland	China			
Lands' End Inc	6	15-7-2022	Verenigde Staten	China			n.v.t.
Loomis AB	8	15-10-2022	Zweden	Turkije			
Lyft, Inc.	8	15-1-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Paramount Global	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
PVH Corp.	6	15-4-2022	Verenigde Staten	China			
Sony Group Corporation	6	15-10-2022	Japan	China			
Starbucks Corporation	8	15-7-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Target Corporation	6	15-4-2022	Verenigde Staten	China			
Texhong Textile Group Ltd	6	15-7-2022	Hong Kong	China			n.v.t.

Onderneming		Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal
The Coca-Cola Company	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Filipijnen	
The Coca-Cola Company	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Indonesië	
The GEO Group, Inc.	8	19-7-2019	Verenigde Staten	Verenigde Staten	
Tyson Foods, Inc.	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten	
Uber Technologies, Inc.	8	15-7-2021	Verenigde Staten	Verenigde Staten	
Uber Technologies, Inc.	7	15-7-2021	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk	
Universal Electronics Inc.	6	15-1-2022	United States	China	
Verizon Communications, Inc.	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten	
Wal-Mart Stores, Inc.	6	15-4-2022	Verenigde Staten	China	

TABEL 4.1

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

5. Voortgang milieu

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden.

Onderneming	Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
				1.	2.	3.	4.
Bayer AG	7	15-4-2022	Duitsland	Meerdere landen			
Eni SpA	10	15-7-2022	Italië	Nigeria			
Exxon Mobil Corp.	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			
Exxon Mobil Corp.	8	15-10-2022	Verenigde Staten	Australië			
Glencore plc	8	15-10-2022	Verenigd Koninkrijk	Peru			
Glencore plc	8	15-10-2022	Verenigd Koninkrijk	Colombia			
Petroperu SA	8	15-4-2022	Peru	Peru			
PT Pertamina (Persero)	8	15-4-2022	Indonesië	Indonesië			
Renault SA	8	15-10-2022	Frankrijk	Frankrijk			
Stellantis NV	7	15-4-2022	Nederland	Verenigde Staten			
Sumitomo Chemical Co., Ltd.	10	15-4-2022	Japan	Meerdere landen			
TotalEnergies SE	10	15-7-2022	Frankrijk	Nigeria			

TABEL 5.1

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

6. Voortgang anti-corruptie

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaalwijziging hebben gerealiseerd. Dit betreft alle nieuw geïnitieerde dialogen aangevuld met de reeds lopende dialogen waar een statuswijziging heeft plaatsgevonden.

Onderneming	Start	Land	Plaats schending	Mijlpaal			
				1.	2.	3.	4.
Amazon.com, Inc.	10	15-7-2022	Verenigde Staten	Italië			
Commonwealth Bank of Australia	2	15-10-2018	Australië	Australië			n.v.t.
Exelon Corporation	7	15-10-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten			n.v.t.
Glencore plc	7	15-10-2022	Verenigd Koninkrijk	Nigeria			n.v.t.

TABEL 6.1

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

11. Lijst van ondernemingen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-10-2022	Arbeidsnormen
2	Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Mensenrechten
	Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Milieu
3	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Corruptie
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Mensenrechten
4	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
5	AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
6	Anheuser-Busch InBev	15-7-2022	Arbeidsnormen
7	Apple Inc.	15-10-2017	Mensenrechten
8	Bayer AG	15-4-2022	Milieu
9	boohoo group Plc	15-10-2020	Arbeidsnormen
10	Bunge Limited	15-10-2019	Milieu
11	Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
12	Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
13	Commonwealth Bank of Australia	15-10-2018	Corruptie
14	CoreCivic, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	CoreCivic, Inc.	15-7-2022	Mensenrechten
15	Daimler AG	15-4-2017	Milieu
16	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
17	Deutsche Bank AG /New York Branch/	15-7-2021	Corruptie
18	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
19	Eni SpA	15-3-2019	Arbeidsnormen
	Eni SpA	15-7-2022	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
20	Eskom Holdings SOC Ltd.	15-4-2018	Milieu
21	Exelon Corporation	15-10-2022	Corruptie
22	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
23	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Mensenrechten
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
24	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
25	First Pacific Co. Ltd.	15-7-2018	Arbeidsnormen
26	G-III Apparel Group Ltd	15-7-2022	Arbeidsnormen
27	Glencore plc	15-10-2022	Corruptie
	Glencore plc	15-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	15-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	15-10-2022	Milieu
	Glencore plc	15-10-2022	Milieu
28	Hochtief AG	15-1-2021	Mensenrechten
	Hochtief AG	15-1-2021	Mensenrechten
29	HUGO BOSS AG	15-4-2022	Arbeidsnormen
30	Iberdrola SA	15-4-2021	Mensenrechten
	Iberdrola SA	15-4-2021	Milieu
31	ING Groep NV	15-1-2022	Corruptie
32	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
33	Lands' End Inc	15-7-2022	Arbeidsnormen
34	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2021	Corruptie
35	Loomis AB	15-10-2022	Arbeidsnormen
36	Lyft, Inc.	15-1-2022	Arbeidsnormen
37	Marubeni Corporation	15-4-2018	Mensenrechten
38	MAXIMUS, Inc.	15-4-2020	Arbeidsnormen
39	McDonald's Corp.	15-10-2020	Arbeidsnormen
40	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
41	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
42	Paramount Global	15-10-2022	Arbeidsnormen
43	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
44	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
45	Petroperu SA	15-4-2022	Milieu
46	PG&E Corporation	15-10-2022	Mensenrechten
47	PT Pertamina (Persero)	15-4-2022	Milieu
48	PVH Corp.	15-4-2022	Arbeidsnormen
49	Renault SA	15-10-2022	Milieu
50	Rheinmetall AG	15-4-2020	Mensenrechten
51	Rio Tinto plc	15-10-2020	Milieu
	Rio Tinto plc	15-1-2022	Mensenrechten
52	Securitas AB	15-10-2021	Mensenrechten
53	Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen
54	Starbucks Corporation	15-7-2022	Arbeidsnormen
55	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
56	Sumitomo Chemical Co., Ltd.	15-4-2022	Milieu
57	Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
58	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
59	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	17-10-2021	Corruptie
60	Teva Pharmaceutical Industries Ltd.	15-1-2020	Mensenrechten
61	Texhong Textile Group Ltd	15-7-2022	Arbeidsnormen
62	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
63	The GEO Group, Inc.	18-7-2019	Mensenrechten
	The GEO Group, Inc.	19-7-2019	Arbeidsnormen
64	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
65	TotalEnergies SE	15-7-2022	Mensenrechten
	TotalEnergies SE	15-7-2022	Milieu
66	Tyson Foods, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
67	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
68	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
69	UBS Group AG	15-10-2021	Mensenrechten
70	Universal Electronics Inc.	15-1-2022	Arbeidsnormen
71	Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
72	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
73	Wal-Mart Stores, Inc.	15-4-2022	Arbeidsnormen
74	Wilmar International Limited	15-1-2020	Milieu

12. Escalatieoverzicht

In de eerste helft van 2023 zal er aan de hand van de voortgang in de normatieve dialogen een nieuw escalatieoverzicht worden opgesteld waarin mogelijke vervolgstappen worden geïdentificeerd. Hierover zal worden gerapporteerd in het rapport Voortgang Normatieve Dialogen januari - juni 2023.

Colofon

Deze Voortgangsrapportage Normatieve dialogen is een uitgave van Achmea Investment Management.

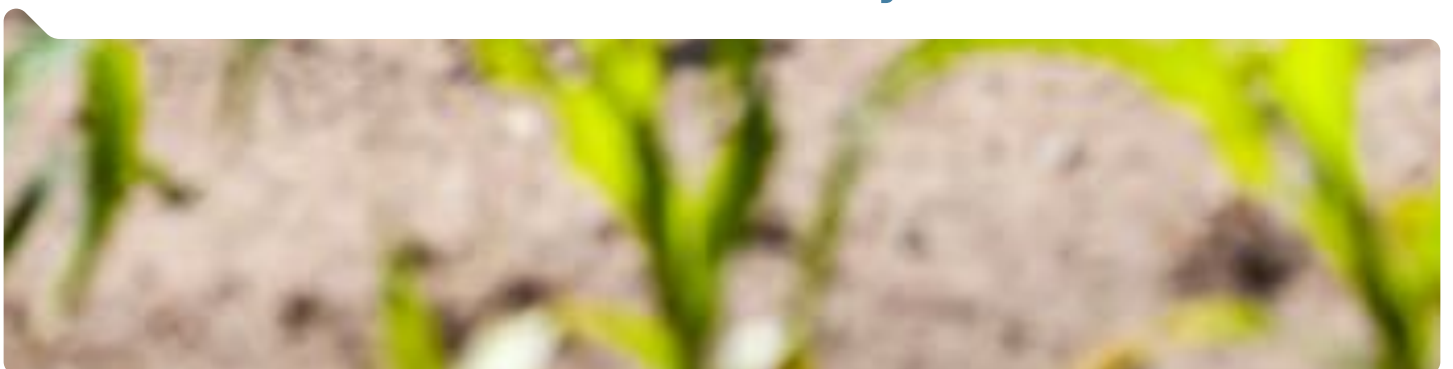
Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontlenen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Voortgang Thematische Dialogen juli - december 2022

BPL Pensioen (vertrouwelijk)

Opgesteld voor:
BPL Pensioen

Inhoudsopgave

	Managementsamenvatting	04
1.	Thematische dialoog	07
2.	Toelichting voortgang thema's	10
3.	Transport en klimaat	12
4.	Klimaatadaptatie en Water	24
5.	Reductie CO₂	36
6.	Access to Nutrition	47
7.	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	54
8.	Biodiversiteit	71
9.	ESG dialoog Nederland	82
10.	Collectieve Initiatieven	85
11.	Lijst van ondernemingen	87
12.	Afkortingenlijst	89

Managementsamenvatting

Het afgelopen halfjaar waren er diverse ontwikkelingen op ESG-gebied. Van de COP 27 conferentie over klimaat, de COP 15 conferentie in Montreal over Biodiversiteit, de oorlog in Oekraïne tot de ontwikkeling van Europese regelgeving rondom due diligence en mensenrechten.

Een engagement programma dat in de tweede helft van 2022 van start is gegaan is "Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen". Met dit thema zetten we onze inzet op het reduceren van plastic afval voort, maar nu gericht op supermarktketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten. Meer details over dit programma leest u in het desbetreffende hoofdstuk.

Daarnaast is gewerkt aan de voorbereiding van het aandeelhoudersseizoen in 2023. Zo hebben we resoluties ingediend bij Abbvie, Uber en Exxon Mobil rondom respectievelijk de toegang tot medicijnen, veiligheid en de klimaattransitie. De komende maanden gaan we in gesprek met de ondernemingen om te horen of deze ondernemingen bereid zijn stappen te zetten op deze thema's. Indien dit niet het geval is zullen deze resoluties in 2023 op de agenda van de aandeelhoudersvergaderingen komen.

In de tweede helft van 2022 is ook deelgenomen aan verschillende nieuwe collectieve dialogen en investor statements. Zo namen we het initiatief voor een brief, opgesteld met suggesties voor criteria en KPI's waarmee Toegang tot Medicijnen een betere plek in het beloningsbeleid van farmaceuten kan krijgen. Als onderdeel van de Dutch Climate Coalition (DCC), een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders, riepen we olie- en gasbedrijven in een investor statement en engagement gesprekken op om aan te tonen hoe hun emissiereductie strategieën voor 2030 in lijn zijn met een maximale opwarming van de aarde van 1,5 graad.

Overzicht engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van BPL Pensioen is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van BPL Pensioen. We doen gedegen onderzoek om de bedrijven te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is en om die goed voor te bereiden.

In het tweede halfjaar van 2022 bestaat het thematische engagementprogramma uit 6 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze thema's zijn 35 ondernemingen opgenomen. In tabel 1 is de opbouw van het programma weergegeven.

TABEL 1 AANTAL DIALOGEN NAAR THEMA

Thema	%
Transport en klimaat	17%
Klimaatadaptatie & Water	11%
Reductie CO ₂	17%
Access to Nutrition	14%
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	26%
Biodiversiteit	14%

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig. Onderstaand figuur geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

TABEL 3 REGIOVERDELING

Regio	%
Europese Unie	29%
Verenigde Staten	49%
Opkomende markten	0%
Wereld	23%

In totaal is er 103 keer inhoudelijk contact geweest met de ondernemingen die zijn opgenomen in het engagementprogramma. Daarnaast is veel tijd gestoken in onderzoek en bedrijfs- en sectoranalyses voor de nieuwe thema's.

Hieronder vindt u een geaggregeerd overzicht van alle lopende thematische engagementen. In de thematische hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

TABEL 2 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Transport en klimaat		Q1 2022	Logistieke sector
Klimaatadaptatie & Water		Q1 2022	Metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie
CO ₂ reductie		Q1 2022	Koolstof intensieve sectoren
Access to Nutrition		Q2 2018	Agro & Food
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		Q2 2022	Supermarkketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten
Biodiversiteit		Q1 2021	Supermarkten en Voedingsproducten
Goede en Beschikbare Medicijnen		Q3 2019	Farmaceutische sector
Human Capital		Q4 2019	Horeca, uitzendbranche
Arbeidsomstandigheden		Q1 2022	Landbouw en voedingsmiddelenketen
Mensenrechten en Governance		Q2 2022	Grondstoffensector, ICT- sector en de elektronische goederen sector

Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden geïntroduceerd in hoofdstuk 2.

Ten aanzien van de bedrijven die zijn geselecteerd voor het thematische engagementprogramma is:

- Voor 100% is de eerste mijlpaal bereikt, namelijk het voorbereidend onderzoek afgerond;
- Voor 100% is de tweede mijlpaal bereikt, namelijk een initiërende brief of e-mail uitgestuurd om het contact tot stand te brengen;
- Ten aanzien van de derde mijlpaal is door 63% van de ondernemingen positief op onze vraag gereageerd. De dialoog is gaande;
- Voor 23% is de vierde mijlpaal bereikt, namelijk de toezegging van de onderneming;
- Voor 9% is de vijfde mijlpaal bereikt, wat betekent dat er een aanpassing is geweest in het beleid en proces.

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen nog niet mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

TABEL 4 MIJLPAALVERDELING

Mijlpaal	%
Mijlpaal 1	100%
Mijlpaal 2	100%
Mijlpaal 3	63%
Mijlpaal 4	23%
Mijlpaal 5	9%
Mijlpaal 6	0%

1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Co-filing

In het tweede halfjaar van 2022 zijn we bezig geweest met de voorbereidingen voor het aandeelhoudersseizoen van 2023. Zo hebben we resoluties ingediend bij Abbvie, Uber en Exxon Mobil rondom de toegang tot medicijnen, veiligheid en de klimaattransitie. De komende maanden gaan we in gesprek met de ondernemingen om te horen of deze onderneming bereid zijn stappen te zetten op deze thema's, en anders zullen deze resoluties in 2023 op de agenda van de aandeelhoudersvergaderingen komen.

We hebben tevens op meerdere vergaderingen vragen gesteld. Een update hierover is te lezen in de rest van het rapport.

1. Thematische dialoog

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer drie jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in tabel 1.1. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 1.1 SPEERPUNTENBELEID

Thema	Symbool
Klimaatverandering	
Biodiversiteit & Water	

Sustainable Development Goals (hierna: SDGs)

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de SDGs. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDGs wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDGs is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

TABEL 1.2 LOPENDE ENGAGEMENT THEMA'S

Thema			
Transport en Klimaat			
Klimaatadaptatie en Water			
CO ₂ reductie			
Access to Nutrition			
Plastics			

TABEL 1.3 LOPENDE ENGAGEMENT THEMA'S VERVOLG

Thema			
Biodiversiteit			

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent zes fases, zoals weergegeven in figuur 1.1.

FIGUUR 1.1 PROCES THEMATISCH ENGAGEMENT

Definiëren

Binnen de speerpunthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email. Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de dialoog bestaat doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembeleid aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag. Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings onze klanten hebben in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Capaciteit en team

Ons team bestaat uit tien vaste medewerkers die allen bijdragen leveren aan de verschillende fasen van het engagementproces. Binnen ons team zijn vijf specialisten dagelijks met thematische dialogen bezig, allen op hun eigen specialisme (Environment, Social en Governance). Ten slotte werken wij daar waar relevant en opportuun in meerdere samenwerkingsverbanden samen met andere institutionele beleggers of andere (inter)nationale samenwerkingsverbanden. Op deze manier kunnen wij een gedegen invulling geven aan het thematisch engagementprogramma voor onze klanten.

2. Toelichting voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor het meten en het rapporteren van de voortgang. Tabel 2.1 toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 2.1 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het opstarten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Uitgevoerd / in uitvoering
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Geïnitieerd
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Dialoog loopt / onderneming niet open
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Positieve toezegging / neutrale toezegging
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Volledig aangepast / deels aangepast
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Succesvol afgerond / deels succesvol afgerond

¹ Bron: Achmea Investment Management

3. Transport en klimaat

Emissies als gevolg van activiteiten van de transportsector blijven toenemen. De transportsector draagt ruim 25 procent bij aan de totale Europese CO₂-uitstoot. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het Klimaatakkoord van Parijs is gebleven dient de sector wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de broeikasgasreductie om deze doelstellingen te behalen. Daarom is het relevant vanuit financieel en maatschappelijk perspectief om dit thema uit te voeren.

3.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Tijdens de klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Glasgow eind 2021 (COP26) zijn de bijna 200 deelnemende landen bijeengekomen om afspraken te maken om het klimaatakkoord van Parijs overeind te houden. De uitstoot van broeikasgassen moet worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde moet worden beperkt tot maximaal 2 graden. De wereldwijde CO₂-uitstoot moet volgens het klimaatakkoord in 2050 met 95 procent zijn teruggebracht ten opzichte van 1990. Voor de 1,5 graden doelstelling komt dit neer op een emissiereductie van meer dan 100 procent. Het in 2022 gepubliceerde IPCC rapport laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23 procent bijdraagt aan de mondiale totale CO₂-uitstoot¹. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het akkoord is gebleven, dient de sector dus wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de CO₂-reductie om de doelstellingen te behalen. In de samenleving neemt globalisering een steeds belangrijkere rol in. Deze stijgende lijn in de wereldhandel betekent dat de transportsector ook sterk in omvang toeneemt.

Om de klimaatdoelen te behalen zijn er ingrijpende veranderingen in de transportsector nodig². Emissiereductie in de transportsector is essentieel om klimaatverandering te beperken omdat deze sector een van de grootste uitstoters van CO₂-emissies is. Hoewel de uitstoot van de transportsector in 2020 met zo'n 10% daalde als gevolg van de COVID-19 pandemie, is de uitstoot inmiddels terug op het oude niveau².

We kiezen ervoor om ons te richten op bedrijven die actief zijn op het spoor. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Zeker voor spoorbedrijven is er veel winst te behalen omdat het leeuwendeel van deze bedrijven nog erg afhankelijk is van fossiele brandstoffen; een groot deel van de

spoormaatschappijen rijdt nog op diesel. Het engagement in deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan schonere brandstoffen zoals waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals elektrificeren van voertuigen), reductie van emissie-intensiteit, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstandverlaging) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

Doel van thema

We hebben voor dit engagement traject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- Transportbedrijven verbeteren transparantie en verslaglegging over CO₂-uitstoot
- Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO₂-uitstoot in het bijzonder op in hun beleid
- Transportbedrijven besteden specifieke aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering.
- Daarnaast willen we transportbedrijven aan de hand van best practices inzichten geven in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 die zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie efficiëntie.

• SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 9.4 dat zich richt op het verduurzamen van infrastructuur om efficiënter

¹ https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_Chapter10.pdf

² <https://www.iea.org/topics/transport>

gebruik te maken van hulpbronnen en milieuvriendelijke technologieën.

Ter voorbereiding op dit thema is er gedegen vooronderzoek gedaan om een relevante groep van bedrijven te selecteren. Per bedrijf is er daarbij onderzoek gedaan naar welke doelen en vragen belangrijk zijn.

TABEL 3.1.1

Bedrijf	Land	Sector
Canadian National Railway Co	Canada	Spoor
Canadian Pacific Railway Ltd	Canada	Spoor
CSX Corp	Verenigde Staten	Spoor
Norfolk Southern Corp	Verenigde Staten	Transport, voornamelijk spoor
TFI international Inc	Verenigde Staten	Wegtransporteur
Union Pacific Corp	Verenigde Staten	Spoor

Voortgang thema

In het tweede halfjaar van 2022 voerden we de eerste gesprekken met 5 van de 6 ondernemingen. Alleen met TFI is er nog geen contact. De voortgang in de gevoerde dialogen wordt hieronder verder toegelicht.

Aurizon

In de tweede helft van 2022 spraken wij voor het eerst met Aurizon. De lange levenscycli van locomotieven vormen een uitdaging voor de energietransitie en maakt dat de onderneming in de komende 10 jaar sterk afhankelijk is van technologische innovatie op de Australische markt (die wezenlijk verschilt van de Noord-Amerikaanse markt). Het verhogen van hernieuwbare energie in de energiemix van het reeds geëlektrificeerde spoornetwerk is een relatief makkelijk emissiereductiemiddel. Het uitbreiden van het aantal kilometers spoornetwerk dat geëlektrificeerd is, is vanwege de kosten een grotere uitdaging en is op veel plekken onhaalbaar vanwege de grote afstanden en lage bevolkingsdichtheid in Australië. Hoe de reductiedoelstellingen van Aurizon binnen een 2 of 1,5 graden scenario passen, is niet extern gevalideerd omdat de Australische overheid dit niet verplicht en Aurizon concurrerend wil blijven met niet-beursgenoteerde concurrenten. Aurizon gaf daarnaast aan geen scope 3 doelstellingen te hebben, aangezien scope 3 (voornamelijk uit brandstofwinning) maar een klein deel van de totale emissies uitmaakt, de onderneming hier geen controle over zou hebben en operationele emissiereductie automatisch tot scope 3 reductie leidt.

Canadian National Railway

Met Canadian National Railway (CN) spraken wij voor het eerst in de tweede helft van 2022. De onderneming richt zich in eerste instantie op het verhogen van energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare brandstof. Na 2030 zal de focus komen liggen op het vervangen van de

verbrandingsmotoren. Omdat spoorbedrijven zelf geen locomotieven bouwen zijn zij echter in hoge mate afhankelijk van samenwerking met andere partijen. Daarom werkt CN samen met haar leveranciers van locomotieven in Noord-Amerika Wabtec en Progress, om hogere percentages hernieuwbare brandstof en batterijtechnologie te testen. Een van de grootste hindernissen die CN ziet voor het behalen van de reductiedoelstelling voor 2030 is de beperkte beschikbaarheid van hernieuwbare brandstof. In navolging van het gesprek vulde wij eind 2022 een enquête in die CN deelde met aandeelhouders om input en feedback te verzamelen wat betreft de inhoud haar duurzaamheidsrapportages en -strategie.

Canadian Pacific

Wij spraken voor het eerst met Canadian Pacific in de tweede helft van 2022. De onderneming heeft in 2021, na het uitvoeren van een klimaatscenario-analyse aan de hand van TCFD, een klimaatstrategie ontworpen, waarmee zij een grote inhaalslag gemaakt op het gebied van rapporteren. De klimaatstrategie wordt onder andere ondersteund door 'science-based' reductiedoelstellingen. De grootste uitdaging op het gebied van emissiereductie ligt bij 'locomotive' emissies, oftewel 95 procent van de scope 1 emissies. Op korte termijn zal de onderneming gebruik blijven maken van de dieselmotor, en zijn emissiereducties voornamelijk te behalen door efficiëntiemaatregelen en de toevoeging van biodiesel, waarvoor de onderneming gedeeltelijk afhankelijk is van producenten. Op lange termijn wordt er gekeken naar waterstoftechnologie. Daarom is CP nu al bezig met het ontwikkelen en het experimenteren met waterstoftechnologie. De onderneming heeft zich nog niet verbonden aan een 'net-zero' doelstelling' omdat het potentieel van waterstoftechnologie, dé innovatie die de sector moet helpen richting 'net-zero', nog niet duidelijk is.

CSX

Wij spraken voor het eerst met CSX in de tweede helft van 2022. De onderneming kiest er, in tegenstelling tot peers, bewust voor om op dit moment nog geen emissiereductie doelstellingen te stellen voorbij 2029. Lange termijn doelstellingen zijn volgens CSX op dit moment nog niet uitvoerbaar. De onderneming wil geen doelstellingen naar buiten communiceren die niet "echt" zijn. Vanwege de voortgang die CSX inmiddels al heeft geboekt ten opzichte van de huidige doelstelling, is het uitbreiden en verhogen van de doelstellingen momenteel onderwerp van gesprek binnen de directie. Wij hebben daarom het belang van het in lijn brengen van de doelstellingen met het 1,5 graden scenario aangekaart. CSX ervaart weerstand bij het doorvoeren van technologische efficiëntiemaatregelen van toezichthouders en vakbonden (vanwege het potentieel verdwijnen van banen). Daarnaast heeft de onderneming in 2022 haar brandstofefficiëntie achteruit zien gaan, wat wordt geweten aan de gevolgen van het persoonstekort waar de Verenigde Staten mee te maken heeft. Door het tekort aan personeel worden beslissingen rondom routes en planning suboptimaal gemaakt, wat zijn weerslag heeft op het efficiënt gebruik van brandstof.

Norfolk Southern

Wij spraken voor het eerst met Norfolk Southern in de tweede helft van 2022. De onderneming zet voor de korte tot middellange termijn in op het moderniseren van haar vloot en het verhogen van het aandeel hernieuwbare diesel in de brandstofmix van haar locomotieven. Norfolk Southern voert engagement met beleidsmakers in de staten waar de onderneming opereert om het toegestane aandeel hernieuwbare diesel in de brandstofmix te verhogen en zo de productie hiervan te stimuleren. Op dit moment blijft de wetgeving in de Oostelijke staten achter op het Westen, aldus de onderneming. Daarnaast verwacht Norfolk Southern nog stappen te kunnen zetten ten aanzien van het reduceren van 'idling', het stationair draaien van locomotieven, wat bijvoorbeeld nodig is bij koude temperaturen, door 'sleeper stations' te bouwen waar locomotieven aan stroom gekoppeld kunnen worden. Norfolk Southern gelooft niet dat een 'net-zero' doelstelling voor 2050 haalbaar is. Zelf al zou er op dit moment een betaalbare CO₂-neutrale locomotief op de markt zijn, dan zou het productietempo van de enige twee Noord-Amerikaanse locomotiefabrikanten te laag zijn om alle 35.000 locomotieven in de regio te vervangen.

Union Pacific

Wij spraken voor het eerst met Union Pacific in de tweede helft van 2022. Union Pacific kondigde in het gesprek aan dat het, in reactie op verwachtingen van aandeelhouders, in 2023 haar reductiedoelstelling voor scope 1 en scope 2 zal herzien en opnieuw zal laten valideren door het SBTi. Union Pacific overweegt de in februari 2021 vastgestelde doelstelling van 26 procent emissiereductie voor 2030 bij te stellen naar 30 of 40 procent emissiereductie voor 2030. De onderneming gaat daarnaast in lijn met de TCFD rapporteren. Union Pacific gaf aan dat de beperkte beschikbaarheid en de hoge prijzen van hernieuwbare diesel, en de verdeeldheid binnen de sector wat betreft de technologieën waarop wordt ingezet, de transitie vertragen. Union Pacific zal zelf voor de lange termijn voornamelijk focussen op batterij- en waterstoftechnologie. Tot slot kwam het beleid ten aanzien van lobbyactiviteiten aan bod. De onderneming kondigde aan in de toekomst uitgebreider te gaan rapporteren over haar lobbyactiviteiten, die voornamelijk gericht zouden zijn op het creëren van een gelijk speelveld.

Vervolg

In 2023 zullen we nogmaals proberen om in contact te komen met de onderneming waar we tot nu toe nog niet mee gesproken hebben: TFI. De dialogen met de 5 andere ondernemingen zullen grotendeels in de eerste helft van 2023 vervolgd worden.

3.2. Voortgang thema

Per eind december 2022 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Canadian National Railway Company	Canada						
2	Canadian Pacific Railway Limited	Canada						
3	CSX Corporation	Verenigde Staten						
4	Norfolk Southern Corporation	Verenigde Staten						
5	TFI International Inc	Canada						
6	Union Pacific Corporation	Verenigde Staten						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	Dialoog onsuccesvol afgerond
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

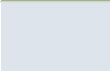
3.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 3.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 3.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	17% na 1 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	17% na 1 jaar	nee

4. Klimaatadaptatie en Water

Water is de basis voor leven op aarde en een belangrijke grondstof voor vele productieprocessen. Mede door een stijging van de temperatuur en een verandering in neerslagpatronen als gevolgen van het veranderende klimaat, is de beschikbaarheid van water niet meer vanzelfsprekend. Wereldwijd worden jaarlijks 55 miljoen mensen getroffen door droogte³. Naast waterschaarste, zorgt ook een overvloed aan water voor problemen in de vorm van overstromingen en is vervuiling van water een belangrijke oorzaak voor sterftegevallen en ziekten in lage- en midden-inkomenslanden⁴. Omdat watergebruik en problematiek rondom water, in contrast met klimaat, per regio verschilt, kunnen ondernemingen die actief zijn in regio's waar waterschaarste speelt een belangrijke bijdrage leveren aan de aanpak van deze problematiek. In dit engagement thema richten wij ons daarom op ondernemingen in de metaal-, mijnbouw- en halfgeleiderindustrie die zeer afhankelijk zijn van grote hoeveelheden water en actief zijn in regio's waar waterschaarste heerst.

4.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Klimaatadaptatie en water zijn onlosmakelijk verbonden. Overstromingen, droogte en bosbranden zijn een uiting van het veranderende klimaat. Deze water gerelateerde natuurrampen waren over de afgelopen 50 jaar de leidende oorzaak voor slachtoffers en economische schade⁵. Ondanks het bewijs dat water in combinatie met klimaat een onderwerp van belang is, is het vaak onderbelicht bij ondernemingen. Veel ondernemingen rapporteren watergebruik alleen op geaggregeerd niveau en alleen voor eigen productielocaties. Daarnaast geven veel ondernemingen geen inzicht in de lange termijn kwetsbaarheden in de specifieke regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Naast de gebreken in rapportages bij ondernemingen, hebben ESG-dataproviders geen gestandaardiseerde aanpak, wat het vergelijken van cijfers op dit gebied lastig maakt voor beleggers.

Deze benadering tot water is het gevolg van de complexiteit ervan. Water is een veelzijdig probleem waarbij een aantal zaken relevant zijn:

- Zowel teveel als te weinig water is problematisch.
- In contrast met de invloed van broeikasgassen op de wereldwijde klimaatverandering, is de impact van watergebruik overwegend lokaal en bepaald door omstandigheden in de regio en het stroomgebied. Zo zijn met name regio's waar al waterschaarste heerst en waar klimaatverandering een grote impact heeft relevant.
- Bij de waterproblematiek is niet alleen klimaatverandering relevant, maar ook de toenemende

vraag naar water door economische groei, de groei van de bevolking en de invloed van watervervuiling op de beschikbaarheid van voldoende schoon water.

- De impact van waterschaarste kan verschillen per belanghebbende.
- Water is een voorwaarde voor het bestaan van ecosystemen en een goede biodiversiteit.
- Een hoeveelheid water is meerdere keren te gebruiken als gebruikers slim en efficiënt met water omgaan. Techniek en samenwerking zijn daarom belangrijke sleutels tot de oplossing van deze problematiek.

Bij de voorbereiding en uitwerking van dit thema werken wij samen met WWF en onderzoeksinstituut Deltares. Deze samenwerking is tot stand gekomen door het gezamenlijk opstellen van een rapport over de (onvoldoende) beschikbaarheid van ESG-data op het thema water. Onder andere op basis van dit rapport maken wij de keuze om te focussen op specifieke regio's waar water stress hoog is. Daarnaast verkennen wij de mogelijkheden tot samenwerking met andere vermogensbeheerders.

Doel van thema

Het doel is om ondernemingen een financieel en maatschappelijk robuust waterbeleid te laten ontwikkelen en uit te laten voeren. Ook dient een onderneming haar watergerelateerde risico's en kansen goed in kaart te brengen en te monitoren. Transparantie over door de onderneming gehanteerde maatstaven en doelstellingen stelt ons in staat om beter te beoordelen op gebied van: (1) de potentiële risico's, (2) de algemene blootstelling aan watergerelateerde kwesties, (3) de impact ervan op de

³ https://wwf.panda.org/wwf_news/?352050/Worsening-drought-risk-impacts-55-million-people-every-year-says-WWF-report

⁴ https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2018-the-geography-of-future-water-challenges-2920_2.pdf

⁵ <https://public.wmo.int/en/media/press-release/water-related-hazards-dominate-disasters-past-50-years>

TABEL 4.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATADAPTIE EN WATER

Doelstellingen	Indicatoren
Beleidsvorming en governance	- De onderneming formuleert een lange termijn waterbeleid; - De onderneming heeft doelstellingen per productielocatie en toeleveringsketen met betrekking tot watergebruik, afvalwater en het herstellen van stroomgebieden; - Water is een aantoonbaar besproken onderwerp in de bestuurscommissies; - De doelstellingen zijn vertaald naar het beloningsbeleid.
Monitoring	- De onderneming monitort de vooruitgang op haar doelstellingen; - De onderneming analyseert strategische/financiële risico's en kansen als gevolg van waterschaarste; - De onderneming is op de hoogte van de effecten die haar watergebruik heeft op lokale stroomgebieden en binnen haar toeleveringsketens; - De onderneming heeft zicht op de impact van klimaatverandering op de beschikbaarheid van water voor haar activiteiten en relevante stakeholders.
Implementatie	- De onderneming optimaliseert processen om waterverbruik te verminderen en de waterkwaliteit te verbeteren. Bijvoorbeeld door de inzet van de best beschikbare technologieën; - De onderneming past scenario analyse toe bij huidige locaties en de selectie van nieuwe productielocaties; - De onderneming investeert in technische innovatie.
Transparantie	- De onderneming is transparant over haar waterrisico's en haar impact in de stroomgebieden en ecosystemen; - De onderneming is transparant over het inzetten van haar invloed met betrekking tot regelgeving op het gebied van water; - De onderneming is transparant over samenwerking met en het aangaan van de dialoog met relevante stakeholders.
Samenwerking in de sector	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketen en andere belanghebbenden die mede gebruik maken van dezelfde waterbronnen als de onderneming.

financiële resultaten, en (4) hoe de onderneming deze kansen en risico's aanpakt in de praktijk.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• **SDG Doel 3. Goede gezondheid en welzijn**

De focus ligt met name op het onderliggende doel 3.9, dat zich richt op het verminderen van sterfgevallen en ziekten als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling van lucht, water en bodem.

• **SDG Doel 6. Schoon water en sanitair**

De focus ligt met name op de onderliggende doelen 6.3, 6.4, 6.5 en 6.6, die zich richten op het verbeteren van de waterkwaliteit, het verhogen van de efficiëntie in watergebruik, samenwerking en het herstellen van ecosystemen.

• **SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie**

De focus ligt met name op het onderliggende doel 12.4, dat zich richt op milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en afval en het beperken van de uitstoot ervan in lucht, water en bodem.

• **SDG Doel 15. Leven op het land**

De focus ligt met name op het onderliggende doel 15.1, dat zich richt op het behoud, herstel en duurzaam gebruik van zoetwaterecosystemen.

Geselecteerde regio's

De impact van watergebruik is afhankelijk van de regio en het stroomgebied. In onze engagement richten we ons daarom op specifieke regio's om te bepalen of de strategieën van ondernemingen op watergebied ook daadwerkelijk effectief zijn. Relevante regio's voor deze engagement zijn bijvoorbeeld:

- Mexico
- Zuid-Afrika
- De Balkan
- Australië
- Taiwan

Deze regio's zijn geselecteerd op basis van:

- De aanwezigheid van clusters van actieve mijnen of productielocaties⁶;
- Representativiteit voor wereldwijde problematiek, zoals vervuiling, urbanisatie, droogte;
- Een (verwachte) toenemende vraag voor zoetwater in deze stroomgebieden;
- De impact van klimaatverandering op deze regio's;
- Zorgen over het gevoerde waterbeleid en handhaving vanuit de overheid in deze stroomgebieden.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

We hebben twee sectoren geselecteerd voor dit engagementtraject: de maakindustrie en de

basismaterialensector. Deze sectoren hebben volgens het CDP Global Water Report 2020 de hoogste potentiële financiële impact wanneer geen actie wordt ondernomen op gebied van waterschaarste⁷. Daarnaast is in deze sectoren de financiële impact 4 tot 66 keer zo hoog als de geraamde kosten van adaptie en mitigatie op gebied van water. Vanuit economisch standpunt is in deze sectoren veel winst te behalen met maatregelen zoals verbeterd hergebruik van water, het plaatsen van een productiefaciliteit buiten een gebied met hoog overstromingsrisico en het beschermen van stroomgebieden.

Om dit engagementtraject extra focus te geven, hebben we voor de volgende (GICS)industriegroepen gekozen:

- Metalen en Mijnbouw;
- Halfgeleiders.

We hebben deze industriegroepen gekozen vanwege de afhankelijkheid van grote hoeveelheden water voor de productiecycli. Waterschaarste vergroot het risico op operationele verstoringen en het brengt hoge kosten met zich mee om de watervoorziening veilig te stellen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geselecteerde ondernemingen.

TABEL 4.1.2 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Sector	o.a. actief in	MSCI Score	MSCI Water Stress Score ¹
Rio Tinto	Metalen en Mijnbouw	Servië; Zuid-Afrika; Australië	A	4.0
Newcrest Mining	Metalen en Mijnbouw	Australië; Canada	AA	4.8
Agnico Eagle Mines	Metalen en Mijnbouw	Australië; Canada	BBB	3.8
Qorvo	Halfgeleiders	Taiwan; Verenigde Staten	BBB	6.3

¹ De MSCI Water Stress Score geeft weer in hoeverre waterschaarste een risico vormt voor de onderneming en hoe de onderneming water gerelateerde risico's en kansen oppakt. De score is op een schaal van 0 tot 10, waarbij een lage score aantoont dat de onderneming geen robuuste strategie heeft om haar watergebruik te beheren en verminderen.

⁶ https://programme.worldwaterweek.org/Content/ProposalResources/PDF/2020/pdf-2020-9082-1-analysis_of_water_risk_in_mining_sector_wwf_water_risk_filter_research_series_.pdf

⁷ https://cdn.cdp.net/cdp-production/cms/reports/documents/000/005/577/original/CDP_Water_analysis_report_2020.pdf?1617987510

Bridging the gap

ESG-data over waterrisico's staat nog in de kinderschoenen. Zo wordt er in bestaande ESG-data vaak alleen gekeken naar data zoals de totale wateronttrekking en het beschikbare hernieuwbare oppervlaktewater. Hierbij blijven veel waterrisico's en kansen echter onder de oppervlakte. Daarom hebben we in samenwerking met Deltares en WWF een rapport gemaakt waarin wordt beschreven wat nodig is om ESG data over water te verbeteren, bij zowel ondernemingen als investeerders. De belangrijkste bevindingen zijn:

Watergegevens moeten volgens de auteurs om verschillende redenen verbeterd worden.

1. **Waterrisico's kennen veel componenten:** zoals waterschaarste, kwaliteit, toegang tot water, en water governance. Veel van deze componenten zijn nu nog niet of onvoldoende meegenomen in de rapportages van ondernemingen.
2. **Waterrisico's zijn niet lineair:** Te veel nutriënten is risicovol vanuit het oogpunt van waterkwaliteit, maar te weinig nutriënten ook. Er is vaak een "sweet-spot" voor een geschikte waterkwaliteit en waterkwantiteit.
3. **Waterrisico's zijn gebieds- en seizoensspecifiek:** traditionele statistieken die worden gebruikt bij ESG-integratie houden geen rekening met de dynamiek in tijd en ruimte. Nationaal gerapporteerde waterschaarste kan bijvoorbeeld leiden tot gemiddelden van zeer natte (bijvoorbeeld Patagonië in Chili) en zeer droge gebieden (bijvoorbeeld de Atacama-woestijn in Chili), evenals natte en droge seizoenen. Daarom is het van cruciaal belang om de lokale context te begrijpen als het om het natuurlijk watersysteem gaat, de toegang van verschillende gebruikers tot het water en de socio-economische context.
4. **Watergebruikers beïnvloeden elkaar:** Water kent zogenaamde cascaderisico's. Zo kan bovenstrooms van een rivier iets gebeuren wat benedenstrooms grote effecten heeft. Ook kunnen risico's cascaderen door de toeleveringsketen. Een productiestop vanwege waterschaarste in één deel van een productieketen kan daarmee tot problemen en schade leiden bij een brede groep aan bedrijven, ook als ze zelf niet in waterschaarste gebieden actief zijn.

U vindt het rapport en de verdere achtergronden hier: https://wwfint.awsassets.panda.org/downloads/water___esg___wwf_discussion_paper___march_2022.pdf

Voortgang thema

Inmiddels vonden gesprekken plaats met alle door ons geselecteerde ondernemingen (Agnico Eagle Mines, Qorvo, Newcrest Mining en Rio Tinto).

Agnico Eagle Mines

Agnico Eagle Mines nam het eerder geselecteerde Kirkland Lake Gold over. De onderneming beschouwt water management als een integraal onderdeel van de bedrijfsstrategie, waarbij per mijn specifieke waterbeheersmaatregelen worden geïdentificeerd, gepland en uitgevoerd. De onderneming hecht belang aan het opbouwen en behouden van kennis over watermanagement binnen de organisatie en wil zich in dat opzicht niet afhankelijk maken van externen. We zien dit als een teken dat Agnico Eagle Mines het onderwerp van strategisch belang vindt. Wel verwachten wij meer openheid van de organisatie over de werkelijke prestaties en verbeterpunten op het gebied van watermanagement, vooral ook waar het belang van de organisatie de belangen van andere gebruikers raakt. Wij hebben met Agnico Eagle Mines ook het recente paper gedeeld, waarin Achmea Investment Management in samenwerking met WNF en Deltares beschrijft welke informatie nuttig is voor risico-analyse, maar nog te vaak ontbreekt in rapportages. We zetten ons gesprek met Agnico Eagle Mines voort in 2023 en zullen daarbij ook aandacht vragen voor de stand van zaken rond de integratie van het overgenomen Kirkland Lake Gold.

Qorvo

Onze dialoog met Qorvo verliep in een positieve sfeer. Ondanks de verbeteringen die recent bij de onderneming werden bereikt is er begrip voor de punten die wij aandroegen. Onze indruk is, dat de onderneming vollediger kan zijn in de rapportage over aan water gerelateerde risico's. We hebben er bij Qorvo op aangedrongen volledig te zijn in de rapportages over water en klimaat, eventueel via de CDP questionnaire. Hoe positief ook dat de onderneming op dit gebied voornemens is om te verbeteren, we vroegen de onderneming om duidelijke acties kenbaar te maken. Een andere vraag die nog niet is beantwoord, is of en op welke manier doelen worden gesteld die betrekking hebben op watergebruik, -afhankelijkheid en -risico. We vervolgen ons gesprek met Qorvo in 2023.

Newcrest Mining

Tijdens onze dialoog met een vertegenwoordiging van Newcrest Mining bespraken wij de noodzaak voor een actief waterbeleid en beheersing van risico's die gepaard gaan met het grootschalige gebruik van water. Newcrest heeft processen en initiatieven om de voortgang van hun waterbeheer te volgen en te bewaken en ze zijn gericht op kansen en risico's op basis van de relevante stroomgebieden. Ze kiezen voor een geleidelijke aanpak voor gegevensverzameling, en volgen daarbij de richtlijnen die in de sector worden opgesteld. Newcrest zoekt naar mogelijkheden voor verdere samenwerking om een meer holistische aanpak van het watermanagement te bereiken, wel houdt men zeer specifiek rekening met de impact van de

activiteiten op het grondwater en eventuele gevolgen voor andere partijen in de buurt, zoals agrarische bedrijven. Newcrest's aanpak van klimaatverandering en waterbeheer is in lijn met die van haar partners in joint ventures en ze hebben regelmatig overleg en betrokkenheid om de afstemming en samenwerking te waarborgen. Het vervolg op onze kennismaking zal gaan over het stellen van doelen op lange, middellange en korte termijn en wij vragen de onderneming om specifiek te zijn in het rapporteren van de voortgang. Uit onze analyse blijkt verder, dat met name enkele specifieke mijnen zich, vanuit het perspectief van water stress, in hoogrisico of extreem hoog risico-gebied bevinden. Bovendien worden juist daar grote hoeveelheden water gebruikt door de onderneming, waaronder ook categorie 1 water, water van de hoogste kwaliteit. Ons gesprek zal zich vooral ook richten op het geven van meer inzicht in de wijze waarop de onderneming deze risico's kan mitigeren en haar aanpak.

Rio Tinto

Tijdens eerste contacten met Rio Tinto gaven beide partijen vooral uitleg en achtergrond bij het onderwerp van onze dialoog. Onze oproep aan Rio Tinto was vooral om beter dan nu inzichtelijk te maken waar en op welke manier er mogelijk risico's verbonden zijn aan de afhankelijkheid van de onderneming van water. Ook zouden wij beter in kaart willen zien waar de onderneming spanningen voorziet met andere belanghebbenden in de relevante stroomgebieden. Vooralsnog hebben wij vooral informatie gedeeld en onze verwachtingen uitgesproken. We zetten onze dialoog met Rio Tinto voort in 2023.

Vervolg

In het nieuwe jaar zetten wij onze gesprekken voort, waar mogelijk aan de hand van nieuw gepubliceerde rapportages door de geselecteerde ondernemingen.

4.2. Voortgang thema

Per eind december 2022 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.2.1

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Agnico-Eagle Mines Limited	Canada						
2	Newcrest Mining Limited	Australië						
3	Qorvo, Inc.	Verenigde Staten						
4	Rio Tinto plc	Verenigd Koninkrijk						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	Dialoog onsuccesvol afgerond
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

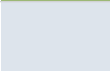
4.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	25% na 1,2 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0% na 1,2 jaar	nee

5. Reductie CO₂

In het klimaatakkoord van Parijs hebben 196 landen afgesproken de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de twee graden, waarbij het streven is de opwarming van de aarde beneden de 1.5 graad te houden. In het laatste VN rapport over klimaatverandering wordt er gesteld dat als we doorgaan op de huidige voet, de opwarming van de aarde ruim 3 graden zal bedragen. Het huidige beleid is ontoereikend om een significante reductie van broeikasgassen te bereiken. Om onder de 1.5 graad opwarming te blijven zal de mens in hoog tempo de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen moeten verminderen. De uitstoot van de verbranding van fossiele brandstoffen veroorzaakt een groot deel van de CO₂-uitstoot. Om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verlagen en de transitie naar duurzame energiebronnen gemakkelijker te maken zijn er wereldwijde inspanningen nodig. Hierbij ligt de nadruk op meer investeringen in hernieuwbare energie en het afbouwen van de afhankelijkheid van fossiele energiebronnen.

5.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Het koolstofbudget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen zal worden. Om ervoor te zorgen dat dit koolstofbudget niet op zal raken is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur.

Tijdens de dialoog CO₂-reductie gaan we in gesprek met ondernemingen over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich mee brengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen zal bieden. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen, maar zal zich ook richten op de mate in hoeverre ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Zijn de ondernemingen in staat om zich tijdig aan te passen aan een veranderend klimaat en veranderende regelgeving? Zullen de ondernemingen tijdig in staat zijn om te anticiperen en om verschillende toekomstscenario's uit te werken? Dit is niet alleen van belang voor het klimaat, maar ook voor de onderneming en haar aandeelhouders. Ondernemingen die niet tijdig anticiperen op de klimaatproblematiek zullen niet mee kunnen komen in een veranderende wereld en daardoor waarde verliezen.

Met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals Transition Pathway Initiative (TPI) is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in welke ondernemingen relatief de hoogste emissies hebben op basis van hun marktwaarde en het minste aandacht

besteden aan de transitie naar een klimaatvriendelijk business model. Tevens laten de TPI boordelingen zien in welke mate ondernemingen klimaatverandering erkennen als een risico voor de onderneming en in welke mate de onderneming anticipeert op deze veranderingen.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.
- Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO₂/EVIC.
- De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We focussen ons op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We focussen ons op het onderliggende doel 13.2, dat zich richt op het integreren van maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.

Voortgang thema

In het tweede halfjaar van 2022 stuurden we de engagementbrieven uit. Alleen van Hydro One hebben we nog geen reactie ontvangen. Met de overige 5 ondernemingen zijn gesprekken gepland of gevoerd. De voortgang in de dialogen met Valero Energy en Nucor, waar al mee gesproken is, wordt hieronder toegelicht.

Valero

Naar aanleiding van het eerste contact met de Valero heeft in de tweede helft van 2022 een gesprek met een vertegenwoordiger van de onderneming plaatsgevonden. Daarbij gaven wij uitleg en achtergrond bij het engagementtraject en lieten wij weten een heldere route naar 'net-zero' te verwachten. Er lijkt een proces binnen de onderneming op gang gekomen waarbinnen structureel aandacht bestaat voor klimaatrisico's. De grote afwezigheid in de rapportages van Valero zijn de scope 3 emissies, die tot wel 80 procent van de totale uitstoot kunnen beslaan. Over de scope 3 uitstoot of over de hoeveelheid CO₂ die vrijkomt bij het gebruik van haar product zegt de onderneming nog weinig in publieke rapportages. Daar moet de onderneming transparanter over worden. Tijdens onze dialoog met Valero vragen wij de onderneming de uitstoot van CO₂ serieus aan te pakken en op een scherpe emissiereductie in te zetten, die gericht is op het bereiken van 'net-zero' voor de gehele bedrijfsvoering, inclusief scope 1, 2 en 3. De onderneming heeft ons gehoord en ging uitgebreid in op onze vragen, maar wekte nog niet de suggestie direct op ons verzoek in te zullen gaan.

Nucor

Tijdens ons gesprek met Nucor nam de onderneming de gelegenheid om toelichting te geven op haar klimaatbeleid, -doelen en prestaties. Hoewel de onderneming met haar intensiteitsdoelen op de korte termijn binnen de grenzen van 1,5 graden zegt te blijven, is dit niet het geval op de langere termijn. Nucor profiteert van de lagere CO₂-intensiteit van haar productiemethode en publiceerde in 2021 plannen om de operationele CO₂-intensiteit met 35 procent te reduceren ten opzichte van 2015. Relatief tot de zeer intensieve staalsector is Nucor een producent met lage CO₂-intensiteit, maar in absolute zin is de uitstoot nog altijd aanzienlijk. Door de relatief lage emissie-intensiteit van het door Nucor geproduceerde staal en de voorsprong ten opzichte van sectorgenoten, ziet Nucor verdere reductie van de CO₂-uitstoot momenteel niet als de allerhoogste prioriteit.

Vervolg

In het begin van 2023 zullen de overige reeds geplande gesprekken plaatsvinden. Daarnaast zullen herinneringsmails gestuurd worden naar Hydro One.

5.2. Voortgang thema

Per eind december 2022 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Hydro One Ltd.	Canada						
2	Nucor Corporation	Verenigde Staten						
3	ONEOK, Inc.	Verenigde Staten						
4	Steel Dynamics, Inc.	Verenigde Staten						
5	Umicore	België						
6	Valero Energy Corporation	Verenigde Staten						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	Dialoog onsuccesvol afgerond
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

5.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten gedeeld aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 5.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 5.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	<i>Na 1 jaar</i>	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	<i>Na 1 jaar</i>	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	<i>Na 3 jaar</i>	0% na 0,6 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	<i>Na 3 jaar</i>	0% na 0,6 jaar	nee

6. Access to Nutrition

Eén op de drie mensen wereldwijd is of ondervoed of juist te zwaar. Gezonde en voldoende voeding is daarom wereldwijd een belangrijke uitdaging. Bedrijven in de voedingsmiddelen industrie kunnen een bijdrage leveren aan het aanpakken van deze problematiek en daarmee inspelen op de trend dat consumenten en overheden steeds meer belang hechten aan goede voeding. In 2018 is de nieuwe Access to Nutrition index uitgebracht, een gedegen studie die in kaart brengt hoe voedingsbedrijven presteren op dit thema. Op basis van dit onderzoek gaat Achmea IM, in samenwerking met investeerders wereldwijd, het gesprek aan met deze bedrijven.

6.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Zowel goede als voldoende voeding is van belang voor een gezonde samenleving. Voedingsmiddelenbedrijven kunnen op verschillende manieren een bijdrage hieraan leveren en tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij de productontwikkeling, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarde van hun producten.

De Access to Nutrition index is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing voor kinderen en het promoten van borstvoeding.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en internationale organisaties zoals de United Nations World Health Organisation (WHO). Er is zowel een wereldwijde index als regionale indices, die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika.

De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven belangrijke stappen kunnen zetten op het thema Toegang tot Goede en Voldoende Voeding. Zo kan slechts een derde van de onderzochte voedingsproducten als gezond worden gekwalificeerd.

Om het onderzoek met behulp van investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als gezamenlijk engagementprogramma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader

van dit engagementthema actief deel om ondernemingen te stimuleren stappen te zetten op het gebied van Toegang tot Goede en Voldoende Voeding.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de Access to Nutrition index:

- De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie, uitgewerkt in concreet beleid;
- De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
- De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;
- De onderneming ondersteunt met haar marketing een gezond voedingspatroon;
- De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en gezonde levensstijl;
- De onderneming geeft via de verpakking goede informatie over de voedingswaarde van producten;
- Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 2: Geen Honger

De focus ligt met name op het onderliggende doel 2.2, dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding(spatronen).

De focus ligt met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

Voortgang thema

Conagra

Met Conagra hebben we gesproken over de uitkomsten van de Access to Nutrition US Index. Een positieve stap die de onderneming heeft gezet is de invoering van een Nutrient Profiling System (NPS). Via een NPS kan een onderneming de gezondheid van de eigen product-portefeuille in kaart brengen, vergelijken, en hierop sturen. De invoering van een NPS was al sinds de start van de engagement een van onze wensen. We zien dit dan ook als een positieve stap naar aanleiding van onze engagement. Daarnaast hebben we met de onderneming gesproken over het aanscherpen van haar richtlijnen wat betreft marketing gericht op kinderen. Conagra heeft hier al regels voor opgesteld, maar deze gaan minder ver dan enkele best-practices in de sector.

Unilever

Met Unilever hebben we dit halfjaar ook weer een gesprek gehad. In dit gesprek zijn wij o.a. ingegaan op de Access to Nutrition US Index, waar de onderneming goed op scoorde. O.a. omdat de onderneming goed de gezondheid van haar producten in kaart brengt, duidelijke doelstellingen heeft om de gezondheid van het portefeuille te verbeteren en hier de laatste jaren transparanter over is geworden. Dat laat onverlet dat de onderneming nog een aantal stappen dient te zetten, met name omdat verschillende onderdelen van de productenportefeuille ongezond zijn. Een voorbeeld daarvan is het ijs dat de onderneming verkoopt. Ook hebben we besproken hoe de onderneming haar invloed kan inzetten, bijvoorbeeld door zich duidelijker uit te spreken voor betere regelgeving op het gebied van gezonde voeding of door te werken aan betere betaalbaarheid van gezonde voeding.

Suntory

Met Suntory loopt het contact nog steeds moeizaam. We hebben meerdere malen contact gezocht, maar de onderneming laat weten liever een gesprek in te plannen wanneer er nieuwe ontwikkelingen binnen de onderneming zijn. Ook via het Healthy Markets Initiative, een coalitie van investeerders waar we deel van uitmaken hebben we vragen gesteld over de stappen die Suntory op dit vlak wil zetten. Hierop is een schriftelijke reactie gekomen, waarbij de onderneming een opsomming geeft van haar beleid en aangeeft voor nu nog geen nieuw gesprek te willen plannen. Aangezien Suntory qua beleid nog duidelijk stappen heeft te zetten, vinden we dit teleurstellend en zullen we extra stappen zetten om de onderneming aan te zetten tot actie.

The Coca Cola Company

Met The Coca Cola Company hebben we in November een gesprek gehad. We hebben in dit gesprek gesproken over de uitkomsten van de Access to Nutrition US Index. We hadden de onderneming hierover ook een brief gestuurd met onze belangrijkste observaties en vragen. Een belangrijke uitkomst is dat, hoewel de onderneming stappen zet om de hoeveelheid suiker in haar producten te verminderen, op andere vlakken de voortgang stagneert. Zo heeft de onderneming nog geen systeem om, naast suiker, ook de

overige voedingswaarden van haar producten te meten en hier op te sturen. Belangrijk, aangezien de onderneming in toenemende mate, naast cola, ook andere dranken zoals vruchtensappen, sportdranken en thee verkoopt. Ook verwachten we meer actie om strategieën per landen of regio's te ontwikkelen op het gebied van gezonde voeding. De problematiek in de Verenigde Staten is immers anders dan in India. Juist van Coca Cola verwachten we een voorlopers rol vanwege haar marktaandeel en wereldwijde aanwezigheid. Onze vragen leidde niet direct tot toezeggingen. We gaan daarom met de andere investeerders met wie we deze gesprekken voeren overleggen of extra actie nodig is.

Meiji

In november vond het tweede gesprek plaats met de Japanse onderneming Meiji. Ook nu had de onderneming voor een goede vertaling gezorgd waardoor de bijeenkomst zeer effectief was. De onderneming bevestigde een aantal positieve ontwikkelingen die ook in de rapportages naar voren kwamen. Zo heeft de onderneming scherpere doelstellingen gezet om haar producten gezonder te maken en werkt het met een Nutrient Profiling System om de (on)gezondheid van producten in kaart te brengen. Ook vertelde Meiji hoe het werkt aan het uitbouwen van haar portefeuille aan producten die specifiek gericht zijn op een betere gezondheid. Juist op de Japanse thuismarkt vind hier veel innovatie plaats die de onderneming ook in andere markten wil inzetten. Zo heeft Meiji producten die gericht zijn op ouderen met een mindere eetlust, die toch zorgen voor het binnen krijgen van alle benodigde nutriënten. We noteren positieve voortgang op deze dialoog.

Vervolg

We zullen de gesprekken en voortgang in 2023 evalueren met de andere investeerders uit de coalitie rondom Access to Nutrition. Daarnaast zullen we met hen bespreken bij welke ondernemingen escalatie stappen voor de hand liggen. Wat ons betreft komen zowel Suntory als Coca Cola hiervoor in aanmerking.

6.2. Voortgang thema

Per eind december 2022 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Conagra Brands, Inc.	Verenigde Staten						
2	Meiji Holdings Co., Ltd.	Japan						
3	Suntory Beverage & Food Ltd.*	Japan						
4	The Coca-Cola Co.	Verenigde Staten						
5	Unilever NV	Nederland						

*De engagements met Unilever, Suntory, Conagra lopen vanaf 2018, de andere engagements vanaf 2021.

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	Dialoog onsuccesvol afgerond
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

6.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 6.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 6.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100% na 4,7 jaar	ja
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	60% na 4,7 jaar	ja

De engagements met Unilever, Suntory, Conagra lopen vanaf 2018, de andere engagements vanaf 2021.

7. Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

De eerste soorten plastic werden rond het begin van de vorige eeuw geïntroduceerd. Sindsdien heeft het gebruik van plastics een enorme vlucht genomen. Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van de grote hoeveelheid plastics ook tot grote problemen zoals milieuvervuiling en gezondheidsrisico's. Door vervuiling van land en water is plastic inmiddels een van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Daarom zet Achmea IM engagement over gebruik van plastic voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

7.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Daarnaast leidt het veelvuldig gebruik van plastics, vooral door de hoeveelheid chemische stoffen in plastics, tot gezondheidsrisico's⁸. En resten van plastic, waaronder zogenaamde microplastics worden inmiddels aangetroffen in ons voedsel⁹.

De gevolgen van het gebruik van plastics voor klimaat en milieu leiden tot toenemende regelgeving die van groot belang is voor producenten en gebruikers¹⁰. Zo heeft China in 2017 aangekondigd geen plastic afval meer te importeren en heeft India in de zomer van 2022 een verbod ingevoerd op gebruik van een aantal plastics producten voor eenmalig gebruik¹¹. Ook Europa heeft stappen aangekondigd en streeft ernaar dat in 2030 al het plastic recyclebaar is¹². En aan verdere aanscherping van verpakkingswetgeving wordt momenteel gewerkt. Ondertussen werken veel ondernemingen in de plastic waardeketen de laatste jaren aan duurzame alternatieven voor plastic. Echter, een recent rapport van de Ellen MacArthur Foundation, een organisatie die met ondernemingen werkt aan de transitie naar een circulaire economie, waarschuwt dat de voortgang (te) traag gaat¹³. Volgens de organisatie moet er veel meer gebeuren om de verwachte toename van plastic gebruik, en de vervuiling als gevolg daarvan, te keren. Ook de scenario's van de OESO¹⁴, en Systemiq¹⁵ geven aan dat de transitie nodig is,

en mogelijk. Deze transitie zal wel grote inspanningen vergen. Adviesbureau McKinsey stelde al in 2018 dat achter blijven bij deze 'plastic transitie' een significant risico is voor ondernemingen in de hele plastic keten.

Er zijn grote zorgen rond het gebruik van plastics. Zo wordt nog bijna alle plastic gemaakt uit olie of gas. Dit betekent dat nu wel 6% van de mondiale olieproductie gebruikt wordt voor de productie van plastics. Door economische ontwikkelingen en klimaatbeleid, zal het belang van plastics voor de olie- en gassector toenemen. Naar verwachting zal in 2050 ongeveer 70% van de olieproductie gebruikt worden in andere toepassingen dan brandstof. Plastic is daar een belangrijk onderdeel van¹⁶. Daardoor wordt voor olie- en gasbedrijven het produceren van grondstoffen voor plasticproductie van steeds groter belang. Echter, de winning van olie en gas leidt tot substantiële schade aan het milieu. En de productie van grondstoffen voor plastic veroorzaakt veel CO₂-uitstoot, wat schadelijk is voor het klimaat. Maar vooral de grote hoeveelheid plastic afval die in het milieu terecht komt is een groot probleem. Slechts ongeveer 10% van de geproduceerde plastics wordt op dit moment gerecycled. Verder komt 40% op stortplaatsen terecht, wordt 14% verbrand en meer dan 30% eindigt uiteindelijk in het milieu. Daar vervuult het meren, rivieren en uiteindelijk de oceanen. Jaarlijks komt er ruim 3 miljoen ton plastic in de oceanen terecht. Bij ongewijzigd beleid zal de productie en gebruik van plastic de komende decennia nog enorm

⁸ 'Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

⁹ www.weforum.org/agenda/2022/06/how-microplastics-get-into-the-food-chain.

¹⁰ <https://www.unpri.org/environmental-issues/how-can-investors-help-create-a-plastics-economy-that-works-event-roundup/3409.article>

¹¹ <https://edition.cnn.com/2022/07/01/india/india-bans-single-use-plastic-intl-hnk/index.html>

¹² 'Plastic Landscape review' Principles for Responsible Investment 2019

¹³ Global Commitment report 2022, EllenMacArthur Foundation 2022

¹⁴ Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

¹⁵ 'Reshaping plastics'; Systemiq

¹⁶ 'Net Zero by 2050, A Roadmap for the Global Energy Sector'; IEA 2022

toenemen¹⁷. Ook de vervuiling door plastic neemt daardoor nog toe. Daardoor bestaat de kans dat er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen aanwezig is. Het IPBES beschouwt milieuvervuiling, onder andere door plastics, als een van de belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit¹⁸.

Er zijn vele mogelijkheden voor ondernemingen om in de gehele keten bij te dragen aan deze urgente plastic transitie. Ondernemingen kunnen hun producten en processen zodanig aanpassen dat ze bijdragen aan 'Reduce, reuse en recycle', ofwel het verminderen van plastic gebruik, het hergebruiken van producten en het recyclen van materialen. Voor ondernemingen die consumentenproducten maken ligt de uitdaging vooral bij het zodanig ontwikkelen en aanbieden van producten dat minder verpakkingsmateriaal nodig is.

Doel van thema

Het doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen aan te sporen het gebruik van plastic, met name als verpakkingsmateriaal, te verminderen. We beogen dat de ondernemingen hiermee de transitie naar een circulaire economie versnellen en meer bijdragen aan het voorkomen dat plastic als afval in de natuur eindigt. Ook het gebruik van microplastics kan onderwerp zijn van gesprek. We zetten in op het bereiken van voortgang ten aanzien van één of meer van onderstaande doelen aangaande verbetering van beleid, implementatie en toetsing, samenwerking en transparantie.

Beleidsvorming:

- ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, en analyse van technische mogelijkheden, marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;
- de onderneming stelt ambitieuze doelen, bijvoorbeeld voor:
 - a) reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume),
 - b) reductie van het % gebruikte plastic uit fossiele grondstoffen,
 - c) reductie van plastic afval¹⁹;

deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar 'net-zero' uiterlijk in 2050, op basis van science based targets voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen;

- de onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken; ook weerhoudt de onderneming zich van (het bijdragen aan) politieke beïnvloeding om dergelijke regelgeving te voorkomen of af te zwakken;

Implementatie en toetsing

- de onderneming werkt aan het behalen van gestelde doelen met concrete prestatie-indicatoren (kpi's) en meet de voortgang ten aanzien van de doelen;

Samenwerking

- de onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastictransitie kunnen versnellen;

Transparantie:

- de onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's;
- de onderneming rapporteert over:
 - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastics op de gezondheid en op het milieu, en het eigen beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen;
 - hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastictransitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

Het engagement thema sluit aan bij verschillende SDGs, waaronder SDG 3: Goede gezondheid en welzijn, SDG 6: Schoon water en sanitair, SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen, SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie en SDG 14: Leven in het water.

Van deze doelen staat echter voor ons SDG 12 centraal, aangezien dit doel het meest concreet raakt aan het handelingsperspectief van ondernemingen in de plastic keten:

• SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

- 12.2 Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.

- 12.3 Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.

- 12.4 Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.

¹⁷ 'Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

¹⁸ Het 'Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services'

¹⁹ Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

- 12.5 Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.

- 12.6 Ondernemingen aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale ondernemingen, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

Geselecteerde sectoren & ondernemingen

De waardeketen van plastic, van grondstofwinning en productie tot het maken en verkopen van plastic producten waaronder verpakkingen, bestaat uit verschillende schakels. In dit engagement programma richten we ons op producenten en verkopers van consumentenproducten en vooral op de plastic verpakkingen die ze (laten) maken en verkopen. We kiezen voor verpakkingsmaterialen op basis van blootstelling aan bovengenoemde ESG risico's en relevantie daarvan voor de sector:

- Plastic verpakkingsmateriaal maakt ruim 40% uit van alle geproduceerde plastic producten; veel daarvan is voor eenmalig gebruik;
- Juist voor producenten van consumentengoederen en verpakkingen, is het van belang om in te spelen op

(aankomende) regelgeving, veranderende klantvraag en maatschappelijke druk;

- Door hun positie als afnemer in de keten, zijn ze tevens in staat om in de gehele keten verandering aan te moedigen;
- Deze groep ondernemingen is geconcentreerd en gelijksoortig wat zorgt voor een engagement met focus, waarbij bestaande goede praktijken breed in de sector kunnen worden toegepast;
- Rond deze sector is samenwerking mogelijk qua kennis en het gezamenlijk uitvoeren van engagement om zo de effectiviteit te vergroten;

Bij de keuze van specifieke ondernemingen is verder bepalend welke ondernemingen onderdeel zijn van de beleggingsportefeuilles van betrokken klanten. Ook hebben we gekeken naar recente onderzoeken waarin ondernemingen getoetst zijn op hun inzet en vorderingen om gebruik van plastic verpakking te verminderen. Zo publiceerde de VBDO recent het rapport 'Plastic Perspectives'²⁰ en publiceert de Amerikaanse NGO 'As You Sow' een 'Plastic pollution scorecard'²¹. Zo zijn we gekomen tot de in de tabel hieronder genoemde selectie van ondernemingen voor dit engagement programma.

TABEL 7.1.1

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	MSCI score verpakkings- materiaal en afval ¹	Reductiedoel 'nieuw plastic' ² % reductie per jaar
Carrefour SA	Frankrijk	Supermarktketens	AAA	n.a.	2,50
Henkel AG & Co. KGaA	Duitsland	Huishoudelijke en persoonlijke producten	AAA	5,30	4,70
Jerónimo Martins, SGPS S.A.	Portugal	Supermarktketens	A	n.a.	2,10
Kimberly-Clark Corp	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	AA	4,70	4,50
L'Oreal SA	Frankrijk	Persoonlijke producten	AAA	5,40	5,50
Marks and Spencer Group plc	Verenigd Koninkrijk	Winkelketen	AA	n.a.	n.a.
Procter & Gamble Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	A	4,60	4,50
Repsol SA	Spanje	Olie en gas	A	n.a.	n.a.
Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland	Supermarktketens	AA	n.a.	1,25

¹ MSCI indicator 'packaging material'

² Dit doel betreft het terugdringen van gebruik van nieuwe plastic grondstof uit fossiele brandstoffen, ook wel 'virgin plastic' genoemd. Bron: Global Commitment Progress Report 2022, of duurzaamheidsrapportage onderneming.

Samenwerking

In de aanloop naar dit programma kwamen we in contact met de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO). Aanleiding voor dit contact was een onderzoek dat zij deden naar hoe Europese ondernemingen hun gebruik van plastic in verpakkingsmateriaal beperken. Ook spraken we met As You Sow, een ngo uit de Verenigde Staten die zich richt op het verduurzamen van

ondernemingen door actief aandeelhouderschap. Ook zij voeren al enkele jaren engagement over het terugdringen van plastic. Voor de dialoog met de Amerikaanse bedrijven in dit programma onderzoeken we of we met As You Sow kunnen samenwerken. Met de VBDO zullen we in 2023 het contact voortzetten en zien of verdere samenwerking mogelijk is. Daarnaast blijft Achmea IM ook lid van de PRI Plastic Investor working group, die zal worden gewijzigd in

²⁰ www.vbdo.nl/en/2022/11/supermarkets-and-fmcgs-are-not-taking-responsibility-to-reduce-plastic

²¹ www.asyousow.org/reports/plastic-pollution-scorecard-2021 As You Sow, 2021

een circulaire economie werkgroep. Verder zullen we ook blijven samenwerken met het WWF en de EllenMacArthur Foundation in het kader van de Business Coalition for a Global Plastics Treaty (een VN verdrag om wereldwijd de vervuiling door plastic aan te pakken).

Voortgang thema

Dit programma is gestart in de tweede helft van 2022. In deze periode is het voorbereidend onderzoek gedaan en hebben we de selectie van ondernemingen vastgesteld. Op een conferentie van Packaging Europe²² in september konden we onze inzet op gebied van investor engagement in de plastic waardeketen presenteren en al informeel kennis maken met enkele van de geselecteerde ondernemingen. Later in het najaar werden we door de VBDO uitgenodigd om een bijdrage te leveren aan een webinar ter presentatie van hun onderzoek 'Plastic perspectives'. In dit webinar konden we onze reactie op het onderzoek geven en onze doelen en verwachtingen ten aanzien van engagement over plastic, verpakkingen en afval kenbaar maken. In de laatste maand van het jaar zijn de brieven aan de geselecteerde ondernemingen gestuurd. In de brief hebben we onze zorgen rond de problematiek van plastic verpakking en afval toegelicht en de engagement doelen kenbaar gemaakt. Ook hebben we de ondernemingen uitgenodigd voor een gesprek daarover. Hieronder volgt een korte beschrijving van elk van de ondernemingen in dit programma.

Ahold Delhaize

Ahold Delhaize ontstond in 2016 uit de fusie tussen de Nederlandse en Belgische supermarktondernemingen Ahold en Delhaize. Hoewel vooral bekend van de supermarkten en drogisterijen in Nederland en België, behaalt de onderneming bijna 2/3 van de omzet uit de supermarktketens in Verenigde Staten. Het concern heeft bijna 380.000 medewerkers en 7000 winkels en is wat betreft marktaandeel de nummer 4 in Europa en nummer 5 in de Verenigde Staten. In de supermarkten, drogisterijen en de online winkels, waaronder Bol.com, worden grote hoeveelheden plastic verpakking gebruikt. En hoewel Ahold Delhaize al serieus werkt aan het reduceren van plastic verpakking zal de onderneming de inzet moeten opschalen en het tempo moeten versnellen. We zullen dan ook het gesprek aan gaan over hoe de onderneming dit kan doen, en welke nieuwe, aangescherpte doelen daartoe gesteld kunnen worden.

Carrefour

Het Franse supermarktconcern Carrefour, opgericht in 1958 in Annecy, heeft meer dan 15.000 winkels in 31 landen. Carrefour is na Walmart de grootste supermarkten ter wereld. De keten is de uitvinder van het hypermarktconcept: de hele grote supermarkt, waar naast etenswaren ook een groot aanbod is van kleding tot huishoudelijke artikelen, elektronica en meubilair. Als 's werelds tweede retailer in omvang heeft Carrefour een grote rol in het terugdringen van het gebruik van plastic. En vanwege de strenge

verpakkingswetgeving in Frankrijk, heeft de onderneming al relatief veel ervaring met duurzame oplossingen. We willen daarom met Carrefour in gesprek over wat de andere supermarktketens van hen kunnen leren. Maar we zullen Carrefour ook vragen om het tempo van plastic reductie verder te versnellen en de goede praktijken uit Frankrijk ook uit te rollen in andere landen.

Jerónimo Martins

Jerónimo Martins (JM) is een Portugese onderneming met supermarktwinkels, voedseldistributie en gespecialiseerde detailhandel. De onderneming heeft bijna 5.000 winkels waarvan de meeste in Portugal, maar ook in Polen (Biedronka) en Colombia (Ara). De supermarkten van het merk Pingo Doce beheert JM via de Joint Venture Jerónimo Martins Retail (JMR), waarvan Ahold Delhaize de minderheidsaandeelhouder is. Als supermarktketen produceert en verkoopt de onderneming dagelijks grote hoeveelheden plastic verpakkingen. De onderneming heeft de problemen rond plastic afval al duidelijk op de radar en werkt al aan het reduceren van plastic verpakking. We willen met Jerónimo Martins in gesprek gaan over hoe het tempo van plastic reductie verder versneld kan worden en hoe succesvolle oplossingen ook uitgerold kunnen worden naar alle landen waar de onderneming actief is.

Henkel

Henkel, opgericht in 1876 is een Duitse multinational gespecialiseerd in chemie en verzorgingsproducten. Henkel heeft wereldwijd meer dan 52.000 mensen in dienst, waarvan ongeveer 85% buiten Duitsland. De onderneming produceert bekende haarverzorgingsproducten zoals Schwarzkopf, zepen, wasmiddelen (Persil), wasverzachters, kleefstoffen (Pritt en Pattex) en functionele coatings. Als producent van vele duizenden flessen shampoo en wasmiddelen, werkt Henkel al aan de verduurzaming van de verpakkingen. In 2021 was al 18% van de verpakkingen van gerecycled plastic gemaakt. Maar ook bij Henkel zullen tempo en schaal van verduurzaming het onderwerp van gesprek zijn. We zullen bespreken wat de onderneming kan versnellen en verbreden, en hoe ze daarover ook beter aan aandeelhouders kan rapporteren.

Kimberly-Clark

Kimberly-Clark uit de Verenigde Staten maakt consumentenproducten op gebied van gezondheid en hygiëne. Tot het assortiment voor consumenten behoren luiers, tissues, papieren handdoeken en incontinentieproducten. Voor de gezondheidszorg maakt de onderneming operatiejassen en gezichtsmaskers voor eenmalig gebruik. De producten van Kimberly-Clark worden verkocht in landen over de hele wereld. Ook Kimberly Clark gebruikt nog veel plastic, zowel in de producten, als in verpakkingen. De onderneming heeft inmiddels het doel om de plastic voetafdruk met 50% te verminderen in 2030. Ondanks dit stevige doel, moet er bij Kimberly-Clark nog veel

²² Sustainable Packaging Summit, Packaging Europe, 13-14 september 2022

gebeuren om dit doel te bereiken. Ook kan de onderneming in de rapportage over de voortgang nog veel verbeteren.

L'Oréal

L'Oréal uit Frankrijk is 's werelds grootste producent van cosmetica, parfums, haarverzorging en huidverzorgingsproducten. De merken, waaronder Lancôme, Maybelline, Garnier, Redken en Matrix worden verkocht in meer dan 150 landen. L'Oréal bezit ook een belang van 19,5% in het farmaceutische bedrijf Sanofi/Synthélabo. De meerderheid van de aandelen van L'Oréal, ruim 54%, is in handen van Gesparal, een holding met als eigenaren Liliane Bettencourt en haar familie (51%) en het Zwitserse Nestlé (49%). L'Oréal gebruikt veel plastic als verpakkingsmateriaal. En hoewel er al gewerkt wordt aan verduurzaming van verpakkingsmaterialen, bijvoorbeeld door gebruik van gerecycled plastic, moet er ook bij L'Oréal nog veel gebeuren. In gesprek met L'Oréal willen we zien welke goede praktijken, bijvoorbeeld op gebied van navulbare verpakking, ook door concurrenten toegepast kunnen worden. En we zullen de onderneming aansporen om waar mogelijk het tempo van verduurzaming op te voeren en ook beter over de voortgang te rapporteren.

Marks & Spencer

Marks & Spencer (M&S), opgericht in 1884, is Britse keten van warenhuizen. De onderneming heeft bijna 1500 winkels, waarvan ruim 900 in het Verenigd Koninkrijk (VK) en heeft circa 65.000 mensen in dienst. Veel van de vestigingen in het buitenland zijn franchise-ondernemingen en mede daarom is de omzet uit het buitenland slechts rond de 10%. In het VK is M&S marktleider op het gebied van kleding, maar het grootste deel van de omzet komt van de verkoop van etenswaren. Hoewel de onderneming zich al wel inzet om de hoeveelheid plastic verpakking te reduceren, zullen we in gesprek gaan met de onderneming over hoe de voortgang te versnellen, de doelen aan te scherpen en de rapportage over doelen en voortgang te verbeteren.

Procter & Gamble

Procter & Gamble (P&G) is een Amerikaanse producent en verkoper van consumentengoederen. De producten van de onderneming omvatten shampoo en haarverzorging, scheermesjes, tandenborstels, tandpasta, afwasmiddelen, detergents, oppervlaktreinigers en luchtverfrissers. De belangrijkste merken zijn onder andere Head & Shoulders, Ariel, Braun en Fusion. P&G verkoopt de producten via diverse kanalen zoals supermarkten, kruidenierswinkels, ledenclubwinkels, gespecialiseerde schoonheidswinkels, online kanalen, apotheken en drogisterijen. Voor veel van de producten wordt plastic als verpakkingsmateriaal gebruikt. En hoewel P&G al wel een doel heeft gesteld om het percentage nieuwe plastics uit fossiele grondstoffen te reduceren, zijn de uitdagingen voor de onderneming nog steeds groot. We zullen daarom met de onderneming in gesprek gaan over de voortgang, goede voorbeelden voor andere ondernemingen, en over hoe het voorkomen van plastic afval wereldwijd versneld te reduceren.

Repsol

Repsol is een olie- en gasbedrijf uit Spanje. De onderneming verdient de meest omzet uit winning en verkoop van olie en gas. Maar Repsol produceert ook basismaterialen voor plastics. Waar ten aanzien van olie en gas de transitie naar een 'net-zero' economie de grootste uitdaging is, is op gebied van plastics ook de vraag hoe de onderneming kan bijdragen aan de transitie van plastics uit fossiele grondstoffen naar een circulaire economie op basis van natuurlijke materialen en hergebruik. Daarnaast is het de vraag wat het voor Repsol betekent, als de vraag naar plastics uit fossiele grondstoffen gaat afnemen. Over deze vragen zullen we met Repsol in gesprek gaan. We zullen daarbij inzetten op het versnellen van de nodige transitie, aanscherping van de doelen en verbetering van de rapportage over de voortgang. In het engagement met Repsol willen we samenwerken met As You Sow, een ngo uit de Verenigde Staten, die in samenwerking met beleggers bedrijven aanzet tot verduurzaming. As You Sow voert al langer een vergelijkbare dialoog met een aantal petrochemische bedrijven in de Verenigde Staten en wil nu ook met Europese petrochemische ondernemingen in gesprek.

Vervolg

In het begin van 2023 zullen de eerste gesprekken met de ondernemingen plaatsvinden. De eerste gesprekken met Ahold Delhaize, Carrefour, Henkel, Jerónimo Martins en Repsol zijn inmiddels gepland.

7.2. Voortgang thema

Per eind december 2022 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Carrefour SA	Frankrijk						
2	Henkel AG & Co. KGaA	Duitsland						
3	Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Portugal						
4	Kimberly-Clark Corp	Verenigde Staten						
5	L'Oreal SA	Frankrijk						
6	Marks and Spencer Group plc	Verenigd Koninkrijk						
7	Procter & Gamble Company	Verenigde Staten						
8	Repsol SA	Spanje						
9	Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	Dialoog onsuccesvol afgerond
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

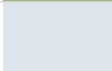
7.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kost toelichten:

TABEL 7.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 7.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100% na 0,6 jaar	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100% na 0,6 jaar	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0% na 0,6 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0% na 0,6 jaar	nee

8. Biodiversiteit

Biodiversiteit is het geheel van de diversiteit van soorten, de variatie van genetisch materiaal en de verschillende ecosystemen. Deze ecosystemen leveren belangrijke diensten aan de economie, zoals de dierlijke bestuiving van voedselgewassen, de natuurlijke zuivering van water en de instandhouding van een vruchtbare bodem voor gewassen. Daarom is het behoud van biodiversiteit van belang voor de financiële sector. Als ecosystemen hun veerkracht verliezen, neemt de productiecapaciteit af wat tot minder opbrengst leidt voor veel sectoren waarvan beleggers afhankelijk zijn. In dit engagementproject spreken we ondernemingen aan op hun verantwoordelijkheid om biodiversiteit te beschermen en te bevorderen.

8.1. Introductie thema

Achtergrond van thema

Biodiversiteit, het geheel van de diversiteit van soorten, de variatie van genetisch materiaal en de verschillende ecosystemen, staat wereldwijd onder zware druk. Studies, zoals de Global Assessment²³ van het Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES, 2019), tonen aan dat al veel van de oorspronkelijke biodiversiteit in de wereld verloren is gegaan.

Het verlies van biodiversiteit leidt tot verzwakking van ecosystemen. Verzwakte ecosystemen verliezen productiekraft en dit bedreigt ook de menselijke activiteiten die afhankelijk zijn van de opbrengsten van die ecosystemen. Zo leidt ontbossing en erosie tot verlies aan natuur en vruchtbare grond voor landbouw. Vervuiling van de zeeën en oceanen bedreigen de toekomstbestendigheid van marine ecosystemen en daarmee de visvangst. Daarnaast wordt het ook steeds duidelijker hoe verlies van biodiversiteit en gezonde ecosystemen bijdraagt aan de snellere verandering van het klimaat.

Een in juni 2020 verschenen rapport van De Nederlandse Bank (DNB) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) beschrijft hoe verlies aan biodiversiteit een significant risico is voor de financiële sector²⁴. Ook internationaal neemt de aandacht van de financiële sector voor de risico's van het verlies van biodiversiteit toe. Zo hebben inmiddels 126 financiële instellingen uit alle delen van de wereld de 'Finance for Biodiversity Pledge'²⁵ ondertekend. Achmea IM heeft dit initiatief ook ondertekend.

Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen, waarvan een aanzienlijk deel de natuur beïnvloedt. Met hun activiteiten hebben zij (on)bewust een aandeel in het verlies van biodiversiteit. Veel ondernemingen zijn op hun beurt weer afhankelijk van biodiversiteit en producten die voortkomen uit de natuur; ook wel ecosysteemdiensten genoemd. In een rapport beschrijft DNB deze samenhang als volgt: "De relatie tussen biodiversiteit en financiële instellingen is indirect en tweezijdig. De financiële sector financiert bedrijven die voor de productie van hun goederen en diensten (deels) afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten. Daarnaast financiert de sector bedrijven die met hun productieprocessen biodiversiteit negatief beïnvloeden door veranderend land- en zeegebruik, overexploitatie van ecosystemen, klimaatverandering en vervuiling." Ook de UN Principles for Responsible Investment (PRI) beschrijft de materiele risico's van biodiversiteitsverlies voor de financiële sector²⁶. ESG-dataleverancier MSCI noemt biodiversiteit een belangrijk ESG thema voor 2021.²⁷

Doel van thema

Op basis van onderzoek naar de impact van industriële sectoren op biodiversiteit en met behulp van ESG-data van MSCI is de landbouwketen gekozen voor dit engagementthema. Met ondernemingen in deze keten willen we spreken over hoe zij hun (mogelijk) negatieve impact op biodiversiteit in kaart brengen en wat zij doen - of nog meer kunnen doen - om het verlies ervan te stoppen. Ook willen we horen in hoeverre de ondernemingen hun afhankelijkheid van biodiversiteit op de radar hebben staan. Afsluitend willen we aan de orde stellen hoe de ondernemingen biodiversiteit kunnen bevorderen. We

²³ <https://ipbes.net/global-assessment>

²⁴ 'Biodiversiteit en de financiële sector: een kruisbestuiving?'; PBL / DNB; juni 2020

²⁵ Met de Pledge committeert Achmea IM zich aan het meten van impact op verlies van biodiversiteit en het stellen van doelen om verlies aan biodiversiteit te reduceren; zie www.financeforbiodiversity.org

²⁶ www.unpri.org/sustainability-issues/environmental-social-and-governance-issues/environmental-issues/biodiversity?adredir=1 | "download

²⁷ To Bee or not to Bee: Investors Tackle the Biodiversity Crisis, MSCI 2021

willen daarbij aansluiten op beschikbare methoden, standaarden en richtlijnen. We volgen de vele ontwikkelingen op dit vlak op de voet en indien relevant krijgen zij een plek in het engagementtraject.

We hebben voor dit engagementtraject het doel gesteld dat geselecteerde ondernemingen één of meer van onderstaande stappen zetten.

- **Beleid en bestuur.**
 - De onderneming benoemt het belang van het behoud van biodiversiteit in haar beleid;
 - Het bestuur van de onderneming geeft blijk van de urgentie van het thema biodiversiteit en stelt doelen en neemt verantwoordelijkheid voor de uitvoering ten aanzien van:
 - Het tegengaan van ontbossing/ bescherming van de natuur;
 - Bescherming en verbetering van biodiversiteit bij het gebruik van bestaande landbouwgrond en gedegradeerde landbouwgronden.
- **Structurele analyse en aanpak in 5 stappen**²⁸:
 - Impact en afhankelijkheden meten;
 - Interpreteren, prioriteren;
 - Doelen stellen;
 - Implementeren;
 - Voortgang meten en rapporteren.
- **Samenwerking in de keten** vergroot de kans op positieve impact, door gebruik te maken van beschikbare kennis, ervaring en succesvolle voorbeelden. We moedigen ondernemingen aan om samenwerking te zoeken of te initiëren. Voorbeelden daarvan zijn: OP2B/ Natural Capital Coalition / World Business Council for Sustainable Development, Organic Cotton Accelerator.
- We verwachten rapportage over de positieve en negatieve impact op biodiversiteit, gebruik makend van leidende

standaarden en rekening houdend met internationale ontwikkelingen in verslaglegging.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende SDGs:

• **SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie**

We focussen op het onderliggende doel 12.2, dat zich richt op duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen en doel 12.6, dat in het bijzonder grote en transnationale bedrijven aanmoedigt om duurzame praktijken te omarmen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

• **SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen.**

We focussen op het onderliggende doel 14.1, dat zich richt op het voorkomen van vervuiling van de zee.

• **SDG 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.**

We richten ons vooral op de verantwoordelijkheid van de landbouwketen om ontbossing tegen te gaan en gezonde, productieve landbouwgronden te bevorderen, waardoor de druk op natuur en beschermde natuurgebieden kan afnemen. Deze theam's zijn onderdeel van onderliggende doelen van 15.2 en 15.3.

Geselecteerde ondernemingen

Op basis van ons voorbereidend onderzoek en screening van de beleggingsportefeuilles van klanten hebben we de volgende ondernemingen geselecteerd voor engagement over biodiversiteit:

TABEL 8.1.1 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	Duurzaam grondstof gebruik ¹
Costco Wholesale Corp.	US	Supermarktketens	A	5,7
General Mills	US	Voedingsproducten	AAA	6,2
The Kroger	US	Supermarktketens	AA	7,8
Tyson Foods	US	Voedingsproducten	BBB	4,2
Sysco Corp	US	Supermarktketens	BBB	5,0

¹ Ondernemingen worden beoordeeld op de milieueffecten van de grondstoffen die in hun producten worden gebruikt en hun inspanningen op het gebied van traceerbaarheid van de toeleveringsketen en certificering.

Samenwerking

De samenwerking met leden van de Finance for Biodiversity Pledge engagement werkgroep blijft van toegevoegde waarde. Een van de partners, Vancity uit Canada, heeft zich

extra ingezet voor de dialoog met Costco. Zo diende Vancity een aandeelhoudersresolutie in, met het voorstel om het raamwerk van de Tasforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) te hanteren voor de analyse van

²⁸ Deze 5-stap aanpak is ontleend aan de 'Initial Guidance for Business' van het Science-based targets for nature initiatief

biodiversiteitsimpact en risico's. Costco deed de toezegging om in 2023 het TNFD raamwerk aan de slag te gaan, en Vancity heeft de resolutie daarom ingetrokken. Costco heeft het plan om met TNFD te gaan werken inmiddels in het aangescherpte 'climate action plan' opgenomen. Aanleiding van dit nieuwe action plan was een aandeelhoudersresolutie van Green Century, een institutionele belegger uit de Verenigde Staten. In deze resolutie vroeg Green Century om aanscherping van het klimaatbeleid op basis van het Science-Based Targets Initiatief (SBTI), inclusief 'scope 3' doelen. Achmea IM steunde deze resolutie.

Ook blijven we samenwerken met Ceres en het FAIRR netwerk²⁹. Beide organisaties breiden hun activiteiten op gebied van biodiversiteit en engagement uit, en richten zich daarbij deels op de ondernemingen in onze dialoog. Met de samenwerking stroomlijnen en versterken we de verwachtingen voor de ondernemingen. Aan de gesprekken met Tyson en Kroger namen in dat kader een enkele institutionele beleggers deel die ook zijn aangesloten bij het 'Food Emissions 50' programma van Ceres. En op de Biodiversiteitstop in Montreal, in december, werd de start van het 'Nature Action 100' programma voor collectief engagement aangekondigd. We volgen de ontwikkelingen rond dit programma op de voet en bekijken of en zo ja op welk moment Achmea IM zich bij dit initiatief zal aansluiten.

Voortgang thema

In het afgelopen half jaar hebben we met 4 van de 5 ondernemingen een gesprek gevoerd. Dit waren Costco, Kroger, Sysco en Tyson. Alle gesprekken waren constructief en informatief. Ook met Costco is het contact nu beter, dankzij de samenwerking met een aantal institutionele beleggers uit de Verenigde Staten en Canada. Met de overige ondernemingen in het programma spraken we al in de eerste helft van het jaar.

Sysco

In juli 2022 spraken we nogmaals met Sysco. De onderneming laat vooruitgang zien op een aantal programma's die bijdragen aan behoud van biodiversiteit. Zo zijn de doelen voor inkoop van duurzame vis aangescherpt en zijn zoals aangekondigd, ook de doelen aangescherpt voor de duurzaamheid van rundvlees, papier, soja en koffie. In 2023 wil Sysco doelen stellen voor nog een vijfde productketen. En Sysco werkt aan een volgende rapportage over de voortgang in de aanpak van ontbossing, op basis van de 'CDP forest' rapportage standaard. Hoewel Sysco dus veel goed werk verricht, missen we nog wel de overkoepelende impact - en risicoanalyse die beleggers maar ook de onderneming zelf beter inzicht kan geven voor het stellen van prioriteiten. En wat betreft het aanpakken van ontbossing en verduurzaming van landbouwpraktijken zullen we de onderneming blijven aansporen tot aanscherping van de doelen en duidelijker rapportage over de voortgang.

Costco

In augustus spraken we met Costco. We voerden dit gesprek samen met institutionele beleggers uit de VS, die al in gesprek waren met Costco over het terugdringen van het gebruik van pesticiden en andere schadelijke chemicaliën. Achmea IM steunde deze dialoog al en dit bood nu de mogelijkheid om bij het gesprek aan te sluiten en ook de link te leggen tussen de chemicaliën agenda en het thema biodiversiteit. We zijn blij dat we via deze samenwerking met andere partijen – een instrument uit onze escalatiestrategie – de dialoog beter op gang hebben gekregen. Hoewel Costco in de toon van het gesprek laat blijken graag de regie te houden over de duurzaamheidsagenda, merkte de onderneming ook dat het de wensen van aandeelhouders niet kan negeren. Zo werd op de aandeelhoudersvergadering in januari een resolutie over aanscherping van het klimaatbeleid met bijna 70% van de stemmen aangenomen. Naar aanleiding daarvan is een nieuw klimaat actieplan geformuleerd. Daarin is ook – zoals hierboven onder 'samenwerking' genoemd – opgenomen dat de onderneming met het TNFD raamwerk voor analyse van biodiversiteitsimpact aan de slag gaat. Dit is in onze visie een belangrijke stap om de impact op verlies van biodiversiteit meer systematisch in kaart te brengen zodat daar vervolgens ook de aanpak beter op gestuurd kan worden. Hoewel Costco deze toezegging deed aan Vancity, naar aanleiding de door hen ingediende resolutie, noteren we deze ontwikkeling toch als een mijlpaal, vanwege onze nauwe samenwerking met Vancity in de dialoog met Costco. Om deze voortgang te markeren, noteren we dit als mijlpaal 'toezegging'.

Kroger

In oktober spraken we met Kroger. Ook bij Kroger zien we voortgang op gebied van de aanpak van verlies van biodiversiteit. Zo noemt Kroger in het duurzaamheidsverslag het voornemen om de rapportages in lijn te brengen met de aanpak van TNFD en/of de Science-Based Targets for Nature (SBTN) aanpak. Omdat we in de dialoog met Kroger expliciet hadden gevraagd om het volgen van een van deze standaarden voor analyse van biodiversiteitsimpact en risico's, noteren we dit voornemen als een mijlpaal voor een toezegging. In het gesprek kwam ook Kroger' s aanpak van verduurzaming van landbouwmethoden aan de orde, en de gesprekken die de onderneming voert met toeleveranciers, over het terugdringen van de risico's van betrokkenheid bij ontbossing. Verder heeft Kroger in 2022 aangekondigd de klimaatdoelen aan te scherpen en daarbij ook een 'scope 3' doel te stellen volgens de 'science-based targets' aanpak. Voor Kroger en sectorgenoten, zijn de CO₂ emissies uit de landbouw een belangrijk deel van de totale 'scope 3'. En het beperken van klimaatverandering is ook voor behoud van biodiversiteit van groot belang.

²⁹ Ceres en FAIRR zijn beide netwerken die met institutionele beleggers samenwerken aan verduurzaming; www.ceres.org / www.fairr.org

Tyson

In november spraken we Tyson, voor de tweede maal dit jaar. De onderneming vertelde ons begin dit jaar al te werken aan een herijking van de duurzaamheidsstrategie. Onze wensen op gebied van biodiversiteit, zoals een structurele analyse van de impact op- en risico's van biodiversiteitsverlies en het aanscherpen van de doelen ten aanzien van het stoppen van ontbossing, kwamen dus op het juiste moment. In het gesprek in november bespraken we de voortgang die we zagen in het nieuwste duurzaamheidsrapport, zoals een nieuwe materialiteitsanalyse. Tyson toonde zich ook bereid om aan de slag te gaan met het raamwerk van de TNFD. Dit is een belangrijke toezegging ten aanzien van een systematische analyse van biodiversiteitsimpact en risico's. Hoewel we nog even moeten afwachten hoe Tyson met het TNFD raamwerk aan de slag gaat, noteren we de toezegging als een mijlpaal voor voortgang. Verder heeft Tyson ook de klimaatdoelen aangescherpt volgens de science-based targets aanpak, om de doelen beter in lijn te brengen met de doelen van het klimaat akkoord van Parijs.

Vervolg

In 2023, het laatste jaar van dit engagement project, willen we met alle ondernemingen nog tenminste 1 gesprek voeren. Inzet daarbij is verdere concrete toezeggingen ten aanzien van het reduceren van verlies van biodiversiteit. Ook de doelen uit het in december in Montreal vastgestelde nieuwe verdrag voor de aanpak van verlies van biodiversiteit (Global Biodiversity Framework) zullen we daarbij aan de orde stellen. Ook blijven we de ontwikkelingen rond het collectieve engagement programma 'Nature Action 100' op de voet volgen. De kans is groot dat dit programma ook een aantal van de ondernemingen in onze dialoog als doelwit kiest. In dat geval kunnen we met onze ervaring mogelijk een rol spelen in dit nieuwe programma.

8.2. Voortgang thema

Per eind december 2022 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

	Onderneming	Land	Mijlpaal					
			1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Costco Wholesale Corporation	Verenigde Staten						
2	General Mills, Inc.	Verenigde Staten						
3	Kroger Co.	Verenigde Staten						
4	Sysco Corporation	Verenigde Staten						
5	Tyson Foods, Inc.	Verenigde Staten						

Symbool	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
	Afgerond	Brief verzonden en ontvangst bevestigd	Gesprekken ingepland of gevoerd	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en akkoord	Beleidswijziging doorgevoerd	Dialoog succesvol afgerond
	Gestart	Brief verzonden	Gesprekken nog niet ingepland	Voorstel beleidswijziging beoordeeld en nog niet akkoord	Beleidswijziging wordt doorgevoerd	Dialoog onsuccesvol afgerond
			Gesprek afgewezen	Voorstel beleidswijziging nog niet beoordeeld	Beleidswijziging wordt niet doorgevoerd	Dialoog tussentijds beëindigd
	Statuswijziging in rapportageperiode					
	Statuswijziging in rapportageperiode					

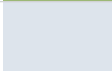
8.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben ondernemingen ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kost toelichten:

TABEL 8.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagements succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	80% na 2 jaar	nee
Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van de onderneming heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	60% van de bedrijven heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	80% na 2 jaar	ja

9. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde bedrijven zijn belangrijke actoren in de Nederlandse samenleving als werkverschaffers, centra voor innovatie en als bron van economische activiteit. Aandeelhouders hebben een controlerende rol en beïnvloeden via hun stembeleid en dialoog het ondernemingsbeleid. Vanwege de belangrijke rollen die Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen spelen is het relevant om extra aandacht te leggen op deze specifieke groep van ondernemingen via een permanente dialoog.

9.1. Achtergrond

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers vanwege de directe sociaaleconomische belangen die hun bedrijfsactiviteiten met zich meebrengen. Belangrijke strategische besluiten van deze ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op de lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en langetermijnwaardecreatie. Ook remuneratievoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijk discussie. We hechten er grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierbij toetsten we de beleidsvoorstellen aan de uitgangspunten en best practices van de Nederlandse Corporate Governance Code (herzien in 2016), en sinds 2019 aan de Nederlandse Stewardship Code. Bij het voeren van de dialogen trekken we zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion.

De Stewardship Code geeft ons als institutionele belegger de mogelijkheid verantwoording af te leggen aan deelnemers en klanten over de wijze waarop we invulling geven aan onze aandeelhoudersrechten. De code is in lijn met de verantwoordelijkheden van aandeelhouders ten aanzien van transparantie rond het betrokkenheids- en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (Shareholders' rights directive). De Stewardship Code onderstreept het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid in het streven naar langetermijnwaardecreatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast verlangt de code van institutionele beleggers de bereidheid om, eventueel samen, een constructieve dialoog aan te gaan met de Nederlandse beursondernemingen en andere belanghebbenden.

Overzicht dialogen

In de tweede helft van 2022 is Achmea IM, namens het Pensioenfonds, in dialoog gegaan met drie Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband, zie tabel 9.1.1.

TABEL 9.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H2 2022

Onderneming	Besproken onderwerpen
Philips	Klimaat, diversiteit, mensenrechten, strategie.
Shell	Klimaat, beloningsbeleid, bestuur.
Vopak	Klimaat en beloningsbeleid

Dialogen met Nederlandse ondernemingen Philips

In het 2^e halfjaar is met de voorzitter van de Raad van Commissarissen van Philips gesproken over het vertrek van Frans van Houten als CEO van Philips en het aantreden van Roy Jakobs als nieuwe CEO. De voorzitter heeft toegelicht waarom er op dit moment gekozen is voor de wisseling, welke overwegingen een rol hebben gespeeld en hoe het proces verlopen is. Wat betreft de timing werd aangegeven dat Philips het een voordeel vond dat de nieuwe CEO het budget voor 2023 kon voorbereiden en daarmee in eigen hand had. Het proces voor opvolging is eind 2021, begin 2022, gestart. Er is zowel naar interne als externe kandidaten gekeken. Hier is ook een recruiter bij betrokken geweest. Dit zorgde voor een internationale lijst. De Raad van Commissarissen had al besproken welke vaardigheden, competenties en ervaring er gewenst was. Begin augustus 2022 werd de keuze gemaakt voor Roy Jakobs. De RvC vindt het een voordeel dat Roy Jakobs bekend is met Dreamstation en de terugroepactie van de apneu apparaten. Hierdoor kon de nieuwe CEO met dit onderwerp gelijk van start gaan. Philips heeft benadrukt dat Roy Jakobs niet betrokken was bij de start van de problemen met Dreamstation.

Ook is er gesproken over het verloop van de terugroepactie van de apneu apparaten. Philips geeft aan hard te werken aan een oplossing. Alle relevante apparaten kunnen niet in één keer teruggeroepen en vervangen worden. Dit kost tijd. De terugroepactie gaat de FDA echter te langzaam. Over het nog lopende onderzoek naar de (on)schadelijkheid van de apneu apparaten op de gezondheid van de gebruikers kon Philips nog niets zeggen. Het is onbekend wanneer het onderzoek is afgerond.

Uiteraard is er ook gesproken over het beloningsverslag van Philips op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering. Wij zijn het niet eens met de discretionaire aanpassing die de RvC heeft toegepast om de doelstellingen aan te passen, waardoor de bonussen toch werden behaald en deze werden uitgekeerd. Zeker gezien de recente problemen met de slaapapneu apparaten. Ons standpunt is ook toegelicht in het gesprek met Philips in het 1^e halfjaar, in aanloop naar de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering. Andere aandeelhouders van Philips hebben duidelijk gemaakt dat zij de bonus niet gerechtvaardigd vinden. Zo heeft bijna 80% van de aandeelhouders tegen het beloningsverslag gestemd. De reactie van Philips, tijdens en kort na de aandeelhoudersvergadering, liet ook te wensen over. De kritiek van aandeelhouders leek niet serieus te worden genomen. Philips voert dit 2^e halfjaar gesprekken met diverse aandeelhouders om feedback te verkrijgen. De conclusies en eventuele acties die Philips neemt, wordt bekend gemaakt na afronding van het proces. Naar verwachting zal de uitkomst in aanloop naar de aandeelhoudersvergadering 2023 bekend worden gemaakt.

Shell

Met Shell hebben we twee gesprekken gevoerd, namelijk met de chair en met de voorzitter van het Remuneration Committee. Met de chair is gesproken over het vertrek van Ben van Beurden, voormalig CEO, en de keuze voor Wael Sawan als nieuwe CEO. Shell heeft hierbij het proces en de belangrijkste overwegingen die een rol hebben gespeeld bij de definitieve keuze toegelicht. Als investeerders hebben we aangegeven dat we hopen dat de nieuwe CEO de benodigde versnelling in de klimaattransitie kan gaan brengen. Daarnaast is er gesproken over de huidige wereldwijde problemen zoals de inflatie en de oorlog in Oekraïne en of dit gevolgen gaat hebben voor de strategie van Shell. De chair gaf aan dat, naar verwachting, de strategie niet radicaal zal veranderen. Shell gaf aan dat ze proberen de belangen van alle aandeelhouders en klanten te balanceren. Wat betreft de kapitaaluitgifte is besproken dat het voor aandeelhouders fijn is dat dit deels aan hen ten goede komt na mindere jaren, maar dat het gezien de klimaattransitie ook belangrijk is dat er gekeken wordt naar mogelijke investeringen die de klimaattransitie van Shell kunnen helpen.

Ook is er uitgebreid gesproken over het klimaattransitieplan van Shell. We willen informatie over hoe het plan van Shell bijdraagt aan het terugbrengen van CO₂ uitstoot op het gebied van scope 3. Shell bracht weer naar voren dat dit lastig is. Voor hun gevoel kan dat alleen door (zakelijke) klanten af

te stoten. Shell gaf aan dat het belangrijk is dat de (zakelijke) klanten ook gevraagd worden om klimaattransitieplannen op te stellen. Wanneer zij hun uitstoot verminderen werkt dit door voor Shell ten aanzien van scope 3. Hierop is aangegeven dat uiteraard ieder zijn verantwoordelijkheid heeft om stappen te zetten, maar dat Shell dus ook zijn verantwoordelijkheid heeft en in gesprek moet met deze klanten. Opgemerkt wordt dat de onderbouwing van het klimaattransitieplan erg belangrijk is. Wanneer geen cijfers gepubliceerd worden, kan een goede onderbouwing toch vertrouwen geven. Dat mist momenteel. Shell gaf aan hier aan te werken.

Tijdens het gesprek met de voorzitter van het Remuneration Committee is gesproken over het aangepaste beloningsbeleid wat Shell aan de aandeelhouders zal voorleggen op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering in 2023. In dit aangepaste beleid worden wijzigingen aan het Long Term Incentives Plan (LTIP) voorgesteld. We hebben tijdens het gesprek feedback kunnen geven op het voorstel. Het definitieve voorstel voor het aangepaste beloningsbeleid zal pas bekend worden in aanloop naar de aandeelhoudersvergadering. De precieze uitwerking zal dan worden beoordeeld, dan zal ook bekeken worden of de klimaat gerelateerde performance metrics als voldoende worden beoordeeld.

Vopak

In het 2^e halfjaar is ook gesproken met Vopak. De steun voor het beloningsverslag van Vopak is de afgelopen 2 jaar dalende. Bij de laatste aandeelhoudersvergadering ontving het beloningsverslag van bijna 30% van de aandeelhouders een 'Tegen' stem. In 2021 was dit percentage ruim 20%. Vopak ontving dit jaar ook kritiek omdat ze in het verslag niet hebben aangegeven hoe ze met de kritiek van aandeelhouders uit 2021 zijn omgegaan. Vopak heeft in 2022 meerdere grote (groepen) aandeelhouders gesproken om hun feedback te vergaren en heeft op basis hiervan aanpassingen opgesteld. In het overleg is besproken welke wijzigingen Vopak wil doorvoeren om tegemoet te komen aan de kritiek van aandeelhouders. Vopak zal transparanter rapporteren, iets waar wij heel blij mee zijn. De transparantie ziet zowel op de definities van de 'Key Performance Indicators' (KPI's) als de weging van de verschillende onderdelen. Nog niet alle specifieke maatregelen zijn bekend. Er wordt momenteel gewerkt aan definitieve uitwerking van de KPI's, de weging en de afweging ex ante/ex-post. De wijzigingen zullen in het beloningsverslag over 2022 zijn doorgevoerd. We kijken uit naar het nieuwe beloningsverslag en zullen op dat moment beoordelen of het voldoet aan onze eisen.

Ook is er gesproken over het klimaattransitieplan van Vopak. Er zijn nog geen doelen gesteld met betrekking tot scope 3. Vopak geeft aan dat ze scope 3 wel meten, maar dat doelstellingen formuleren nu nog te moeilijk is gezien hun business. Er is verder gesproken over de keuze voor het basisjaar van CO₂ meting en het belang om dit consistent te houden, zodat ontwikkelingen goed te volgen zijn.

10. Collectieve Initiatieven

Waar mogelijk en gewenst is BPL Pensioen betrokken bij andere vormen van dialoog. Met andere beleggers worden dan bijvoorbeeld de krachten gebundeld voor een collectief engagement. Deze dialogen zijn vaker gericht op sectoren, specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld remuneratie of CO₂-uitstoot) of overheden en andere regelgevende instanties.

10.1. Collectieve initiatieven

BPL Pensioen is actief in een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is BPL Pensioen ondertekenaar van een aantal initiatieven, waaronder investor statements, die belangrijk zijn voor de identiteit van de eigen organisatie. Ten slotte trekt BPL Pensioen op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele.

Hieronder bespreken we initiatieven die BPL Pensioen het afgelopen half jaar heeft ondertekend of via Achmea IM ondersteunt, en noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde initiatieven.

‘Dutch Climate Coalition’

Achmea IM maakt namens haar klanten deel uit van de Dutch Climate Coalition (DCC), een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders die de doelstellingen van het samenwerkingsverband ‘Institutional Investors Group on Climate Change’ (IIGCC) en het ‘Climate Action 100+’ (CA100+) engagement-initiatief ondersteunen. Deze doelstellingen omvatten toezeggingen van ondernemingen om de uitstoot van broeikasgassen in de hele waardeketen te verminderen in overeenstemming met de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs, robuuste governance ten aanzien van klimaatrisico’s en verbeterde transparantie in overeenstemming met de aanbevelingen van de ‘Task Force on Climate-related Financial Disclosure’ (TCFD).

De coalitie richt zich in eerste instantie op de olie- en gasindustrie. In de tweede helft van 2022 lanceerde de DCC een investor statement waarin olie- en gasbedrijven werden opgeroepen aan te tonen hoe hun emissiereductie strategieën voor 2030 in lijn zijn met 1,5 graden Celsius. Daarnaast werd er met een aantal ondernemingen engagement gevoerd, wat tweemaal resulteerde in een bedrijfsspecifiek investor statement. In 2023 zal de focus van

de coalitie zich uitbreiden naar de vraagkant, door zich mede te richten op de gebruikers van fossiele brandstoffen.

Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid en het recht op collectieve onderhandeling

Via het normatieve engagementprogramma, voert ISS ESG namens BPL Pensioen engagement met Amazon naar aanleiding van diverse schendingen van arbeidsrechten, waaronder ook schendingen van vakbondsvrijheid. Bovendien voert Achmea IM binnen het IMVB-convenant namens BPL Pensioen de dialoog met Amazon op het thema vakbondsvrijheid. Amazon heeft aan deze dialoog tot op heden geen medewerking verleend.

Op 25 mei 2022 stemden aandeelhouders op de aandeelhoudersvergadering (AVA) van Amazon over een resolutie, ingediend door SHARE. In deze resolutie werd de raad van bestuur gevraagd een rapport op te stellen over het huidige mensenrechten en arbeidsrechtenbeleid, met name in relatie tot vakbondsvrijheid. Het voorstel werd gesteund door 39% van de stemmen, waaronder ook door BPL Pensioen. De raad van bestuur heeft sindsdien echter nog geen actie ondernemen waaruit het voornemen blijkt om het voorstel uit te voeren en daarmee aan de wensen van aandeelhouders te voldoen.

In navolging van de resolutie, vragen aandeelhouders in een investor statement Amazon onder andere om beleid waarin de onderneming zich committeert aan het beschermen van vakbondsvrijheden en een beoordeling van Amazons toezeggingen, beleid en maatregelen met betrekking op vakbondsvrijheid. Deze beoordeling zou moeten worden uitgevoerd door een onafhankelijke externe partij.

Investor statement toegang tot medicijnen in beloningsbeleid voor bestuurders

In 2020 heeft Achmea IM in samenwerking met meer dan 50 institutionele beleggers een collectief investor statement uitgebracht over de rol van de farmaceutische sector bij de COVID-19 crisis. Een vervolg hierop was de brief ‘Vaccines equity & executive remuneration’, die begin 2022 naar de producenten van vaccines is gestuurd. Hierin riepen

beleggers deze ondernemingen op om toegang tot vaccins een plek in het beloningsbeleid voor bestuurders te geven. Met alle vier de producenten van vaccins is er naar aanleiding van onze brief contact geweest. Al deze ondernemingen hebben ons uitgenodigd om input te leveren voor de evaluatie van hun beloningsbeleid in de tweede helft van 2022.

Met een kerngroep van investeerders en experts, waaronder Access to Medicine, heeft Achmea IM daarom een brief aan

de betrokken ondernemingen opgesteld. BPL Pensioen heeft deze brief ondertekend. In de brief worden de criteria en KPI's genoemd waarmee Toegang tot Medicijnen een betere plek in het beloningsbeleid kan krijgen. De brief gaat hiermee ook in op de bezwaren die in de engagement gesprekken door ondernemingen naar voren werden gebracht, namelijk dat er onvoldoende geschikte KPI's zouden zijn. Aangezien deze input niet alleen voor de producenten van vaccins relevant is, is het voornemen om deze brief breder te verspreiden onder farmaceutische bedrijven.

TABEL 10.1.1 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ACTIVITEITEN BPL PENSIOEN

Initiatief	Rol	Thema	Samenwerking	Sinds
Investor statement toegang tot medicijnen in beloningsbeleid voor bestuurders	Investor statement		Initiatief van Achmea IM	H2 2022
Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid en het recht op collectieve onderhandeling	Investor statement		SHARE	H2 2022
'Dutch Climate Coalition'	Collectieve dialoog		Dutch Climate Coalition	H2 2022
Investor statement om Europees due diligence beleid aan te moedigen	Investor statement	 	The Investor Alliance on Human Rights	H1 2022
Engagement met Europese technologiebedrijven omtrent hun uitstoot van broeikasgassen	Investor statement		Arabesque Asset Management	H2 2021
Access to Nutrition	Supporting Investor		Access to nutrition	H1 2018
Investor Decarbonisation Initiative	Supporting Investor		ShareAction	H1 2018
Climate Action 100+	Supporting Investor		IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017

11. Lijst van ondernemingen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	Agnico-Eagle Mines Limited	Basismaterialen	Canada	Klimaatadaptatie en water
2	Canadian National Railway Company	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
3	Canadian Pacific Railway Limited	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
4	Carrefour SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
5	Conagra Brands, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
6	Costco Wholesale Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
7	CSX Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
8	General Mills, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
9	Henkel AG & Co. KGaA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
10	Hydro One Ltd.	Nutsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
11	Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Portugal	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
12	Kimberly-Clark Corp	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
13	Kroger Co.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
14	L'Oreal SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
15	Marks and Spencer Group plc	Duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
16	Meiji Holdings Co., Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
17	Newcrest Mining Limited	Basismaterialen	Australië	Klimaatadaptatie en water
18	Norfolk Southern Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
19	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
20	ONEOK, Inc.	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
21	Procter & Gamble Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
22	Qorvo, Inc.	Informatietechnologie	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
23	Repsol SA	Energie	Spanje	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
24	Rio Tinto plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Klimaatadaptatie en water
25	Royal Ahold Delhaize N.V.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
26	Steel Dynamics, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
27	Suntory Beverage & Food Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
28	Sysco Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
29	TFI International Inc	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
30	The Coca-Cola Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
31	Tyson Foods, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
32	Umicore	Basismaterialen	België	Reductie CO2 uitstoot
33	Unilever NV	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Access to Nutrition
34	Union Pacific Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
35	Valero Energy Corporation	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot

12. Afkortingenlijst

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieuraportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveaus van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OECD Guidelines for Multinational Enterprises of en zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OECD lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 2 graden opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabielheid. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze Voortgangsrapportage Thematische dialogen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.